

הישיבה החמישים-ותשע של הכנסת השביעית

יום שלישי, כ"ג אדר ב' תש"ל (31 מארס 1970)

ירושלים, הכנסת, שעה 11.02

א. בחירת ועדה לעניין חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969

לפי המלצת ועדת הכנסת, בהתאם לסעיף 10(א) של התקנון.

אבקש איפוא את אישור הכנסת לבחירת ועדה מיוחדת זו.

יוסף תמיר (גח"ל):

נדמה לי שסוכם על סידור לגבי משקף.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת): שום סיכום אינו קשור בהודעה זו.

היו"ר מ. זר:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה...

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

אני מציע, שכל הסיעות שאינן מיוצגות בתורכב המוצע של הוועדה תשלחנה משקיפים לוועדה.

היו"ר מ. זר:

אני מבקש להצביע על הצעתה של ועדת הכנסת. כאן לא נדון בעניין. ועדת הכנסת דנה, ויושב-ראש ועדת הכנסת הביא לפניו הצעה. נצביע על ההצעה כפי שהובאה. אם לחבר כנסת יש הסתייגות, יעביר אותה לוועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

עניין המשקיפים, לפי התקנון, הוא עניינה של הוועדה עצמה. אין בידי ועדת הכנסת — ובוודאי לא בידי מליאת הכנסת — להחליט על משקיפים. בתקנון כתוב, שהוועדה רשאית להזמין חברים מסיעות אחרות כמשקיפים בוועדה. כאשר תתחיל הוועדה בעבודתה ותבחר ביושב-ראש, ותבוא פנייה, תחליט הוועדה בעניין הזמנת משקיפים.

היו"ר מ. זר:

אני רוצה להביא לתשומת לב חברי הכנסת, כי בסעיף 16 לתקנון נאמר: "הכנסת תבחר מזמן לזמן, לפי הצעת ועדת הכנסת, ועדה לעניין מסויים". וכך אנו עושים.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני מבקש לקרוא עוד פעם את שמות חברי הוועדה לפי הסיעות.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

מסיעת המערך — חברי-הכנסת ארי אנקוריון, ראובן ארזי, מרדכי ביבי, זאב הרינג, ישראל ישעיהו-שרעבי, יצחק נבון, אברהם עופר, מרדכי עופר, חיים צדוק; מסיעת גח"ל — חברי-הכנסת יורם ארדור, פרופסור יצחק ה. קלינגהופר, יעקב נחושתן, אהרן גולד-שטיין; מסיעת המפד"ל — חברי-הכנסת אברהם מלמד, דניאל יצחק לוי; מסיעת אגודת ישראל — חברי-הכנסת שלמה יעקב גרוס; מסיעת המפלגה הליברלית העצמאית

היו"ר מ. זר:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נדון בסעיף כ"א בסדר-היום: בחירת ועדה לעניין חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר-הכנסת ישעיהו-שרעבי.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כאשר הביא שר המשפטים לקריאה ראשונה בכנסת את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969, העלה את האפשרות שהצעת החוק תועבר לוועדה משותפת, שתורכב משלוש ועדות הכנסת: ועדת החוקה, חוק ומשפט, ועדת הכספים וועדת הכנסת. לגד עינינו היתה הדוגמה שהוועדה שדנה בנושא הזה, שנקרא אז "שאלת טיפול בתלונות האזרח במסגרת מבקר המדינה" וכזו, היתה מורכבת משלוש הוועדות הנ"ל.

ואמנם כשסוכם הדיון בקריאה ראשונה ביום י"א באדר א' תש"ל — 17 בפברואר 1970 החליטה הכנסת בהתאם לסעיף 91(א) של תקנון הכנסת להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה אשר תדון בחוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5).

ועדת הכנסת בישיבתה מיום י"ח באדר א' תש"ל — 24 בפברואר 1970 בדקה ומצאה שלפי סעיף 15 של התקנון אין ועדה משותפת יכולה להיות מורכבת משלוש ועדות, אלא רק משתי ועדות, במספר חברים שווה מכל אחת משתי הוועדות. מטעם זה ומפאת חשיבותו של הנושא ושייכותו לתחומי תפקידיהן של שלוש הוועדות הנ"ל החליטה ועדת הכנסת להביא לפני הכנסת הצעת החלטה לבחור ועדה מיוחדת, בגדר "ועדה לעניין מסויים" לפי סעיף 16 של התקנון, שאליה יועבר הדיון בהצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5).

ועדת הכנסת ביקשה מן הסיעות להגיש לה הצעה של שמות חברי כנסת לאיוש הוועדה. והזאת מבין חברי שלוש הוועדות — ועדת הכנסת, ועדת הכספים, ועדת החוקה, חוק ומשפט.

הוועדה תהיה מורכבת מתשעה-עשר חברים, ואלה הם: מסיעת המערך — חברי-הכנסת ארי אנקוריון, ראובן ארזי, מרדכי ביבי, זאב הרינג, ישראל ישעיהו-שרעבי, יצחק נבון, אברהם עופר, מרדכי עופר, חיים צדוק; מסיעת גח"ל — חברי-הכנסת יורם ארדור, פרופסור יצחק ה. קלינגהופר, יעקב נחושתן, אהרן גולדשטיין; מסיעת המפד"ל — חברי-הכנסת אברהם מלמד, דניאל יצחק לוי; מסיעת אגודת ישראל — חברי-הכנסת שלמה יעקב גרוס; מסיעת המפלגה הליברלית העצמאית — חברי-הכנסת יצחק גולן; מסיעת הרשימה הממלכתית — חברי-הכנסת מאיר אביזור; מסיעת פועלי אגודת ישראל — חברי-הכנסת אברהם ורדיגר.

הוועדה תבחר לה יושב-ראש מבין חברי הוועדה,

חוברת כ', ישיבה ג"ט

— בחירת ועדה לעניין חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5) (ישעיהו-שרעבי, זר, אבנרי); חילופי גברי בוועדת הפנים (זר, ישעיהו-שרעבי); הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת על הרכב ועדת הפירושים (זר, ישעיהו-שרעבי); חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 3) (זר, ארבל-אלמזלני) —

המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969, כפי שהובאה על-ידי יושב-ראש ועדת הכנסת, אושרה על-ידי הכנסת. הודעה לחבר-הכנסת אבנרי, להנמקת הימנעות סי-עתו מהצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. לדעתי אי-אפשר היה להסכים, שלמען הצעת חוק זו, הנוגעת להבטחת זכויות האזרח, תקום ועדה שאין בה ייצוג לארבע סיעות אופוזיציה, והן: המרכז החפשי, דק"ח, מק"י וסיעתנו. אילו היו כוללים בגוף ההחלטה לפחות את החובה להזמין נציג אחד מכל סיעה כמשקף, היינו בוודאי מצביעים בעדה. המדובר בוועדה בעלת אופי מיוחד, שתטפל בחוק בעל אופי מיוחד, הנוגע במיוחד לביקורת על הרשות המבצעת. לגבי חוק כזה יש לאופוזיציה, ובעיקר לאופוזיציה הלוחמת, תפקיד מיוחד. לכן לא יכולנו להצביע בעד ההרכב שהוצע.

ב. חילופי גברי בוועדת הפנים

הפנים כלהלן: במקום חבר-הכנסת סיף-אלדין אל-זועבי מסיעת קידמה ופיתוח תבוא חברת-הכנסת מטילדה גז מסיעת המערך (עבודה—מפ"ם).

היו"ר מ. זר: מאחר שאין התנגדות, אני קובע שהכנסת אישרה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

ג. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת על הרכב ועדת הפירושים

תש"ל — 10 במארכ 1970 על ההרכב הבא של שמונת החברים אשר יחד עם יושב-ראש הכנסת יהיו ועדת הפירושים, ואלה הם: חברי-הכנסת ראובן ארזי, יוחנן בדר, ישראל ישעיהו-שרעבי, משה כרמל, שלמה לורנץ, צבי צימרמן, דוד קורן, יצחק רפאל. אבקש את אישורה של הכנסת.

היו"ר מ. זר: לפי התקנון לא דרוש בזה אישור של הכנסת. הכנסת רושמת לפנייה את הודעתו של יושב-ראש ועדת הכנסת.

ד. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 3), תש"ל—1970 (*) (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הכנסת מיום כ"ב באדר ב' תש"ל, 30 במארכ 1970, הגני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית את חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 3), תש"ל—1970, להוציא סעיפים 3 ו-8, שדונו בכנסת בקריאה ראשונה ביום ט' באדר ב' תש"ל, 17 במארכ 1970, והועברו לוועדת העבודה.

— חברי-הכנסת יצחק גולן; מסיעת הרשימה הממלכתית — חברי-הכנסת מאיר אביזור; מסיעת אגודת ישראל — חברי-הכנסת אברהם ורדיגר.

היו"ר מ. זר:

חברי הכנסת, נעבור להצבעה. אני מעמיד להצבעה בחירת ועדה לעניין חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969, כפי שהובאה על-ידי יושב-ראש ועדת הכנסת.

ה הצבעה

בעד ההצעה — רוב

נגד — אין

ההצעה לבחירת ועדה לעניין חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשכ"ט—1969, כפי שהובאה על-ידי יושב-ראש ועדת הכנסת, נתקבלה.

היו"ר מ. זר:

אני קובע שבחירת הוועדה לעניין חוק מבקר

היו"ר מ. זר:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת על חילופי גברי בוועדת הפנים.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הריני מתכבד להביא לאישורה של הכנסת את חילופי החברים בוועדת

היו"ר מ. זר:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת על הרכב ועדת הפירושים.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת): הריני מתכבד להודיע כי בהתאם לסעיף 123 (ב) לתקנון האומר: "הרשות בידי חבר הכנסת, תוך 15 יום אחרי הישיבה, לערער על הפירוש שניתן על-ידי ראש הישיבה לפני ועדת פירושים מורכבת מיושב-ראש הכנסת ושמונה חברי כנסת שייבחרו על-ידי ועדת הכנסת" — החליטה ועדת הכנסת בישיבתה מיום ב' באדר ב'

היו"ר מ. זר:

אנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 3), תש"ל—1970, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת העבודה.

שושנה ארבל-אלמזלני (יו"ר ועדת העבודה): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בהתאם להחלטת

כבד העומס שיוטל על אזרחי מדינת ישראל, ובסיס-
 כמו עתיד הוא להגדיל את ההכנסות לביטוח הלאומי
 בסכום של 420 מיליון ל"י. לפי האומדן של הביטוח
 הלאומי לשנת 1970/71: ביטוח אבטלה - 140 מיליון,
 ביטוח נכות - 40 מיליון, זיקנה ושאיירים - 132 מיליון,
 נפגעי עבודה - 93 מיליון, אמהות - 11 מיליון,
 משפחות מרובות-ילדים 58 מיליון.

גם אם לא יזורמו כל המשאבים הכספיים לביטוח
 הלאומי, ויוצאו מיד על היעדים שנקבעו להם, הרי
 בראותנו את הביטוח הלאומי כמכשיר העיקרי להגשמת
 מדיניות הבטחון הסוציאלי של כלל אזרחי מדינת יש-
 ראל, יש לקבל בהבנה את העובדה, ש-180 מיליון ישמ-
 שו כצבירה לביטוח מאבטלה ונכות, כאשר התשלומים
 למבוטחים יתחילו לאחר תקופת הכשרה, שתיקבע בחוק.

תוספת ההכנסות לביטוח הלאומי, לפי הענפים
 שנקבעו, נועדה לשרת שלוש מטרות שחשיבותן משלימה
 את צרכי המשק הלאומי, מצד אחד, ולהרחיב את הבט-
 חון הסוציאלי של החברה, מצד שני.

המטרות הן: (1) צבירת כספים בתקופה של גאות
 כלכלית, כדי שלא יגרמו ללחצים אינפלציוניים, וצבירת
 כספים ליעדים סוציאליים. יש לראות בכך חסכון קולק-
 טיבי ליום סגריר וכסף לבן ליום שחור, וכפי שאומר
 הפתגם הערבי: "גרשו לבן ליום שחור". (2) להרחיב
 את היקף הביטוח הסוציאלי להכנסות שני ענפים חדשים
 - ביטוח אבטלה וביטוח נכות. (3) להבריא את המצב
 האקטואלי של הביטוח הלאומי בכלל ולגבי אנשים מסו-
 ימים בפרט. ואני מקווה שהביטוח הלאומי יאמץ לו
 את הגישה, שיש לחתור לכך, שכלל האוכלוסיה במדינת
 ישראל יהיה קשור בביטוח הלאומי קשר דו-סטר, כלו-
 מר - חובות וחכויות גם יחד.

הביטוח הלאומי כמכשיר למדיניות של בטחון סוצ-
 יאלי יבטיח לאזרח קיום כלכלי מינימלי בכל עת, כאשר
 כתוצאה מסיבות שאינן תלויות בפרט אין ביכולתו להת-
 פרנס מיגיע כפיו, יהיה זה במקרה של אבטלה, או
 במקרה של תאונה בעבודה, או מתמות נכות, ויהיה זה
 לגבי אלמנות ויתומים שאבד עליהם עולמם, וכמו כן
 בעת זיקנה, - תהליך שאיננו תלוי ברצונו של הפרט,
 ואפילו חל על גשים שבדרך כלל בגיל מסוים נעדר
 לגביהן שיעון הזמן, אך גם הן לפתע פתאום מגיעות
 לגיל המקנה להן זכות לקיצבת זיקנה.

תיקון זה, תיקון מס' 3 לחוק הביטוח הלאומי, הוא
 במציאות תיקון מס' 17. סימן היכר הוא לדינמיות,
 להגישות ולכנות של הביטוח הלאומי להתאים את
 פעולתו לתמורות המתחוללות בתחום. החברתי ולצרכים
 החדשים של האוכלוסיה מתוך מגמה להעמיק ולשכלל
 את כושר ההיענות שלו לצרכים ולנצרכים, ובהודמנות
 זו אני רואה חובה נעימה לעצמי לברך מעל במה זו את
 מנהל המוסד לביטוח לאומי, ד"ר ישראל כץ, ואת חבר
 העובדים במוסד, על ערוגותם וגישתם הנכונה לבעיות
 הביטוח הסוציאלי, על שקידתם ועבודתם המסורה
 בתחום רגיש זה שהופקד בידם.

חברי הכנסת, אשר לסעיפי הצעת החוק המונחת
 לפניכם ובה 14 סעיפים - ועדת העבודה קיימה עליהם
 דיון ממצה ומקיף, ובמהלך דיוניה שמעה נציגי משלחות
 שונות שהופיעו לפניו, ביניהם נציגי ההסתדרות הכללית
 של העובדים, נציגי לשכת התיאום של האירגונים

חברי הכנסת, הצעת החוק נולדה בשעה של רצון
 טוב מצד שלושה גורמים, שחתמו על הסכם עיסקת
 החבילה: ממשלת ישראל, ההסתדרות הכללית ולשכת
 התיאום של האירגונים הכלכליים. היה זה רצון טוב, כי
 על-ידי התיקונים המוצאים נעשתה קפיצה נחשנית
 בתחום העמקת זכויות המבוטחים, הגדלת התשלומים
 למבוטחים ותוספת ענפים חדשים בביטוח הלאומי, אשר
 מגמתם - להבטיח למבוטח, בעת מצוקתו, קיום
 מינימלי.

עיסקת החבילה מורכבת משני חלקים. הראשון דן
 בשיעורי תוספת היוקר והעלאת השכר שישולמו לעוב-
 דים השכירים בשנת 1970/71; השני מוצא את ביטוי
 בסעיף 4 של הסכם העיסקה, אשר מגמתו להרחיב
 ולהעמיק את מדיניות הרווחה במדינת ישראל. הסעיף
 אומר: "מוסכם על הגדלת התשלומים לביטוח הלאומי-
 ולקרן ההשוואה למילואים. תוגדל התקרה לתשלומים
 אלה ותוקם קרן ביטוח נגד אבטלה. סך כל ההגדלה של
 התשלומים האמורים לא יעלה על 5.5% מהשכר על
 השבון חלקם של המעבידים ו-1.4% על חלקם של
 העובדים בשנת 1970."

החלק הראשון של עיסקת החבילה יחלוף ויישכח
 במהרה. החלק השני, שהוא נדבך רציני וחשוב במדיניות
 הסוציאלית של מדינת ישראל, יירשם בהיסטוריה כאחד
 המעשים הגדולים שחוללה ממשלת ישראל בהסכמתם
 של העובדים והמעסיקים גם יחד, ודווקא בשנה שתק-
 ציב המדינה מקדיש 40% מהכנסותיו לצרכי הבטחון.

בנכונותם וברצונם של כל חלקי האוכלוסיה להע-
 מים על שכמם נוטל כספי גדול וכבד יש לראות ביטוי
 לתודעה הפועמת מאז ומתמיד בקרב העם היהודי. כל
 ישראל ערבים זה לזה. חתירה לקראת הגשמת עקרונ
 נעלה זה מתחייבת בימינו אלה יותר מתמיד נוכח
 שותפות הקרבן הנדרש מכלל האוכלוסיה להגנת בטחונה
 של מדינת ישראל.

זכה שר העבודה מר אלמוגי להביא לכנסת תיקונים
 בחוק הביטוח הלאומי, המוסיפים למסגרת הביטוח
 הלאומי שני ענפים חדשים: חוק ביטוח אבטלה וחוק
 נכות, ענפים, שמדינה המאמצת לעצמה עקרונות של
 מדיניות סעד איננה יכולה שלא לכללם במסגרת הביטוח
 הסוציאלי שלה; כי מטרות ענפים אלה לפטור את האזרח
 מסיכונים וממצוקות בעת משבר כלכלי הפוקד את
 המדינה, והגורם לפרט, שלא באשמתו, להיות מובטל,
 ומצד שני - להבטיח קיומו של האזרח, שכתוצאה
 מאיזו תאונה נעשה נכה ובלתי-כשיר לפרנס את עצמו
 מיגיע כפיו.

התיקונים המוצעים מבטיחים הגדלה ניכרת בתש-
 לומים לנפגעים בתאונות עבודה ובדמי לידה.

נוכח העובדה, שבהצעת החוק במקורה יש סעיפים
 המגדילים את שיעורי התשלומים לביטוח הלאומי, ואלה
 מוטלים על המעסיקים, העצמאיים והשכירים גם יחד,
 ללא פירוט שיעורי המענק לזכאים, החליטה ועדת הע-
 בודה, שהחלטתה קיבלה אתמול את אישור של הכנסת,
 להביא בנפרד לאישור הכנסת את השינויים המשתמעים
 משני הסעיפים, אשר יחולו על משפחות מרובות-ילדים
 ועל הילד השלישי של העצמאיים, תוך המלצה, שתקפם
 של שינויים אלה יהיה רטרואקטיבי מיום 1 באפריל
 1970 ועל-ידי כך לא יפגעו העצמאיים הזכאים למענק
 בעבור הילד השלישי.

תוך, כאשר היו בארץ כמה רבבות של מחוסרי עבודה, נוכחנו לדעת שפועלי ישראל מעדיפים להשתכר מיגיע כפם ולצאת לכל עבודה המוצעת להם מאשר לקבל ולהסתפק במענק אבטלה. הנהגת ביטוח אבטלה זוהי חובה המוטלת על כל חברה מתקדמת ועל כל מדינה המאמצת לעצמה את מדיניות הסעד, שפירושה אחריות החברה להבטחת קיום מינימלי למובטל מאונס.

אין ויכוח על כך שמיום חקיקת חוק ביטוח אבטלה ועד להפעלתו הלכה למעשה דרושה תקופת אכשרה שמטרתה לאפשר צבירת קרן, שיהיה בכוחה מבחינה אקטוארית לתת תשובה מבחינה כספית לחובות המוטלות על הביטוח הלאומי בענף זה, — ויכול להיות ויכוח על הסכום המינימלי הדרוש להתחלת הפעלת החוק; ברור שקיים קשר אורגני בין סכום הצבירה הראשוני לבין תקופת האכשרה. יחד עם זאת סבורה הוועדה שעל שר העבודה להביא לכנסת תוך שנת 1970 הצעת חוק ביטוח מפני אבטלה, אשר תקבע את דרכי הפעילות וכן את הזכויות של המבוטחים. אני רוצה לציין בסיפוק שחביעה זו מצאה ארון קשבת אצל שר העבודה, ואני רוצה להודיע על דעת שר העבודה מר אלמוגי, שחוק זה יונה על שולחן הכנסת תוך שנת 1970.

סעיף זה מושתת על כמה עקרונות. אם החוק המוצע יכלול את העובדים השכירים, תהיה זכותם של עובדים אלה ליהנות מחוק ביטוח אבטלה, כאשר יוחק, תלויה בשני תנאים: שהמעסיק ישלם בעבורם דמי ביטוח בשיעור של 1.5%, ושגם העובד בעצמו ישלם השנה 0.6% משכרו. שיעורי התשלומים שנקבעו למעסיקים ולשכירים הם לתקופת הצבירה.

יש להניח שהחוק שיובא לכנסת יקבע, שלאחר תקופת האכשרה תחולק המעמסה בין שלושה גורמים והם: המעסיקים, העובדים והממשלה גם יחד, כפי שמקובל ברוב המדינות שקיים שם ביטוח מפני אבטלה.

סעיף 4 לחוק המוצע מתייחס גם להנהגת ביטוח נכות. בבואנו להתייחס להצעה זו, עלינו לשתדל לנגד עינינו את סבלם העמוק של רבבות אנשים שנעשו נכים מחמת אסון שאירע להם בתאונת עבודה, כתוצאה ממחלה או בשל מום מלידה, וכדומה. בהנהגת ביטוח זה תצטרך המדינה צעד חשוב קדימה מבחינת העמקת הביטוח הסוציאלי, כי נוכח הסבל הגופני והמחמק הנפשית המלווים את מוכי-הגורל האלה עד ליומם האחרון, חייבת החברה לגאול אותם מחרפת רעב והר-גשת תיסכול עמוקה לאור העובדה שהנכה לרוב גופל כמעמסה כבדה על משפחתו או כמטרד לחברה.

בלי להתעלם מן העובדה שחקיקת חוק כזה, רב-היקף ומסובך, מחייבת מחקר ולימוד יסודי, הסכימה ועדת העבודה שהממשלה תגיש הצעת חוק זו תוך שנת 1971. ובקשה לנו אל שר העבודה: אגא, החש את הגשת החוק ככל האפשר, כי חוק זה צריך לתת תשובה קונסטרוקטיבית לציבור האומלל והנוקם ביותר במדינה.

אשר לסעיפים 1 ו-2, עלי לציין בסיפוק שבהצעת החוק לביטוח לאומי, בסעיפים 1 ו-2 המתניחים לדמי ביטוח נפגעי עבודה ודמי לידה, יש הטבה רצינית בשיעור התשלומים כתוצאה מעליית תקרת הביטוח הלאומי ועליית שיעורי התשלומים לביטוח הלאומי. בהתאם לתקנות שהגיש שר העבודה לאישור ועדת העבודה של הכנסת, יגיע הסכום המקסימלי שעובד זכאי לקבל מן

הכלכליים, נציגי הוועדה הבין-מושבית, נציגי התאחדות בעלי-המלאכה, ועוד.

הוועדה קיימה דיון מקיף וממצה בכל סעיף וסעיף ובכל נושא ונושא. הוועדה חייבה את התיקונים בחוק מבחינה עקרונית, והחוק מובא כמעט ללא הסתייגויות של חברי ועדת העבודה — לאחר שהוועדה השיגה הבטחת מן הממשלה על אותם דברים שראתה אותם כצודקים.

בדיוני ועדת העבודה הועלתה הדרישה מצד נציגי ההסתדרות, התאחדות בעלי-המלאכה ונציגי הוועדה הבין-מושבית וכן מצד חברי הוועדה, שהעלאת התקרה והגדלת שיעורי התשלומים לביטוח הלאומי, הן של העצמאיים והן של השכירים, יגררו שינוי בסעיף 45 לפקודת מס ההכנסה, הנותן אפשרות של ניכויים עד לתקרה של 600 לירות לשנה ממס הכנסה על הוצאות סוציאליות, כגון תשלום לביטוח הלאומי, הוצאות רפואיות, תרומות ועוד.

ועדת העבודה הכירה בצדקת התביעה להגדלת תקרת הניכויים הסוציאליים לשכירים ולעצמאיים ממס ההכנסה לרגל הגדלת שיעורי תשלומי דמי הביטוח הלאומי, ותבעה מנציגי משרד האוצר להגיש הצעת תיקון בפקודת מס ההכנסה, שתזכה את הגישומים האלה עוד בשנת 1970/71 במקביל להעלאות בחוק הביטוח הלאומי. ועדת העבודה קיבלה את טענת נציגי משרד האוצר והממונה על הכנסות המדינה, שהשינוי הנדרש על-ידי ועדת העבודה להגדלת תקרת הניכויים הסוציאליים אינו יכול להתבצע בשנת התקציב הנוכחית, לאחר שתקציב הכנסות המדינה הוגש ואושר על-ידי המוסדות המוסמכים. יחד עם זאת נתקבלה תביעת ועדת העבודה מבחינה עקרונית כצודקת. ורצוני להביא לידיעת הכנסת את הסכמתו של שר האוצר לכך, וברשות היושב-ראש, אקרא את מכתבו של שר האוצר בגדון:

"בעקבות הדיונים שהתקיימו בוועדת העבודה בעניין ההעלאות בדמי הביטוח הלאומי, אני מסכים להביא לכנסת הצעה לתיקון פקודת מס הכנסה להגדלת תקרת הניכויים הסוציאליים מעל ל-600 ל"י לשכירים ולעצמאיים. ההצעה תתבסס על בדיקת השינוי שחל בחלקם היחסי של דמי הביטוח הלאומי במרכיבי התקרה לאור ההעלאות בדמי הביטוח הלאומי שחלו בשנת 1970/71. את הצעת התיקון נביא לכנסת בשנת התקציב 1970/71, תוך כוונה שהתקרה החדשה לגבי הניכויים הסוציאליים תחול החל משנת 1971/72".

הרשוני גא, חברי הכנסת, לשלוח מכאן ברכת רפואה שלמה והחלמה מהירה לשר האוצר, השוכנע כעת בבית-החולים, ולאחל לו שישבו במהרה לעבודתו החיונית.

יש לראות במכתב זה התחייבות מצד הממשלה להיענות בשנת התקציב הבאה, 1971/72, לסיכומי ועדת העבודה בגדון.

אשר לסעיף 3 בהצעת החוק המוגשת לכם, הוא מתייחס לחוק ביטוח אבטלה וחוק נכות. רבו ההיסוסים והלבטים אם הגיע הזמן להנהגת ביטוח אבטלה, וההיסוסים לא נבעו מתוך חוסר רצון לעזור למובטל ולהבטיח לו אמצעי קיום, אלא מן החשש כי הנהגת ביטוח אבטלה עלולה לעורר חוגים שוליים בקרב ציבור העובדים להעדיף את הביטוח על פני העבודה. בתקופת המי-

גות בסעיף 3. אבקש לאפשר להם לנמק את הסתייגויותיהם.

היו"ר מ. זר:

ומה בקשר להסתייגויותיהם של חברי-הכנסת ארידור ושערי?

עושה ארבלי-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה):
הם הסירו את הסתייגויותיהם, כי הסכמנו לנוסח שאביא בדברי התשובה.

היו"ר מ. זר:

נעבור להצבעה. לסעיפים 1 ו-2 אין הסתייגויות.

הצבעה

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

היו"ר מ. זר:

חברי-הכנסת לורנץ, יש לך שלוש הסתייגויות. האם אתה רוצה לנמק אותן יחד או לחוד?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
לחוד.

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת לורנץ, להגמקת הסתייגותו לסעיף 3.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בסעיף 3 אני מציע לאחר המלים "היקף ביטוח האבטלה ותנאי הזכאות ייקבעו בחוק" להוסיף את המלים "שיוגש לכנסת לא יאוחר מיום א' בתמוז תש"ל". אם לא תתקבל הסתייגותי, הרי לפנינו שטר בלי זמן פרעון, ושטר בלי זמן פרעון אינו שטר, אינו התחייבות ואינה שווה כלום. אמנם שמענו מפי שר העבודה בדברי תשובתו, שהוא מתחייב ומודיע שהחוק הזה יובא לפני הכנסת. שמענו גם מיושבת-ראש ועדת העבודה שהחוק הזה יובא כעבור זמן מסוים, תוך שנת 1970. אבל יש לי שתי הערות: ראשית, אם לא נקבע את הדבר בחוק, הרי אין זה מחייב את הכנסת. שנית, אינני יודע כמה זמן אנתנו חייבים לחכות, אם כבר גויס מחודש אפריל 1970. מה טעם שההתחייבות והתמיכה יבואו עד סוף שנת 1970? כבר אמרתי בדיון, ואני מסתפק בכך, שחוק זה כולו — חוק מזר. תחילה ישלמו, ואחר כך תדאג הממשלה שתבוא גם תמורה. אבל גם אם נשלים עם ההנחה הזאת, במקרה שלא נקבע מתי תהיה פעולה זו, אני חושב שהדבר יהיה לקוי. אני מוכן לקבל ששר העבודה ודאי יכבד את התחייבותו, ובמיוחד כאשר הדבר נמסר מעל במת הכנסת. אבל יש פה פגם אסתטי. לא ייתכן חוק שלא יקבע מועד, מתי יונהג התיקון הזה בפועל.

במקרה שלא תתקבל הסתייגותי, הרי תרשוני להגיד ולומר שלפנינו לא חוק ביטוח לאומי, אלא העלאת מס ההכנסה. לפיכך אני מציע לקבל את הסתייגותי. הצדקה מיוחדת לדבר לאור העובדה שהשר כבר התחייב להביא את החוק, וההבדל יהיה בכך שבחוק ייאמר שהדבר יהיה עד סוף 1970 או כפי שאני אומר, א' בתמוז תש"ל.

הביטוח הלאומי בעקבות תאונת עבודה ל-37.50 לירות לעומת 17.50 לירות ליום. ואותה התוספת חלה גם לגבי דמי לידה שאלפי המובטחות בביטוח הלאומי זכאיות להם. העלאה זו מבטיחה פיצוי במידה נאותה למבוטח על אבדן ימי העבודה לאלה שקרה להם אסון ונפגעו בתאונות עבודה ולא לה שלשמותן נעשו אמהות.

חברי הכנסת, אשר לסעיפים 3 ו-8 בהצעת החוק המקורית אשר לא הבאתי אותם היום לקריאה שנייה ושלישית, בהתאם להחלטת הכנסת מאתמול, רצוני לציין שוועדת העבודה דרשה להפריד סעיפים אלה ולהשאירם בינתיים בוועדת העבודה, משום שאינה מסכימה להקפאת גודל המענקים למשפחות מרובות-הילדים כפי שבא על ביטוי בסעיף 8 להצעת החוק המקורית.

ועדת העבודה סבורה שעל הביטוח הלאומי להגדיל את שיעורי המענקים בצורה ניכרת על מנת להקל על המשפחות מרובות-הילדים, אשר רובן המכריע נמנה עם הסוג של מעוטי-הכנסה. ועדת העבודה סבורה שנוכח העלאת שיעורי התשלומים לענף זה לביטוח הלאומי, לגבי המעביד מ-0.5% ל-1%, ולגבי העובד העצמאי מ-0.5% ל-1.5%, מוצדקת העלאה ניכרת של המענקים שהביטוח הלאומי משלם למשפחות מרובות-הילדים החל מן הילד השלישי לעצמאיים ומן הילד הרביעי לשכירים.

ועדת העבודה תבעה משר העבודה להגיש תיקון לסעיף 8 לחוק המוצע בחודש אפריל, ותוקף העלאת המענק יהיה רטרואקטיבי מ-1 באפריל 1970. אני מתכבדת להביא לידיעת הכנסת את תוכן מכתבו של שר העבודה לוועדת העבודה בדיון: "הגדול: שיעורי תשלומים של המוסד לביטוח לאומי. — בתשובה לשאלתך אבקשך להביא לידיעת החברים בוועדת העבודה, שתוך חודשיים יסתיים הטיפול בכל הנוגע לקביעת השיעורים המשופרים בענפים ושיארים, הקיצבאות למשפחות מרובות-ילדים. הטבלאות החדשות יוגשו לוועדת העבודה. התשלומים בענפים אלה ישולמו רטרואקטיבית החל מ-1 באפריל 1970."

בסוף דברי עלי לציין, שאין שום הודאה בחוק בדבר הגדלת קיצבאות זיקנה ושיארים. בדיוני ועדת העבודה הועלתה גם הבעיה הזאת בחריפותה, וכתוצאה מכך תבענו שיובר שיפור במצבם של מקבלי קיצבות הזיקנה בעת ובעונה אחת עם ההצעות של משפחות מרובות-ילדים. את זאת הזכיר גם שר העבודה במכתבו אלינו.

עלי לציין בצער ששיעורי הקיצבה לזיקנה נמצאים בירידה מתמדת ביחס לשכר העבודה הקיים במדינה. בשנת 1958 היו הקיצבאות 15% משכר העבודה ובשנת 1968 ירדו ל-11.4% מן השכר. רק בתיקונים שהיו בחודש אוגוסט על-ידי הביטוח הלאומי עלה האחוז ל-13.2%.

הנקודה שתנחה אותנו היא, שהזכאים לקיצבת זיקנה מהווים אחת החוליות החלשות והנוקפות ביותר בחברה, ומוטלת חובה לדאוג ולהבטיח להם, לאחר שנות עמל רבות, קיום מינימלי הוגן ולחלץ אותם ממצב של תיסכול מתמיד.

אדוני היושב-ראש, לחברי-הכנסת אבנרי יש הסתייגות בסעיף 3, לחברי-הכנסת לורנץ יש הסתייגויות בסעיפים 3, 10, 13, ולחברי-הכנסת אביזור יש הסתייגות

ה"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנרי, להנמקת הס' תיגותו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. גם אני רוצה להצטרף ליושבת-ראש הוועדה באיחולים להחלמה מהירה של שר האוצר.

יש לי כל האמון בדאגתה של יושבת-ראש הוועדה לענייני המבוטחים, אבל אני מקנא בה על אמונתה להבטחות הממשלה.

טובה סנהדראי (מפד"ל):

למישהו צריך להיות אמן.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

למי שאין ברירה.

טובה סנהדראי (מפד"ל):

לאו דווקא.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

התופעה המשונה הזאת שלפנינו — גביית דמי ביטוח בעד ביטוח שאינו קיים — שני תירוצים לה. התי' רון האחד: צריך להצטבר כסף לפני שמשלמים את הכסף. כבר אמר חבר הכנסת אביזוהר שלחירוץ הזה אין שחר. איש אינו מצפה לאבטלה השנה ולא בשנה הבאה. להיפך, אנו עומדים מול חוסר חמור בידיים עוב' דות, חוסר שילך ויגדל, לכל הדעות ועל-פי כל התח' זיות. מן היום הראשון של גביית דמי הביטוח האלה יצטבר עודף גדול מדי יום ביומו, מדי שבוע בשבוע, מדי חודש בחודשו, ואין כל צורך בצבירה מוקדמת. התי' רון השני: עלינו לחבר חוק מסובך מאוד, קשה מאוד, ודרוש זמן רב עד שתוכל הממשלה להביא לפנינו חוק מחושב, מעובד היטב. רבותי חברי הכנסת, ביטוח מפני אבטלה קיים בעולם למעלה ממאה שנה. ארכי-דיאקצ' יונג כמו הקאנצלר הראשון של הרייך הגרמני, ביסמרק, הנהיג אותו לפני מאה שנה. הצטבר בעניין זה נסיון עצום במדינות רבות בעולם. בכנסת אנחנו דנים בנושא זה מזה שנים. כלום זה מסובך כל-כך? ראינו באיוו מהירות מחוקקת הממשלה חוקים, באיוו מהירות מע' בירה חוקים דרך הכנסת, כאשר היא רוצה בכך. כאשר רצתה הממשלה להביא את חוק דרינג ד', גמרו תוך שעתיים את כל החישובים המסובכים המונחים היום לפני בית-המשפט. כל החישובים המסובכים, הקלימי טולוגיים, הכימיים, הביאולוגיים, כל אלה נגמרו בוועדה של הכנסת תוך שעתיים. אולם כאשר צריך להעביר את החוק הזה, אומר שר העבודה שלא יסיימו את העבודה עד סוף 1970, זאת אומרת בעוד שמונה חודשים. כאשר אני מקשיב לדיבורים על הקושי העצום הכרוך בעיבוד החוק הזה, אני כבר שומע את נאומו של שר העבודה בדצמבר 1970, כשיבוא ויסייב מדוע אי-אפשר היה להביא את החוק המסובך לכנסת ב-1970, ואני גם יכול לנחש את נאומו של שר העבודה בדצמבר 1971.

(קריאה: מה תהיה תשובתך אז?)

אם הממשלה רוצה להביא את החוק, מוטב שתביא אותו ותאמר לנו — כפי שהיא אומרת לנו לעיתים קרובות מאוד כאשר היא מביאה לפנינו חוקים: נכון שהחוק

בלית ברירה אציע — אינני יודע אם אפשר הדבר, היות ואין דבר כזה בהסתייגויות — לקבל את דבריו של השר, אבל שגם הם יהיו בחוק, שזה יהיה לפחות עד סוף שנת 1970. נדמה לי שמטעמים פורמליים אין זה בגדר האפשר.

ה"ר מ. זר:

לאותו סעיף הסתייגות לחבר הכנסת אביזוהר. רשות הדיבור לחבר הכנסת אביזוהר, להנמקת הסתייגותו.

מאיר אביזוהר (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ביסודו של דבר דומה הנמקתי לשל חבר הכנסת לורנץ להסתייגותו. הדבר מאפשר לי לקצר ולהתייחס אך ורק לנוקדה אחת. בדברי שר העבודה, כאשר השיב למתווכחים, ובחלק מדברי המתווכחים עצמם, התקבל הרושם שכביכול במקומות אחרים בעולם, ובחוקי ביטוח לאומי אחרים בעולם, נעשה דבר כזה שהטילו חובות בלי שאותו חוק קבע זכאות. בדקתי ביטוחים מראשית המאה ואפילו מן המאה הקודמת, ביטוחים ממלכתיים בגרמניה ובאנגליה, ולא היה כדבר הזה. כל עצם הביטוח הלאומי עיקרו הוא דו-צדדיות בין המבוטח ובין המדינה, שאם לא כן היה ההגיון אומר להטיל מס. לשם מה כל חישובי האחוזים המסובכים והגבייה הנוספת? כל עיקרם של דמי הבי-טוח הלאומי, תשלומי הביטוח הלאומי, הוא בכך שיש כאן שני צדדים — של מבוטח ושל המדינה כמבטח, ואם איננו מבטיחים את שני הצדדים בעת ובעונה אחת, אנו משמטים את עצם היסוד מתחת המושג של ביטוח לאומי.

ועל כן אני חושב שצריך למצוא דרך, במצב שנוי צר, אם בדרך שהציע חבר הכנסת לורנץ, ואם בדרכים שמגיעים מהסתייגים האחרים וביניהם אני, כדי להבטיח דו-צדדיות זו.

ועוד מלה אחת לגבי טענת הצבירה. אין כל יסוד לטענה שתחילה צריך לקחת מבלי לתת, על מנת לצבור קרנות. הרי מרגע שיפעל הביטוח הלאומי יצטברו עו' דפים. אנו נמצאים במצב של תעסוקה מלאה; למי יש חוות קשה כל-כך שבשנת 1970 יחסרו קרנות לתשלום מים למובטלים, או למי יש חוות קשה כל-כך שיהיו ביינו כל-כך הרבה נכים שהקרנות המצטברות החל מ-1 באפריל מכלל העובדים בארץ, באחוזים כה גבוהים, לא יספיקו לתשלום תגמולי הנכות? לפיכך, אין כיום כל בסיס אקטוארי לטענה שיש לצבור קרנות.

יש דבר אחר: כאשר מטילים דמי ביטוח ומוכים בתשלומים, ייתכן שבין תנאי הזכאות תתקיים חובה על העובד להקדים כמה תשלומים לפני שיוגיע לזכות לקבל תגמולים, אבל במציאות הקיימת תנאי כזה לא יבוא מתוך חשבון אקטוארי של צבירת קרנות, אלא מתוך העקרון והנוהג שכדי לזכות בתגמולים, אתה חייב לשלם כמה תשלומים ולקנות בזה את זכות הביטוח. יכולים להיות תנאי זכאות כאלה או אחרים. והדבר אינו עומד בסתירה למה שאני מציע בתיקון שלי: "ובלבד שיובטח, כי ההוראות בדבר הגימלאות המשתלמות בביטוח אבטלה וביטוח נכות תחילתן תהיה מיום תחילת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 3), תש"ל—1970, קרי, חוק זה שאנחנו עומדים לאשר אותו היום בקריאה שנייה ושלישית.

המעסיקים והממשלה. הדבר בא לידי ביטוי בחתימה על עיסקת החבילה. איש לא בא לכפות דבר על ציבור פלוני או אלמוני. הכל מוסכם. כל המשלוחות שהופיעו בוועדת העבודה של הכנסת לא עיזרו על כך, אף-על-פי שהחוק מטיל מעמסה כבדה על שולחיה. את זאת ציינתי בדברי. כל הנציגים שהופיעו בוועדה, כאשר נשאלו אם הם מערערים על כך, השיבו: לא, אף-על-פי שקשה הדבר.

חברי הכנסת, הבעיה הזאת הרבתה להעסיק את ועדת העבודה. הראיה היא שגם חברי-הכנסת ארזיזור ושערי הגישו הסתייגויות בשאלה זו. לאחר שהתמצנו כל הנושאים, הגענו לסיוכום בוועדת העבודה ולפיו התג' דרה של מבטוח ביטוח אבטלה המובאת כעת לקריאה שנייה באה רק לשם קביעת חוזה התשלום בעד ביטוח האבטלה, על המעסיקים והעובדים. אין ההצעה קובעת מי יהיו הנהנים מביטוח האבטלה. לגבי תנאי הזכאות והיקף הביטוח, לרבות חוג המבטוחים, מינה שר העבודה ועדה ציבורית שתתייחס גם לשאלת ביטוחם של חברי הקיבוצים וציבור העובדים העצמאיים במסגרת ביטוח אבטלה. הודעת, בשם שר העבודה, שהצעת חוק בנושא היקף הביטוח ותנאי הזכאות תוגש לכנסת לפני תום שנת 1970. אני מקווה, שעד אז יוכל שר העבודה להגיש את הצעת החוק. בהצעה זו ייקבעו תנאי הזכאות. על סמך זה הסכימו חברי-הכנסת ארזיזור ושערי להסיר את הסתייגויותיהם. הם ראו בסיכום הזה דבר המספק אותם. יתר הדברים שרצו להעלותם יעלו כאשר יובא החוק וכאשר גזון לגופו של עניין.

אשר לפרק זמן של שלושה חודשים, כבר הסברתי ביחס למה שאמר חברי-הכנסת לורנץ שיש ועדה צי- בורית העוסקת בכך, ויש לי מלא האמון שתוך שנת 1970 יובא הדבר.

אשר לחברי-הכנסת אביזור, אינני יודעת אם יש מדינה בעולם שיש בה חוק ביטוח מפני אבטלה — אנחנו עכשיו הולכים בעקבות מדינות אלה ומצטרפים למשפחת המדינות האלה — וששם, בעת ובעונה אחת, נתקבלה ההצעה על ביטוח מפני אבטלה וניתנה הזכאות. יש לצבור קרן. יש צורך בתקופת אכשרה. מניין יוכל המבטוח לקבל דמי ביטוח אם לא יצברו קרן? אני מתפלאה עליך שאתה אומר שיש בעת ובעונה אחת גם לקבוע את החובות וגם לקבוע את הזכויות. עדיין איננו יודעים מה הן הזכויות ומאימתי יחולו. כל זה ייקבע בהצעת החוק שתוגש לנו תוך התקופה שציינתי. על כך, אדוני היושב-ראש, אני מציעה להסיר את ההסתייגויות.

היו"ר מ. זר:
נעבור להצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אבקש למנות את הקולות.

הצבעה

בעד התיקון של חברי-הכנסת
ש. לורנץ לסעיף 3

— 5

נגד — 18

התיקון של חברי-הכנסת ש. לורנץ לסעיף 3
לא נתקבל.

אינו מושלם, אין אנו בטוחים שכל הפרטים שבו טו- בים, אבל הבאנו אותו, נפעיל אותו, נצבור נסיון, ותמיד אפשר יהיה לתקנו.

מרדכי ביבי (המערך, עבודה—מפ"ם):
אולם כאן מדובר בזכויות וחובות כספיות שאי- אפשר יהיה אחרי-כך לבטלן.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
נאומים כאלה שמענו בבית הזה מפי דוברי הממ- שלה פעמים רבות. למשל, כאשר הביאו את החוק למימון מפלגות, אמרו שהחוק אינו מושלם, שצריך ללמוד מן הנסיון, שרק מן הנסיון אפשר ללמוד, מבני- אים חוק בלתי-מושלם ואחרי-כך יתקנו אותו.

רבותי, אל נהיה נאיביים; החוק שלפנינו אינו חוק של ביטוח כלל ועיקר. הוא חוק לספיגת כסף, הוא בא להטיל מס חדש. כאשר חיפשו שמות חדשים למס, ותידוצים חדשים למסים, עלה פתאום על דעת מישהו, שעד אותו זמן התנגד לביטוח מפני אבטלה, רעיון מחוכם מאוד: להפקיע את טענות האופוזיציה, אשר דרשה ביטוח מפני אבטלה, על מנת להטיל על המדינה מס חדש, מתוך מחשבה שהאופוזיציה לא תוכל בכלל להצביע נגד דבר שהיא בעצמה דרשה אותו במשך כל השנים. אני לא אפול במלכודת הזאת — אני אצי- ביע נגד הצעת החוק.

כאחד מחברי הכנסת, שמיזמו הראשון בכנסת הזאת דרש ביטוח מפני אבטלה, אצביע נגד החוק הזה, מפני שהחוק שלפנינו אינו חוק של ביטוח מפני אבטלה — הוא חוק של ספיגת כספים והטלת מס באיטלה של ביטוח מפני אבטלה.

היו"ר מ. זר:
רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה.

שושנה ארבל-אלמוזלני (יו"ר ועדת העבודה):
קודם כל, אני רוצה לומר לחברי-הכנסת אבנרי: לא ייתכן שאין אמון בממשלה. הממשלה הזאת נהנית מאמון של רוב רובו של הבית הזה, לא רק שלי, ושל רוב רובו של הציבור. העובדה, שלך אין אמון בממשלה הזאת, אינה גורעת מן האמון שזכתה לו הממשלה מיתר חלקי הציבור.

משה ורטמן (המערך, עבודה—מפ"ם):
זה מעלה את האמון.

שושנה ארבל-אלמוזלני (יו"ר ועדת העבודה):
הפקדנו בידי הממשלה הזאת את גורלו של העם הזה ואת בטחונו של המדינה, שהם הרבה יותר חשוב- בים מן הנקודה שאתה מעלה כאן ושבללה אין לך אמון בממשלה; ברור שהעניין הזה פחות-עדיף ביחס לדברים החשובים האלה. לכן יש לתת אמון בממשלה. ועדת העבודה נתנה אמון בממשלה גם בקשר לדברים האלה שהיא מביאה כאן.

איש לא יקבל את הטענה שיש כאן, למעשה, מס. כולנו יודעים שאין זה מס. ביטוח סוציאלי אינו מס, אלא דבר שבמסגרת הזכויות של המבטוחים. המבטו- חים ייהנו מזה. כל התיקונים שהבאתי לכאן זכו להס- כמתם של הגורמים השונים במשק, והם על-פי רצונם החפשי של האירגונים השונים במשק — העובדים,

ברשותך, אדוני היושב-ראש, כדי לחסוך בזמן ולא לעלות עוד פעם לדוכן, אוסיף כמה מלים על סעיף 13, שם אני מציע שהחלקה של הממשלה בביטוח הלאומי יהיה במקום 48%, כמוצע, 75%. עד כה חלקה של הממשלה היה 52%. אינני יודע מדוע צריך להקטין את חלקה ל-48%. לדעתי, יש כל ההצדקה להעלות את חלקה כשמדובר בביטוח סוציאלי יסודי.

סבורני שאם נגדיל את חלקה של הממשלה לכדי 75%, היא לא תפסיד. בכל אופן, לא למשך השנים הבאות, אפילו תשתתף ב-75%. כי אם לא תשתתף ב-75%, חוששני שלטוון ארוך יהיה מחסור או תהיינה בעיות בקשר לכיסוי כל התשלומים, ומכאן שגם הצעתו לסעיף 13 מוצדקת.

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת העבודה, לתשובה.

שושנה ארבל-אלמוליו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטערת, כי אילו היה חבר-הכנסת לורנץ מקשיב לדברים שאמרתי קודם, ייתכן שהיה חוסך מדברי ההנמקה שהשמיע להסתייגות.

אשר לשיעורים — ואתה מתייחס לשיעורים שנקבעו לכל הגורמים, עצמאיים, שכירים וכו' —, כבר אמרתי שאלה היו דברים מוסכמים שכל הגורמים הוגוים עיזו בדבר תחומים עליהם, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בסעיף 4 של "עיסקת החבילה", ואיש מן הגורמים הנוגעים בדבר לא עירער על שיעור השיעורים. מלבד זאת, הם התקבלו גם בוועדת העבודה, ולא היה על כך בוועדה שום עירעור.

אשר לבעלי ההכנסות הנמוכות, שאלה זו אמנם נתעוררה בוועדה והוצע שיש לעשות משהו כדי להקל את עומס הנטל על בעלי הכנסה נמוכה, על חוגי ציבור מסויימים, כגון מושבי ההר, שפרנסתם אינה מצויה כל-כך, או בעלי-מלאכה זעירים שהכנסתם נמוכה. הצעה זו נמצאת עדיין בדיון בוועדת העבודה. היא טרם סיכמה בה, והסיכום שלה יהיה כרוך יחד עם אותם שני הסעיפים שהוועדה ביקשה מן הכנסת להסיתותם בקריאה שנייה ושלישית.

אשר לאותם סעיפים, שהבאתי אתמול לכנסת וביקשתי את שהייתם, בסעיף 3 כלול הסכום של הילד השלישי. כיום מופיעה בסעיף 8 הטבלה הישנה, שלפיה שילם הביטוח הלאומי למשפחות מרובות-ילדים את המענקים. אך גם הוועדה אינה רוצה וגם אתה אינך רוצה לאשר אותה טבלה ישנה, אלא אנחנו רוצים לשנותה, ולשנותה בהתאם להעלאה בשיעורי דמי הביטוח הלאומי בסעיף זה. אך מאחר שהממשלה טרם סיכמה את הדיון בנקודה זו, רצינו להבטיח בינתיים שני דברים: גם שתהיה לנו טבלה, לא ישנה כי אם חדשה ומשופרת; וגם להבטיח את זכותם של המבוטחים לקבל זאת רטרואקטיבית החל ב-1 באפריל 1970. כאן הוכחתי אינם מפסידים שום דבר, כי אם להיפך, ואנחנו רוצים להבטיח תוספת מכובדת למשפחות מרובות-ילדים, לרבות הילד השלישי של העצמאי.

אשר להערתך בדבר הפער, כביכול, בין חובות וחובות — דבר זה כבר הסברתי. גם בסעיף 1 וגם בסעיף 2 הסברתי שלגבי נפגעי עבודה הועלו דמי הפגיעה

התיקון של חבר-הכנסת מ. אביזוהר לסעיף 3 לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבגרי לסעיף 3 לא נתקבל.

סעיף 3, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ. זר:

לסעיפים 4-9 אין הסתייגויות. נצביע.

הצבעה

סעיפים 4-9 נתקבלו.

היו"ר מ. זר:

לסעיף 10 הסתייגות לחבר-הכנסת לורנץ. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, להנמקת הסתייגותו.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מציע להוסיף לסעיף 10 שדן בהעלאה השיעורים בתשלום: "ובלבד ששיעור הניכוי משכרו של עובד ששכרו החדשי הוא פחות מ-700 לירות יהיה 1.7% בלבד". זהו השיעור שהיה עד עכשיו. לדעתי, השיעורים המוגדלים, אם נעשה חישוב אקטוארי, אינם מוצדקים, כי אם המדובר בביטוח לאומי, בסכומים שלוקחים ונותנים, הרי נוכל לסמוך רק על חישובים אקטואריים. אנחנו יודעים שקיימות מות ורובות של עשרות מיליוני לירות. כמדומני, קיימות כיום רזרבה של 50-70 מיליון לירות. לכל ההעלאות האלה אין אפוא הצדקה. לא הצעתי הסתייגות לעצם ההעלאה, כי ידוע שיש תכנית לממשלה להגדיל את המענקים למשפחות מרובות-הילדים ולהוסיף מענק לעצמאיים החל מן הילד השלישי. התיקונים האלה, הזכויות האלה, עדיין לא הובאו לפנינו, והדבר אינו כשורה. אני מרשה לעצמי לציין זאת בהזדמנות זו. הביאו את החוק הזה לחצאין, הביאו רק את החלק הראשון. הביאו חלק ואת החלק השני יביאו לאחר זמן. לא במקרה מביאים את החלק הראשון שיש בו חובות, זאת אומרת התשלומים, ולא הביאו את החלק השני הנוגע לזכויות.

יורם ארידור (גח"ל):

אין זה כך.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

זה כך. חסר כאן העיקר. עניין המשפחות מרובות-הילדים אינו מופיע בתיקון הזה. לעת עתה נשלם יותר על סמך מה שעניין זה עתיד להופיע. אבקש את יושבת-ראש הוועדה להשיב לי היכן יש בחוק הזה הגדלה במענקים למשפחות מרובות-ילדים. איני רואה זאת כאן. אין כאן גם ההגדלה במענק החל מן הילד השלישי. אבל ניחא, נאמין שהדבר יבוא. בינתיים יגבו יותר כספים. כאשר יוסיפו, נדרוש שהתמורה תהיה בהתאם לגבייה. אבל להגדיל את הניכויים לעובדים שמרוויחים פחות מ-700 לירות כאשר אין צורך מיוחד בכך — אני חושב שאין הצדקה להעלאה זו.

אז עקרון חל לגבי פריט מספר 2 — "ובלבד ששיעור דמי הביטוח של עובד עצמאי שהכנסתו נמוכה מ-8,400 ל"י לשנה יהיה 4.8% בלבד". כלומר, עצמאי שמרוויח לא יותר מאשר 700 לירות לחודש, לגביו יש להסתפק בשיעור של 4.8%. נדמה לי שהשיעור הזה סביר ואין הצדקה להעלאה גדולה בהתאם לחוק.

— חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 3) (ארבלי-אלמוזלינו, זר); חוק שירות מילואים (תגמולים) (תיקון מס' 6) (זר, ארבלי-אלמוזלינו) —

הי"ר מ. זר:
לסעיפים 11 ו-12 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותם להצבעה.

הצבעה

סעיפים 11–12 נתקבלו.

הי"ר מ. זר:
לסעיף 13 הסתייגות לחברי הכנסת לורנץ, שכבר נימק אותה. נצביע.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת ש. לורנץ לסעיף 13 לא נתקבל.

סעיף 13, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר מ. זר:
לסעיף 14 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותו להצבעה.

הצבעה

סעיף 14 נתקבל.

הי"ר מ. זר:
אני מעמיד את חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 3), תש"ל–1970, להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 3), תש"ל–1970, נתקבל.

העלאה ב-20 לירות ליום עבודה. אתה יודע מה זה? זה יותר מאשר 100%. הוא הדין בדמי לידה – העלאה מ-17.5 לירות ל-37.5 לירות. האם אין זו זכאות והעלאה ניכרת של הזכאות? אני חושבת שאי-אפשר להתעלם מן הדברים הללו.

אתה מתעלם גם מן הזכות הנוספת שהשגנו בקשר לפטור של 600 לירות וההבטחה של האוצר בעניין זה, שאני מקווה כי תהיה נאמנה ואמנם יבצעו את אשר הסכים לו שר האוצר, כפי שהדבר בא על ביטויו במכתבו אל הוועדה.

אשר לסעיף 13, חברי הכנסת לורנץ, השתתפותה של הממשלה אינה קטנה. היא משתתפת לעת-עתה בתשלומים למשפחות מרובות-ילדים. חלקה זה לא יפחת מבחינה יחסית. הסכום יגדל, אבל היחס לא יפחת, ולא מצאנו לנכון בשעה זו, כאשר מוטל עומס כזה על תקציב המדינה, מבחינת הוצאות הבטחון והוצאות אחרות, להעמיס עליה עוד ולהגדיל את חלקה בסעיף זה שנקרא ביטוח משפחות מרובות-ילדים. אני מקווה שההעלאה בהכנסה כתוצאה מהגדלת הגבייה תכסה גם כאן את ההגדלה הניכרת שישנה.

על כן, אדוני היושב-ראש, אני מציעה לדחות את הסתייגויותי של חברי הכנסת לורנץ.

הי"ר מ. זר:

אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חברי הכנסת ש. לורנץ לסעיף 10 לא נתקבל.

סעיף 10, בנוסח הוועדה, נתקבל.

ה. חוק שירות מילואים (תגמולים) (תיקון מס' 6), תש"ל–1970 (*)

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

העבודה וההכנסה לאישור התגמול עד ל-1,500 לירות, בשים לב להעלאת התקרה אשר לפיה משלמים דמי ביטוח למוסד לביטוח לאומי.

חברי הכנסת, הצורך בהגדלת התשלום מקרן ההש-וואה למשרתים במילואים הורגש מיד לאחר מלחמת ששת הימים, כשרבבות רבות של אזרחים נקראים לשרת במילואים חודש ויותר מדי שנה בשנה, ורבים מהם משתכרים בחיים האזרחיים הרבה יותר מן הסכום המקסימלי שהיו זכאים לקבל, שהיה 700 לירות לחודש.

התיקון המוצע, בדבר העלאת התקרה ל-1,500 לירות, מתקן במידה רבה את הקיפות שהיה עד כה, ומבטיח למשרתים במילואים שרמת חייהם לא תיפגע בעקבות מילוי חובתם הלאומית.

הבה נקווה שבעתיד הקרוב, עם שיפור המצב הבט-חוני בגבולות, יפחת מספר המשרתים במילואים ותקוצר תקופת השירות, וקרן ההשוואה תצבור דורות גדולות שהביטוח הלאומי יוכל להקדיש להעמקת הביטוח הסוציאלי של השכבות הנזקקות.

הי"ר מ. זר:

אנחנו עוברים לסעיף כ"ג בסדר-היום: חוק שירות מילואים (תגמולים) (תיקון מס' 6), תש"ל–1970, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה.

יושנה ארבלי-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבדת להביא לפני הכנסת לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק שירות מילואים (תגמולים) (תיקון מס' 6), תש"ל–1970. חוק זה נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום ט' באדר ב' תש"ל, 17 במארס 1970, והועבר לוועדת העבודה.

הצעת החוק באה לתקן סעיף 10 לחוק שירות מילואים (נוסח משולב), תשי"ט–1959, אשר לפיו קבע שר העבודה שכר-עבודה והכנסה מקסימליים לחישוב התגמול בסך 700 לירות בחודש.

התיקון המוצע מסמיק את שר העבודה, באישור ועדת העבודה של הכנסת, להגדיל את מקסימום שכר-

חוברת כ', ישיבה נ"ט

— חוק שירות מילואים (תגמולים) (תיקון מס' 6) (ארבלי-אלמוזלינג, זר); חוק מילווה חסכון (זר, קרגמן, אבנרי) —

הצבעה

סעיפים 1-2 נתקבלו.

הי"ד מ. זר:

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את הצעת חוק שירות מילואים (תגמולים) (תיקון מס' 6), תש"ל—1970.

הצבעה

חוק שירות מילואים (תגמולים) (תיקון מס' 6), תש"ל—1970, נתקבל.

ועדת העבודה מצאה לנכון להוסיף להצעת החוק סעיף, הקובע שתחילתו של החוק היא ביום כ"ד באדר ב' תש"ל (1 באפריל 1970).

אדוני היושב-ראש, להצעת החוק אין הסתייגויות, ואני מבקשת להעמידה להצבעה בקריאה שנייה ושלישית.

הי"ד מ. זר:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הסעיפים 1 ו-2.

1. חוק מילווה חסכון, תש"ל—1970 (*) (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הי"ד מ. זר:

אנו עוברים לסעיף ד' בסדר-היום: חוק מילווה חסכון, תש"ל—1970, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוק מילווה חסכון, שהגנני מתכבד להביאו לקריאה שנייה ושלישית, הוא חלק מן המסכת הכללית של המדיניות הכלכלית המשולבת במדיניות ההכנסות ומימון התקציב.

בהתאם לעיסקת החבילה, שעליה דובר לא מעט, יקבלו העובדים תוספת להכנסתם בשיעור של 4% מן השכר ברוטו. תוספת זו תהיה חייבת במס הכנסה, והיתרה נטו תינתן לעובדים באיגרות-חוב של המדינה.

מילווה החסכון יוטל על העובדים בצורת מילווה על ההכנסה, וכן יהיו חייבים במילווה זה העצמאיים והחברות. שיעורי המילווה ייקבעו כך שהמילווה יהיה שווה בקירוב ל-4% מהכנסתו הכוללת של אדם, לאחר שהופחתו מס ההכנסה והיטל הבטחון על סכום זה. דבר זה מוצא את ביטוי בתוספת לחוק לפי סעיף 2(א). ככל שהכנסתו הכוללת של אדם קטנה יותר, ושיעור המס שלו קטן יותר, כן תגדל הכנסתו הפנויה בצורת מילווה.

באופן מקביל ישלם המעביד מילווה מעבידים בשיעור של 4% מסך ההוצאה על השכר שהוא משלם לעובדיו, ולאחר ששילם מילווה זה יוטל עליו מילווה על הכנסתו שלו כמעביד, ובלבד שיוטל עליו מילווה כזה רק על הרווחים העולים על סכום ההוצאה ששילם כשכר או כקיצבה לעובדיו.

פטורים ממילווה זה יהיו: יחיד הפטור ממס; עובד יומי שהגדרתו תיקבע בתקנות מיוחדות שיוקנו לעניין חוק זה; חושב חוקי.

הוועדה הרחיבה את הדיון בעניין האפשרות של פטור למעסיקים מסוגים מסוימים, בעקבות ההצעה המקורית של הממשלה שמצאה את ביטוייה בסעיף 3(ב) להצעת החוק, ושעל-פיה יהא שר האוצר רשאי באישור ועדת הכספים, לפטור סוגים מסוימים של חייבים מתשלום זה. הוועדה ראתה בסעיף זה פתח ללח-

צים מרובים שלא ניתן יהיה לעמוד בהם, ועל כן — לפי הצעתה ובהסכמת שר האוצר — נמחק הסעיף הזה. המילווה ישא ריבית של 5%, והוא יהיה צמוד למדד יוקר המחיה. המילווה ייפרע החל ב-1 באוקטובר 1975.

לחוק זה פרטים טכניים המצמידים את אמצעי הגבייה והסדרים שונים של המילווה לפקודת מס ההכנסה.

חברי הכנסת, יש לקוות שאישורו של חוק זה, אשר יאפשר לגייס אמצעים בסך 400 מיליון לירות, יחזק את הצעדים הנעשים עתה לשיפור המצב הכלכלי, וכל הגורמים במשק יעשו את המוטל עליהם כדי להבטיח את הצלחת המדיניות הכלכלית.

אדוני היושב-ראש, יש הסתייגות לחבר-הכנסת אבנרי, ואענה עליה לאחר מכן.

הי"ד מ. זר:

לסעיף 1 אין הסתייגויות, ואני מעמיד אותו להצבעה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

הי"ד מ. זר:

לסעיף 2 יש הסתייגות לחבר-הכנסת אבנרי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להנמקת הסתייגותו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אם כוונת הצעת החוק היא לשאוב בחזרה חלק מתוספת ההכנסות של העובד — אפשר עוד לקבל אותה. אם הכוונה היא לשאוב מההכנסה הקודמת של העובד, דהיינו: להוריד את רמת השכר, את רמת המחיה של העובד — הרי זה פסול בעינינו.

ההסתייגות שלנו באה להבטיח, בפשטות גמורה, שישלם את המילווה רק מי שהכנסתו אמנם עולה. כוונתי להכנסה הנומיללית. לדעתי לא תעלה ההכנסה הריאלית כמעט של שום אדם. ישבתי בעת הדיון עם אנשי האוצר. ראיתי את הטבלה המפורטת של התוצאות הצפויות בעקבות מה שקרוי משום-מה "עיסקת

— חוק מילווה חסכון (אבגרי, זר, קרגמן); ברכת החלמה לגברת אנגי ברוקס, נשיאת עצרת האומות המאוחדות (ברקת); שאלות ותשובות (ברקת, סנה, דיין, ש. כהן) —

אמנם תינתן להם. אין לי ספק שהעובדים המאורגנים בארץ והאיגוד המקצועי שלהם ייאבקו על כך שלא יימצא אפילו עובד אחד שלא יקבל את החוספת של 4%, ואני מציע לדחות את ההסתייגות.

הי"ד מ. זר:

נעבור להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 3–16 נתקבלו.

החוספת נתקבלה.

הי"ד מ. זר:

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את הצעת חוק מילווה חסכון, תש"ל–1970.

הצבעה

חוק מילווה חסכון, תש"ל–1970, נתקבל.

הי"ד מ. זר:

אני מכריז על הפסקה עד השעה 15.00.

החבילה", אותו הסדר כולל. מסתבר שבהכנסה, בערך, של 700 לירות ומעלה — היינו: הכנסה של חלק גדול מאוד מציבור העובדים — העלייה התיאורטית היא בסביבות 10 לירות, דהיינו: 1.5%. מכיוון שעליית המחירים היא בודאי יותר מ-1.5%, הרי למעשה אין עליית שכר לשום אדם.

אני מציע לקבל את ההסתייגות האומרת בפשטות: רק מי שהכנסות הנומינליות תעלה לעומת השנה הקודמת — רק הוא ישלם את מילווה החסכון.

הי"ד מ. זר:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הערה אחת להסתייגות של חבר-הכנסת אבנרי.

אין בחוקים שלנו — בשום חוק מחוקינו — הסדרי שכר. לכן אי-אפשר, לדעתי, לקבל את הסתייגותו. כי אילו נתקבלה, היינו נוטלים לנו פונקציה של האיגוד המקצועי, והרי ברור שיש איוו הפרדה.

האיגוד המקצועי והעובדים המאורגנים, אני מקווה וכמעט בטוח שיעמדו על כך שתוספת השכר של 4%, שסוכם עליה בין המעבידים, ההסתדרות והממשלה,

(הישיבה הופסקה בשעה 12.22 וחודשה בשעה 15.00)

ז. ברכת החלמה לגברת אנגי ברוקס, נשיאת עצרת האומות המאוחדות

למרבה הצער נפלה הגברת אנגי ברוקס למשכב ונלקחה לבית-חולים.

אני בטוח שאני מבטא רחשי לבו של הבית כולו, בשלחי לה ברכת החלמה מהירה, ובהביעי תקווה כי בהבריאה תכבד אותנו בביקורה ובברכתה.

הי"ד ר. ברקת:

אני מתכבד לחדש את ישיבת הכנסת. חברי הכנסת, קיוונו לארח היום בתוכנו אורחת חשובה — את נשיאת המושב ה-24 של עצרת האו"ם, הגברת אנגי ברוקס.

ח. שאלות ותשובות

2. נוסח פקודת-יום של מפקד פיקוד הצפון

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר הבטחון ביום כ' בשבט תש"ל (27 בינואר 1970):

עם היכנסו של אלוף מרכזי גור לתפקידו כמפקד פיקוד צפון פירסם האלוף פקודת-יום אשר כללה בין היתר את הפסקה הבאה, שהופנתה לחיילי הפיקוד: "החזרתם את אדמות הגולן והחרמון אל חיק הגליל".

הנני מבקש לדעת:

1. מה משמעותה של הפסקה הנ"ל, אם אכן נכללה בפקודת-היום?
2. האם הוכנסה הפסקה הנ"ל לפקודת-היום גם על דעת שר הבטחון והרמטכ"ל?

שר-הבטחון מ. דיין:

הדברים נכללו בפקודת-היום והפקודה אושרה על-ידי הרמטכ"ל.

הי"ד ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלום כהן.

הי"ד ר. ברקת:

נשמע עכשיו שאלות ותשובות.

1. הגברת הבטיחות והזהירות בנסיעות ובשירות של חיילי צה"ל

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר הבטחון ביום ח' בשבט תש"ל (15 בינואר 1970):

אבקש להשיבני על השאלות הבאות:

- א. מה מספר הנפגעים — הרגים ונכים — מבין חיילי צה"ל בתאונות דרכים בשנתיים האחרונות?
- ב. מה מספר ההרגים והנפגעים מבין חיילי צה"ל מידי האויב למן מלחמת ששת הימים ועד סוף 1969?
- ג. האם מתנהלת פעולה חינוכית מתמדת ושיטתית להגברת הזהירות והבטיחות בנסיעות ובשירות?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה א: בשנת 1968 — 59 הרגים ו-110 נכים.

לשאלה ב: 426 חללים ו-1408 פצועים.

לשאלה ג: כן.

5. נסיבות הימנעותם של שני רועים בהתמוצות של פגז

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר הבטחון ביום י"ג באדר א' תש"ל (19 בפברואר 1970):

ב"הארץ" מ-30 בינואר 1970 התפרסמה ידיעה, כי "שני נערי רועים, חסאן זבידאת ואטם קסים, בני שלושה עשרה, מסכנין שבגליל, מצאו ביום ב' פגז ושיחקו בו בשדה שליד כפרם. הם נפצעו קשה בכל חלקי גופם כאשר התפוצץ הפגז."

הנני לשאול את כבודו:

1. האם ידוע לכבודו המקרה הנ"ל?
2. הנערכה חקירה בנסיבות האסון, ומה העלתה?
3. מה מקור הפגזים, וכיצד אירע שנמצאו בשטח הנזכר?
4. לאור הישגות מקרים טרגיים כאלה, אילו אמצעי זהירות ננקטו כדי שלא יישנו בעתיד מקרים דומים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: המקרה ידוע לשלטונות המוסמכים. לשאלות 2-4: החקירה שנערכה על-ידי משטרת ישראל העלתה, שהנערים נכנסו לשטח האימונים עם צאנם ללא רשיון, מצאו פגז, שיחקו בו, ותוך כך התפוצץ הפגז ונפצעם.

6. תפיסת מטען חלקי-חילוף של מטוסי "פאנטום" על-ידי שלטונות שווייץ באווירון של "אל-על" שנחת בז'נבה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום י"ג באדר א' תש"ל (19 בפברואר 1970):

"הארץ" של יום 3 בפברואר 1970 מוסר, כי תיבות המכליות חלקי-חילוף של מטוסי "פאנטום" נתפסו בנמל התעופה של ז'נבה באחד ממטוסי "אל-על" על-ידי שלטונות שווייץ.

הנני מבקש לדעת:

1. האם המטען הנ"ל אמנם הוחרם?
2. כיצד אירע שהוטען מטען כנ"ל במטוס אשר נחת בשווייץ?
3. האם בעקבות הטענת המטען במטוס כנ"ל ננקטו הליכים כלשהם נגד האחראים לכך?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: השלטונות השווייצריים טרם החליטו בדבר גורלו של הציד. בשלב זה עוכב הציד על-ידי שלטונות המכס.

לשאלה 2: בעקבות טעות פקיד חברת "אל-על" הועבר המטען למטוס שתחנת הביניים שלו, בדרכו לישראל, היתה ז'נבה.

7. ידיעה על הפעלת מטוסים רוסיים בים התיכון מבסיסים במצרים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

"הארץ" של יום ו', 6 בפברואר 1970, מוסר כי מפציצים רוסיים מוטסים על-ידי טייסים סובייטיים

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

האם, לפי ידיעותיו של שר הבטחון בארכיאולוגיה ובהיסטוריה, היתה איוז תקופה שהחרמון והגולן היו שייכים ל"חיק הגליל"?

שר-הבטחון מ. דיין:

זו שאלה מאוד מתאימה לתקנון. השר צריך להשיב בזמן קצר על שאלה בעניין עובדתי שבתחום משרדו. אני מסופק אם השאלה הנוספת יש לה איוז שייכות לנושאים שעליהם אני צריך להשיב במסגרת תשובה על שאלתה, ולחלק הראשון, כלומר לשאלתה עצמה, שעליה השבתי.

3. אי-הפעלת הטלוויזיה בשבת בחדר התרבות שבמחנה צבאי

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הבטחון ביום כ"ח בשבט תש"ל (4 בפברואר 1970):

בעתון "הארץ" מיום 27 בינואר 1970 מורסם: במחנה צבאי שבנגב נמצאת בחדר התרבות כתובת האומרת: "פתיחת מכשיר הטלוויזיה בשבת אסורה בפקודה." חדר התרבות פתוח לחיילים בשבת והרדיו פתוח כרגיל.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ההוראה הנמצאת בחדר התרבות ניתנה באישורו ובידיעתו של משרד הבטחון?
2. אם כן, על יסוד איזה חוק ניתנה הפקודה?
3. המוכן כבוד השר לבדוק את הבעיה כדי לא למנוע מחיילים המעוניינים בכך לחזות בשידורי הטלוויזיה בשבת?

שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף לנאמר בתשובתי, שניתנה ביום 4 במארס 1970 לשאלתה של חברת-הכנסת אורי אבנרי בעניין זה.

4. אמצעים למניעת הימנעותם של משקיפי או"ם

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום ה' באדר א' תש"ל (11 בפברואר 1970):

בסוף השבוע נפצעו שני משקיפי או"ם בגזרת התעלה.

אודה לכבודו אם ישיביני:

1. כמה משקיפי או"ם משרתים בגזרת התעלה?
2. כמה משקיפי או"ם משרתים בגזרת הסורית?
3. כמה משקיפי או"ם נפצעו מאז המלחמה?
4. מה עושה ישראל להגנת המשקיפים ובאילו אמצעים היא נוקטת למניעת הימנעותם של משקיפי או"ם הממוקמים בצד האויב?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: 102.

לשאלה 2: 92.

לשאלה 3: הרוג אחד ושבעה פצועים.

לשאלה 4: נבנו מקלטות ונבדקות הדרכים מפני מיקוש.

(“מעריב”, 3 במארס). כן נמסר, כי עד כה נהגו אנשי המשמר הירדניים המוצבים בגשר אלנבי להסתפק בבדיקת אפשרות המעבר שניתנה לתושבי הגדה המערבית על-ידי שלטונות הממשל הישראלי.

שאלותי הן:

1. האם נכונות הידיעות הנ"ל?
2. מהי תגובת ישראל כלפי צעד חדש זה של שלטונות ירדן?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: המדיניות שלנו בהתרת המעבר בגשרים אינה מושפעת מצעד זה של ממשלת רבת-עמון.

10. סירוב שלטונות ירדן להתיר כניסתם של תושבי יהודה ושומרון

חבר-הכנסת ג. יעקבי שאל את שר הבטחון ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

בימים אלה נודע כי כמה עשרות מתושבי יהודה ושומרון, אשר ניסו לצאת לירדן, הוחזרו על ידי השוטרים הירדניים שעל הגשרים.

אבקשך להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — מה היה המספר הכולל של תושבי יהודה ושומרון שנמנעה יציאתם כתוצאה מסיבה זו בזמן האחרון?

3. מה היה הנימוק שבו השתמשו שלטונות ירדן להנמקת סירובם להתיר כניסת תושבים אלה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: ידוע לנו על כמאה איש שהוחזרו תוך שלושה ימים.

לשאלה 3: ההנמקה המוצהרת של ממשלת ירדן היה רצונו להכשיל את “המזימה” הישראלית לגרש שלוש-מאות אלף מתושבי חבל עזה לגדה המזרחית.

11. נתונים על תנועת תושבי יהודה ושומרון על גשרי הירדן

חבר-הכנסת ג. יעקבי שאל את שר הבטחון ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

אבקשך להשיבני:

1. מה היה היקף תנועת תושבי יהודה ושומרון על גשרי הירדן במחצית השנייה של 1969 לעומת המחצית השנייה של 1968?
2. מה היתה התנועה הנ"ל בינואר 1970 לעומת ינואר 1969?

3. מה היה, לדעתך, הסיבות לשוניים אלה בהיקף תנועת התושבים על הגשרים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: בחודשים יולי-דצמבר 1968 ביקרו בגדה המזרחית כ-79,000 איש. באותם חודשים בשנת 1969 ביקרו כ-55,000 איש.

ונושאי סימני זהויה מצדיים עקבו אחרי אניות הצי השישי האמריקאי בים התיכון. לפי הידיעה ב“הארץ” המפצי-צים הם מדגם טיו. 16 ומוצבים בבסיסים במצרים.

בהמשך הידיעה נמסר “מפי מקורות ישראלים, שהרוסים מפעילים גם מטוס סיור אמפיבי לטווח ארוך שסימונו בי.אי. 6, אף הוא מבסיסים במצרים, לעיקוב אחר אניות הצי השישי”.

הנני מבקש לדעת:

מה האמת בידיעה הנ"ל?

שר-הבטחון מ. דיין:

אינני יודע מה הם המקורות הישראליים שלך ושל עתון “הארץ”; אם ברצונך לוודא את הדברים, הנני מציע לך להפנות את שאלתך לברית-המועצות ולצי השישי של ארצות-הברית.

היו"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש): כבוד השר, האם בכלל ישנן אינדיקציות כל-שהן, שטייסים רוסיים מטיסים מטוסים החונים במצרים?

שר-הבטחון מ. דיין:

מטוסים, איפה?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

מטוסים במצרים.

שר-הבטחון מ. דיין:

אדוני חבר-הכנסת אבנרי, על מטוסים במצרים, מטוסים סובייטיים, על הים התיכון ועל הצי השישי — אני אינני הכתובת להשיב.

8. פעילות טייסים סובייטיים במצרים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

ב“הארץ” מיום 8 בפברואר 1970 מתפרסמת ידיעה המצוטטת מפי אריק רולו מעתון “לה-מונד”, כי במצרים קיימת יחידה של טייסים סובייטיים.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן, למיטב האינפורמציה שבידי השר, מהו מספר הטייסים הנמצאים בשירות צבא מצרים נגד ישראל?

3. למיטב ידיעת השר, אילו תפקידים ממלאים טייסים אלה במצרים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלות 1 ו-3: לפי הידוע לי, בין המומחים הסובייטיים במצרים מצויים גם טייסים, שעיקר עיסוקם הוא בתפקידי הדרכה וייעוץ.

9. המעבר בגשר אלנבי

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הבטחון ביום ג' באדר ב' תש"ל (11 במארס 1970):

נתפרסמו ידיעות כי ביום 2 במארס 1970 מנעו שלטונות ירדן מעברם של תושבים בגדה המערבית בגשר אלנבי מכיוון שלא היו מצויידים בדרכונים ירדניים

שאלות הן:

1. האם נכונות ידיעות אלה?
2. האם בא משרד הבטחון בדברים עם אירגון הצלב האדום הבין-לאומי, כדי להפעיל מוסדות בין-לאומיים ודעת הקהל בעולם נגד הפרת הוזהגים המקובלים לגבי שבויי מלחמה?

שר-הבטחון מ. דיין:

1. כן.
2. המטה הכללי של צה"ל דרש מנציגי הצלב האדום לקיים ביקורים אצל השבויים מיד לאחר נפילתם בשבי. המגע עם נציג הוועד הבין-לאומי בארץ הם יום-יומיים. צה"ל פנה גם למשרד החוץ, שנציגו בוינבה נמצא בקשר ישיר עם הוועד הבין-לאומי.

15. בקשה להגביל את תקופת המעצר המינהלי

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר הבטחון ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

לאחרונה קראנו באחת ההחלטות שנתקבלו על-ידי כנס נכבדים בחברון, שהם פנו למושל הצבאי וביקשו שלא לעצור תושבים במעצר מינהלי לתקופה העולה על שנה. דרישה זו נשמעת למעשה גם מחוגי עורכי-הדין שבגדה.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם הודעה על החלטה בתוכן האמור הועברה למושל הצבאי בחברון?
2. מה מספר העצורים הערביים העצורים במעצר מינהלי לתקופה העולה על שנה?
3. האם יש סיבות אשר יאפשרו לכבדו להיענות לבקשה ולהגביל את תקופת המעצר המינהלי שלא יעלה על שנה?
4. אם אין סיבות כאלה, באילו תנאים יוכל כבוד השר להיענות לבקשה?
5. מה הם האמצעים העומדים לרשותו של עצור מינהלי להגן על עצמו מפני מעצר שרירותי?

שר-הבטחון מ. דיין:

1. לשאלה 1: כן.
2. לשאלה 2: 226.
3. לשאלות 3-4: אין הצדקה בטחונית לקבוע "מכסת-גג" לתקופת המעצר.

לשאלה 5: לפי סעיף 67(4) לצו בדבר חוראות בטחון רשאי כל מי שנעצר במעצר מינהלי לערער נגד מעצרו בפני ועדת עירעורים, שבראשה עומד שופט צבאי. שלטונות בתי-הסוהר חייבים להודיע לכל עצור על הזכות האמורה.

הוועדה דנה בעניינו של כל עציר מינהלי אחת לשישה חודשים, וזאת אף שלא ביזמת העציר.

ליד כל מפקדת אוור פועלת ועדה אוורית, מורכבת מקצינים בכירים של זרועות הבטחון, הבוחנת מיזמתה כל מקרה של עציר מינהלי העצור למעלה משנה.

כל עציר מינהלי רשאי, כמו-כן, למנות לעצמו עורך-דין, לפי בחירתו.

לשאלה 2: בינואר 1969 ביקרו בגדה המזרחית 8,800 איש. בינואר 1970 ביקרו בגדה המזרחית כ-5,800 איש.

לשאלה 3: צימצום יזום על-ידי שלטונות הממשל בהוצאת היתרי ביקור, כתוצאה מהחמרת הקריטריונים הבטחוניים לקבלת רשיונות יציאה לגדה המזרחית.

12. העסקת חיילות בנהיגת כלי-רכב צבאיים

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

לאחרונה מרבה צה"ל להעסיק חיילות כנהוג בכלי-רכב צבאיים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם נשקלה החלטה זו היטב לפני שנתקבלה?
2. מה הן הסיבות שהגיעו את צה"ל להוציא היתר זה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: כדי לאפשר שירותם של מירב החיילים בתפקידים ביחידות שדה.

13. ידיעה על הקמת אירגון מחבלים חדש

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

הידיעה הבאה פורסמה ביום 8 במארס 1970 בעתון "הארץ": "הקומוניסטים בירדן, סוריה, עיראק ולבנון הקימו אירגון מחבלים חדש, המכנה עצמו בשם 'כוחות הפרטיזנים'. אירגון זה, שנוסד בתום ביקור עראפאת בבית-המועצות, ביקש כבר להתקבל למפקדת-הגג של המחבלים".

אבקש מכבודו להשיבני:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן — אילו ידיעות יכול השר למסור בנידון בכנסת?
3. היש קשר בין הקומוניסטים הישראליים לאירגון הנ"ל?

שר-הבטחון מ. דיין:

1-3. אין בידי להוסיף למה שפורסם בעתונות.

14. דרישה לאפשר לנציגי הצלב האדום לבקר אצל הישראלים השבויים במצרים

חבר-הכנסת ג. האוזנר שאל את שר הבטחון ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

נתפרסמו ידיעות על דברי עוזרו של נשיא אירגון הצלב האדום, מר קורבואזיה, כי שלטונות מצרים טרם איפשרו לנציגי הצלב האדום לבקר אצל הטייס השבוי ואצל שני האזרחים הישראלים השבויים, וזאת למרות שהצלב האדום הבין-לאומי מנסה זה שבועות מספר לבקר את שלושת הישראלים השבויים במצרים, ומדי יום מחדשים נציגיהם בקהיר את בקשתם, אולם ללא תוצאות ("מעריב", 3 במארס 1970).

השנחת במועד הקבוע בחוק מוזהרת על-ידי הרשם על אי-קיום האסיפה, ולאחר שהאזהרה אינה מביאה את התוצאה הדרושה נוקט הרשם באחת מהדרכים הבאות, בהתאם לשיקול דעתו ולפי נסיבות המקרה: א. עריכת ביקור באגודה על-ידי מפקח מטעמו לבידור הסיבות לאי-קיום האסיפה הכללית; ב. עריכת חקירה באגודה על-ידי המפקח; ג. הגשת תביעה משפטית נגד האגודה.

2. המקרה המוזכר בשאלתה הנ"ל אינו יוצא-דופן והוגשו מספר תביעות נגד אגודות שונות אשר לא הגישו פרוטוקולים של אסיפות כלליות שנתיות.

3. א. העניין אינו נוגע לרשויות מוניציפליות. ב. הורוית לרשם האגודות להעמיד לרשות השואל את הרשימה המבוקשת על-ידו.

19. העלאת הקיצבאות למשפחות מעוטות הכנסה חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר העבודה ביום ד' באדר א' תש"ל (10 בפברואר 1970):

"150,000 ילדים במדינת ישראל נמנים עם משפחות שהכנסת מפרנסיהן מגעת כדי 50 לירות לחדש, לנפש. אלה הן רבבות משפחות השייכות לשכבות ולרבדים החלשים בחברה הישראלית, שעל הממשלה לפתור את בעיותיהן במשאביה ואמצעיה הממלכתיים" (מדברי ממלא-מקום מזכיר ההסתדרות ירוחם משל — "דבר", 28 בינואר 1970).

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר כממונה על הביטוח הלאומי:

1. האם הנתונים שהובאו על-ידי ממלא-מקום מזכיר ההסתדרות תואמים את הנתונים הסטטיסטיים שבידי משרד העבודה?
2. באילו אמצעים יש בדעתך לנקוט כדי להעלות את רמת ההכנסה של משפחות אלו?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. קיימים אומדנים שונים וסותרים, על פי סקרים שונים, לגבי מספר הילדים במשפחות שהכנסתן כדי 50 ל"י לחדש, לנפש. המוסד לביטוח לאומי נערך עתה להגברת המחקר בכל הנוגע לחלוקת ההכנסה במדינה, כדי שנוכל לקבוע בצורה המהימנה ביותר מספר המשפחות בקבוצת ההכנסה שונות.

2. בדעתנו להעלות הכנסתן של המשפחות עם ילדים שברמות הכנסה נמוכות יחסית באמצעות קיצ-בת המשפחה המשתלמת על-ידי המוסד לביטוח לאומי בגין ילדים.

20. דרישה להגדיל את הקיצבאות למשפחות מרובות ילדים ולזקנים

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר העבודה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

הנני מתכבד לשאול את כבודו:

1. מה סכום הרזרבות שברשות המוסד לביטוח לאומי?
2. מה הסכום המשוער שנכנס למוסד כתוצאה מהגדלת התקרה במשכורתם של המבוטחים?
3. האם יגדיל המוסד את הקיצבאות למשפחות מרובות ילדים ואת קיצבאות הזיקנה?

16. הכחשת ידיעה על הימצאות שבויים סובייטיים בידי צה"ל

חבר-הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר הבטחון ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

בעתון "הארץ" מיום ב' באדר ב' תש"ל (10 במארס 1970) פורסם כי "ארבעה מומחים סובייטיים נשבו על-ידי צה"ל באי שדואן".

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם הידיעה נכונה?
2. האם יש, או היו אי-פעם, שבויים סובייטיים בידי צה"ל?
3. אם כן, מה מספרם?

שר-הבטחון מ. דיין:
התשובה שלילית.

17. מגיעת התנחלות ליד ביתר

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

"במעריב" מיום 28 בפברואר 1970 מתפרסם, כי 15 צעירים שניסו להתנחל ליד ביתר בסביבות ירושלים סולקו בכוח בפקודת מפקד אזור יהודה ושומרון תת-אלוף רפאל ורדי. נאמר עוד, כי השטה שבו ניסו הצעירים רים להתנחל הוא בבעלות יהודית, וכי היה בדיהם חווה חכירה מבעל הקרקע.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — מדוע סולקו הצעירים מהמקום?
3. האם קיימות הוראות בקשר להתנחלות על אדמות בבעלות יהודים ובאישור הבעלים בשטחים המשוחרים?

שר-הבטחון מ. דיין:

1. הידיעה נכונה.
2. קבוצת המתנחלים לא פתחה וממילא לא קיבלה אישור מוקדם להתנחלות.
3. ההוראות הן כלליות לעניין ההתנחלות, ללא התייחסות למקום או לבעלות על האדמות.

18. קיום אסיפות כלליות של אגודות שיתופיות במועד שנקבע בחוק

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר העבודה ביום כ' בשבט תש"ל (27 בינואר 1970):

לאחרונה נקנסה הנהלת אחד המושבים על שלא נתכנסה זה שלוש שנים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. מה עושה משרדו לפיקוח על הנהלות מעין אלה למען יתכנסו בזמן?
2. האם המקרה הנ"ל הוא יוצא-דופן?

3. אם לא — אילו הנהלות של רשויות מוניציפליות לא הגישו את הפרוטוקולים בשנתיים האחרונות?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. אגודה שאינה מקיימת את האסיפה הכללית

22. מעמדו של בית-הספר למדידות בחולון

חבר-הכנסת ד. ארזי שאל את שר העבודה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

בתשובה לשאלתי מיום 6 במאי 1969 בדבר הענקת מעמד אקדמאי לתלמידי בית-הספר למדידות בחולון השיב כבודו ביום 15 ביולי 1969 במתנהל משא-ומתן עם הטכניון בחיפה בנושא זה.

אבקש מכבודו להשיב לי:

האם הסתיים משא-ומתן זה בחיוב, ואם לא — מה הם הצעדים שנקט משרד העבודה כדי לפתור בעיה זו?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

א. המשא-ומתן עם הטכניון בחיפה בנוגע לשילוב בית-הספר הגבוה למדידות בחולון הסתיים ללא תוצאות.
ב. מתנהל משא-ומתן עם האוניברסיטה בתל-אביב באותו עניין, שעדיין לא הסתיים, ואני מקווה שיתיים בחיוב.

23. תשלום תוספת יוקר לעובדים במלטשות יהלומים חבר-הכנסת ד. זכין שאל את שר העבודה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

בעלי מלטשות היהלומים סירבו לחתום על ההסכם הקיבוצי בין התאחדות בעלי התעשייה וההסתדרות בדבר תשלום תוספת יוקר לעובדים החל מ-1 בינואר 1970. הנ"ל אף הודיעו כי סירבו לשלם לעובדיהם את תוספת היוקר.

רצוני לשאול:

1. האם נכונה ידיעה זו ביסודה או בחלקה?
2. אם כן — האם יש בדעת השר לפרסם צו הרחבה על ההסכם הקיבוצי הנ"ל?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. א. הידיעה היתה נכונה עד ליום 1 במארס 1970.

ב. הסיורב חל לא רק על תשלום תוספת היוקר, אלא על עיסקת החבילה על כל חלקיה.

ג. בעקבות זעזועים ביחסי העבודה בענף היה לומים הושג הסכם בין התאחדות בעלי תעשיית היה לומים לבין באי-כוח האיגוד המקצועי בתיווך הממונה על יחסי עבודה, ביום 1 במארס 1970, לפיו, בין השאר, הוסכם בין הצדדים כי עיסקת החבילה, שנחתמה בין הממשלה, ההסתדרות ולשכת התיאום של האירגונים הכלכליים, מחייבת את שני הצדדים. כידוע כוללת עיסקת החבילה גם מתן פיצוי על ההתייקרות בשיעור של 4% משכר היסוד עד 700 ל"י.

2. אמנם קיבלתי בברכה את ההסכם האמור שהושג באמצעות התיווך, אולם איני מסתפק בכך, והו-דעתי על כוונתי להוציא צו הרחבה על ההסכם הקיבוצי בדבר פיצוי על ההתייקרות.

24. מניעת מחסור בפועלי בניין בשטחים

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר העבודה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם קיים מחסור בידיים עובדות בתחומי הבנייה בשטחים?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. לפי מאזן המוסד לביטוח לאומי ליום 31 במארס 1969 הגיעו עודפי המוסד, בכללם חיובים שטרם מומשו, בסכום מצטבר מתחילת פעולתו בשנת 1954, לסך 1,269,332,180 ל"י. לעומת עודף זה יש למוסד התחייבויות לכיסוי הגימלאות המשתלמות בפועל בסך 1,670,050,000 ל"י. במוסד קיים איפוא גרעון אקטוארי נטו בסך של 402 מיליון ל"י, לערך.

2. לפי אומדן יגדלו תקבולי המוסד בענפי הביטוח הלאומי, בעקבות העלאת מקסימום ההכנסה החדרית, בשנת הכספים 1970/71 ב-105 מיליון ל"י, לערך. תוספת נטו של תקבולי המוסד כתוצאה מהעלאת התקרה תהיה איפוא בסך 85 מיליון ל"י בלבד.

3. הממשלה מתייחסת בימים אלה לשאלת שי-עורי הקיצבאות של הביטוח הלאומי. מסקנות דיוני הממשלה יובאו לאישור ועדת העבודה של הכנסת.

21. הצגה בליל שבת בפתח-תקוה

חבר-הכנסת ד. י. לוי שאל את שר העבודה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

ביום 3 בפברואר 1970 שאלתי את כבודו את השאלתה הבאה:

"בליל שבת, ט"ז בשבט תש"ל, התקיימה הצגה פומבית באולם קולנוע "היכל" בפתח-תקוה. במודעות פורסם כי האמרגן א. דשא מציג ערב קולנועי. הצגה זו היתה כרוכה בחילול שבת המוני, דבר הנוגד חוקי-העזר. כמו כן הועסקו עובדי הקולנוע בליל שבת.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. הידועות לו העובדות הנ"ל?

ב. אם כן — הניתן היתר עבודה להעסיק עוב-דים בקולנוע הנ"ל בליל שבת?

בתשובת השר מיום 18 בפברואר 1970 נאמר: "העובדות שעליהן מתבססת השאלתה הן, שהמחלקה לתרבות של ההסתדרות אירגנה בליל שבת "הופעת הגשש החיוור"... כרטיסים נמכרו בהסתדרות על-ידי פעיליה בהתנדבות; הסדרנים היו חברי "הפועל", גם הם בהתנדבות. ההופעה היתה באולם "היכל" בפתח-תקוה, שההסתדרות שותפה בו."

בדקנו שנית את העניין והוברר שההצגה אורגנה על-ידי האמרגן א. דשא (פשגל) והכרטיסים נשאו את שמו בלבד ולא נמכרו בשם ההסתדרות. כרטיסים רבים נמכרו בליל שבת, ט"ז שבט תש"ל, לפני ההצגה ובמחיר-ים החל מ-4 לירות עד 10 לירות, שבהחלט אינם מחירים לפועלים. כמו כן הוברר שהעובדים בקולנוע הועסקו על-ידי האמרגן ולא בהתנדבות.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. המוכן כבוד השר לבדוק שנית את הדברים ולהעמידם על דיוקם?

ב. אם העובדות המופיעות בשאלתה זו אכן מדויקות הן — האם היה היתר עבודה להעסקת עובדים בקולנוע הנ"ל בליל שבת?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

א-ב. העניין נבדק שנית, ואין מה להוסיף על תשובתי הקודמת.

2. להסבה לאקדמאים קיימות תכניות לקורסים כגון: קידום הסחר והשיווק, עיבוד נתונים אוטומטי, מנהלי מנגנון ועוד. הקורסים הללו, המבוצעים על-ידי משרד העבודה במימון משרד הקליטה, יופעלו במידה שיהיו בעלי השכלה אקדמאית וכישורים מתאימים הנכונים להסבת מקצועם.

היו"ר ר. ברקת:

שאלה גוספת לחבר-הכנסת ארזי.

ראובן ארזי (המערך, עבודה-מפ"ם): בשעתו פעלה מדרשה לעורכי-דין מחוץ-לארץ, שמטרתה היתה בנוסף ללימוד השפה העברית גם הכשרת משפטים לבחינת עורכי-דין. המדרשה נסגרה לפני שנתיים. האם יש בדעת משרד העבודה לפעול לחידוש מדרשה זו?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אסיר תודה אהיה לך, חבר-הכנסת ארזי, אם תואיל להפנות אלי שאלה זו בכתב. אני דיברתי על כללים ועקרונות. איני מוכן להשיב מעל במת הכנסת על פרט זה או אחר, שאיני יודע אותו בדיוק נמרץ.

27. מניעת מחסור בכוח-אדם

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר העבודה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

בסקירה שהתפרסמה בבטאון פנימי של משרד העבודה כותב הסטטיסטיקאי חנוך סמית, הממונה על כוח-העבודה במשרד העבודה, כי במשך השנה הקרובה יחריף המחסור בכוח-אדם.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידוע לו על כך?

2. אם כן, מה עושה משרדו לצימצום המחסור בכוח-אדם במשך הישראלי?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. כן.

2. ראה הנאום על תקציב משרד העבודה לשנת 1970/71.

28. הקלות לעולים במתן תעודות מקצוע

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר העבודה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

התאוננה לפני עולה חדשה, שבאה להירשם בלשכת העבודה והכינו אותה לבחינה לקביעת סוג במשרד העבודה. שם נאמר לה, כי הבחינה היא רק בעברית. עד עתה לא קיבלה עבודה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

האם אין אפשרות למציאת דרך שבה יוכלו עולים חדשים להירשם בשירות התעסוקה תוך קביעת סוג לפי עבודתם בחוץ-לארץ?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

א. עולה חדש הנרשם כדורש-עבודה וטוען שהוא בעל מקצוע רשאי להירשם במדור המקצועי וגם ליהנות

2. אם כן — מה עושה משרדו למען יוכל להתגבר על מחסור זה בידיים עובדות?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. כן.

2. במשך שנת התקציב 1969/70 הכשיר משרד העבודה 700 פועלי בניין ביהודה ושומרון, וכאותו מספר ברצועת עזה. ב-1 במארס השנה נמצאים 700 איש בקורסים לבנייה בשטחים המוחזקים.

25. דרישה להגדיל את הקיצבאות לזקנים, לילדים ולילודות

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר העבודה ביום ג' באדר ב' תש"ל (11 במארס 1970):

בעתון "הארץ" מיום כ"ח באדר א' תש"ל (6 במארס 1970) פורסם כי "ועדת השלושה, שמונתה מטעם הביטוח הלאומי כדי להחליט על הגדלת הקיצבאות החל מאפריל, חדלה לפעול ולמעשה התפרקה. הוועדה שותקה אחרי שהתברר השבוע שהאוצר אינו מוכן להעמיד לרשות הוועדה את הסכומים הדרושים כדי שתוכל להגדיל את הקיצבאות לזקנים, לילדים ולילודות".

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — אילו צעדים נוקט השר כדי להבטיח את המשך פעולתה של הוועדה הנ"ל וכדי להביא להגדלת הקיצבאות של הביטוח הלאומי, אשר שיעורן לא השתנה זה שנים רבות?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. הוועדה לא פורקה, ואני מקווה כי בקרוב תגבש הצעות שונות.

2. ראה תשובתי שנתתי היום לשאלתה של חבר-הכנסת לורנץ באותו עניין.

26. הסבה מקצועית לעולים אקדמאים

חבר-הכנסת ד. ארזי שאל את שר העבודה ביום ג' באדר ב' תש"ל (11 במארס 1970):

בתשובה לשאלתתי מיום 21 בינואר 1970 בדבר הכשרה מקצועית לעולים הודיע כבוד השר כי משרדו מכין תכנית לקורסים להסבה מקצועית לאקדמאים על מנת שיוכלו להתאים עצמם לשוק העבודה הישראלי.

מבין האקדמאים שניים הם סוגי בעלי המקצועות הנתקלים בקשיים מיוחדים בקליטתם בארץ, והם: משפטים ועיתונאים.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם בתכנית להסבה מקצועית נכללו גם המקצועות הנ"ל?

2. האם כבר התגבשו הצעות ממשיות להסבת המקצועות הנ"ל, ואם כן — מה הן?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. לקורסים להסבה לאקדמאים — המועמדים חייבים בהשכלה אקדמאית, אי לכך, עתונאים באים בחשבון במידה שהם בעלי השכלה אקדמאית מתאימה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. אין תכנית להרחבת הכביש האמור.
2. יש תכנית לסלילת כביש מהיר עוקף רמלה.

32. קליטת ילדי העולים במערכת החינוך וקליטת העולים בעבודה

חבר-הכנסת ג. אליעד שאל את השר לקליטת העלייה
ביום י"ג באדר א' תש"ל (19 בפברואר 1970):

בפגישות עם עולים חדשים שמעתי שלוש תלונות:
א. ילדי עולים בגיל בית-ספר יסודי או על-יסודי אינם מקבלים עזרה או תשומת-לב מתאימה ומתנסים בקשיי הסתגלות חמורים.

ב. עולים חדשים הנוקטים ללשכת העבודה מתג-סים בסבל מיוחד באי-התמצאותם בכללי לשכת העבודה הכללית.

ג. העולים מרגישים בחוסר מדרך מיוחד בכתב, המביא לידיעת העולה מידע מירבי שיעזור לו להתמצא בכל הבעיות שבהן נתקל עולה חדש עם בואו לארץ. אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם התלונות הנ"ל מבוססות?
2. מה בדעת משרד הקליטה לעשות כדי לשחרר את העולים מהסבל האמור?
3. האם קיימת תכנית מיוחדת לעזרה ותשומת-לב לילדי העולים בבית-ספר יסודי ועל-יסודי?
4. האם יש בדעת המשרד לדאוג לפתיחת לשכות עבודה מיוחדות, או אגף מיוחד לעולים?
5. האם הוצא מדרך מתאים לעולים עם מידע מלא אודות הבעיות שהוא עלול להיתקל בהן בראשית צעדיו בארץ?

השר לקליטת העלייה ש. פרס:

1-2. טבעי הדבר שמפעם לפעם מתעוררים קשי-יים בהעסקת עולים ובקליטת ילדי עולים.

3. משרד הקליטה ומשרד החינוך והתרבות עיבדו תכניות לסיוע לילדי עולים בלימודי השפה, בהקלות בבחינות מעבר ובגרות, ובקליטה חברתית.

ילדי עולים פטורים משכר לימוד בחינוך העל-יסודי במשך ארבע השנים הראשונות שלהם בארץ. במקרים מיוחדים עומדת לרשותם קרן סטיפנדיית להשתתפות בהוצאות לרכישת ספרים וציוד לימודים.

משרד החינוך והתרבות פירסם הנחיות למסגרות החינוך היסודי והעל-יסודי, על מנת להבטיח מתן שיעורי עזר בשפה העברית ובמקצועות ההוראה לילדים. כן מקיים משרד החינוך והתרבות אולפני קיץ לילדי עולים חדשים בשנת עלייתם הראשונה.

4. בלשכות המחוזיות של המשרד יש נציג של משרד העבודה המסייע לעולה להסתדר בעבודה.

בלשכות העבודה מונג עובדים מיוחדים לטיפול בעולים. זה יהיה בלתי-מועיל להקים לשכות עבודה מקבילות.

5. התשובה חיובית.

היו"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אליעד.

מעדיפות בשליחה לעבודה מחוץ לתור, וזאת — לתקור פה של שנה אחת מיום עלייתו. במשך התקופה האמורה על העולה לעבור בחינות סוג לקבלת תעודת מקצוע.

ב. בהתחשב בקשיי השפה הוחלט לקיים לעולים חדשים בחינות עיוניות בעל-פה במקום בחינות בכתב. הסדר זה מתייחס לכל מקצועות הבחינה, פרט למקצוע פקידות כללית, שכן ידיעת העברית היא תנאי יסודי להעסקה במקצוע זה.

ועדות המקצוע, אשר על פי חוק רשאיות להמליץ בפני השר על מתן תעודת מקצוע, נוהגות להקל במידת היכולת במתן תעודת מקצוע כשהמדובר בעולים חדשים.

29. תכנית לחיסול האבטלה

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר העבודה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

לפי הידיעות בעתונות אמר שר העבודה בהרצאה ב"בית ברנר" בתל-אביב, כי "נקטנו בצעדים שיאפשרו עיבוד תכנית מקיפה לחיסול האבטלה הסמויה ויגבירו את כושר הניידות של העובדים".

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם כך אמר כבוד השר?
2. אם כן, מה הם הצעדים הנ"ל?
3. מתי יוחל בביצוע הדבר למעשה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. כן.

2. הצעדים: א) גיבוש תכנית ייעול למשק; ב) הנהגת ביטוח מפני אבטלה; ג) ביטוח פנסיה כוללת.
3. אני מקווה כי אוכל להפעיל ביטוח מפני אב-טלה וביטוח פנסיה כוללת בתחילת שנת 1971.

30. הרחבת כביש אשדוד—פלמחים

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר העבודה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

מר ת. לסקוב, מנהל רשות הנמלים, פנה למנהל מע"ן, מר באבסין, להקדים את הרחבת כביש אשדוד—פלמחים לשני מסלולים בכל כיוון, וזאת משום העומס הגדול בקו זה והסכנה לתחבורה תקינה לנמל.

אבקש את כבודו להשיבני:

הניתן לזרז את ביצוע העבודה הנ"ל?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לאור החלטתנו להתחיל בסלילת הכביש המהיר פלמחים—אשדוד בשנת הכספים 1971/72 לא נראה לי סביר להשקיע מיליוני לירות בהרחבתו ושיפורו של הכביש הקיים.

31. סלילת כביש מהיר עוקף רמלה

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר העבודה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארכ 1970):

בזמנו דובר על הרחבת הכביש לרמלה דרך לטרון, נוכח העומס הרב בכביש האמור.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם קיימת תכנית להרחבת הכביש האמור?
2. אם כן, מה מונע את ביצוע התכנית האמורה?

34. קליטת עולים קשישים בעבודה

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את השר לקליטת העלייה
ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

לאחרונה רבו העולים הקשישים לישראל.

אודה לכבודו אם ישיביני:

1. מה עושה משרדו לקליטתם של עולים אלה בעבודות ומתאימות?
2. האם גייס המשרד לעזרתו את משרד העבודה?
3. האם ניאות משרד העבודה להשתתף בקליטת עולים אלה?

השר לקליטת העלייה ש. פרס:

לשאלה 1: לצערי אין בכוח משרד הקליטה לחולל נסים. קיימת בעיה קשה של קליטת עולים קשישים, במיוחד בעלי מקצועות שלמקצועם אין ביקוש. הדבר מחייב טיפול אינדיבידואלי בכל מקרה.

לשאלה 2: כן.

לשאלה 3: כן.

35. סיוע למתיישבים במושב עיר אובות

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את השר לקליטת העלייה
ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארס 1970):

לפני כשלוש שנים הוקם בערבה מושב הקרי "עיר אובות". המתיישבים הגיעו לישראל מארצות-הברית. המתיישבים במקום הם בני כת דת יהודית שהוקמה במיאמי; בתוספת לאמונתם היהודית הרגילה הם מאמינים בבואו הקרוב של ישו שנוצח ומת כיהודי, ללא קבלת עיקרי הנצרות שנוצרה לטענתם אחרי מותו.

בני קבוצה זו הגיעו לישראל, קיבלו אזרחות ישראלית ובתעודות הזהות שלהם בפרט "לאום" גרשמה המלה "יהודי". הם הקימו לעצמם ישוב בלב הערבה, מספר קילומטרים מדרום-מערב לעין-יהב. במקום הקימו אהלים ולאחר מכן בנו בית מאבנים לא מסותתות שנמצאו בשטח.

כשביקשו לקדוח באר מים על חשבונם הפרטי, נתקלו בקשיים שונים. הם חיו במקום בשלושה אהלים ובית אבן, ללא תנאי סניטציה או חשמל, כשאינם נהנים מהקלות כלשהן הניתנות לעולים ולמתיישבים בערבה.

כעבור זמן הקל עליהם ביומם אלוף פיקוד הדרום לשעבר, ישעיהו גביש, אשר התיר להם להתגורר באחד המחנות הצבאיים באזור ולהנות מחשמל ומים, אך בכל זאת אינם נהנים מסיוע של משרדי הממשלה. המחנה שבו הם מתגוררים מכיל מספר בנינים קטנים, ישנים, סדוקים וחסרי סידורים סניטריים. גם הבנינים הנמצאים במחנה אינם מספיקים, ומצוי שם זוג נשוי המתגורר באוהל. הגברים עובדים בעבודות חוץ; המשק אינו מתפתח, מחוסר אמצעים וייעוץ.

הנני מבקש לדעת:

1. האם מצבם של הג'ל ידוע לאנשי משרד הקליטה?
2. אם המצב ידוע - האם התיאור דלעיל תואם את המציאות?

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

האם קיים מעקב אחר דרך הביצוע של ההוראות הקיימות בענייני ילדי עולים ולשכות העבודה, שכן במציאות יש סתירה המצביעה על כך, שאין ההוראות מבוצעות ברוח המטרה שלשמה ניתנו?

השר לקליטת העלייה ש. פרס:

כאשר המדובר בקליטתם של 50,000 איש, וכל אחד עמוס מטען של בעיות אירגוניות, אין כל אפשרות לעקוב אחרי הבעיות של כל אחד מה-50,000 איש. יכולה הממשלה לתת פתרונות כלליים לאנשים אלה. איני מעלה על דעתי מה היה קורה אילו הקימונו משרד שמתפקידו היה לטפל ב-100,000 תושבי המדינה. המדובר פה בשלוש שנות עלייה. משרד הקליטה מטפל ב-100,000 עולים, וכל שנה לומדים מנסיון השנה הקודמת. קשה לדבר על מעקב במשך שלוש שנים. כי כל שנה ובעיותיה, אפילו כל חודש ובעיותיו.

33. תכנית להפניית עולים לירושלים

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את השר לקליטת העלייה
ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970):

לאחרונה נמסר כי השר הגיש תכנית להפניית כל העולים, שיבואו עד אמצע שנות השבעים, לירושלים.

אודה לכבודו אם ישיביני:

1. האם הגיש השר תכנית מעין זו?
2. אם כן, מה פרטיה?
3. האם אושרה?
4. אם לא, מדוע?

השר לקליטת העלייה ש. פרס:

לשאלה 1: כן. טיוטה של תכנית.

לשאלה 2: לרכז את רוב העולים, או חלק ניכר מהם, בבירת ישראל, על מנת לשפר את דרכי הקליטה; להגדיל את זרם העלייה; לפזר את האוכלוסיה; לאכלס את ירושלים בקצב גדול יותר.

לשאלה 3: עדיין לא.

לשאלה 4: פרטים נבדקים.

היו"ר ר. ברקת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אין מתיישבת התכנית עם תכנית משרד השיכון בקשר לבנייה בירושלים? שמענו כאן על תכניות משרד השיכון ל-1970/71. האם נראה לך, כי משרד השיכון יוכל להגיע לביצוע התכנית?

השר לקליטת העלייה ש. פרס:

אנו פועלים יחד עם משרד השיכון בנושא זה. אני רוצה לציין, כי כל תכנית שעליה מחליטים היום תתגשם למעשה רק בעוד שנתיים ימים, שכן בניית בית היא עניין לשנתיים. ומה שאנו חושבים הוא - להגדיל את הבנייה בשנה הנוכחית, להוסיף לשנה הבאה, והתכנית במלואה תוגשם רק בשנה השלישית. אנו עושים זאת, כאמור, יחד עם משרד השיכון.

לא ניתן להכפיל את האוכלוסיה היהודית בירושלים לפני שנת 1985. לעומת זאת, נאמר עוד באותה ידיעה, קובע דו"ח משרד הקליטה באותו עניין, כי אפשר יהיה להכפיל את האוכלוסיה היהודית תוך ארבע, שבע או שלוש עשרה שנים.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונות הידיעות?
2. אם כן, על מה התבסס משרד הקליטה במסקנתו?

3. מה היא התוספת, אם בכלל, של מועסקים בענף הבנייה הנדרשת להגשים אחת מהאפשרויות הנזכרות בדו"ח משרד הקליטה?

4. האם קיימת אפשרות טכנית להפעלת תוספת מועסקים כזאת?

השר לקליטת העלייה ש. פרס:

לשאלה 1: במשרד הקליטה נערכה בדיקה ראשונה של המשמעות של שבהפניית מירב העולים בטווח של ארבע שנים, שבע שנים ושלוש-עשרה שנים. לא ידוע לי על תזכיר פנימי של הרשות לתיכנון כלכלי.

קראתי ביקורת על המהירות, כביכול, שבה נערכה בדיקה זו. עלי לציין שעל מנת להגיע למסקנות כלשהן, חיוניות או שליליות, דרוש אותו הזמן.

לשאלה 2: על הנתונים שקיבל.

לשאלה 3: הדבר שנוי במחלוקת, ועדיין איני מוכן לחוות דעתי.

לשאלה 4: לדעתי, בין שהמספר הוא גדול יותר ובין שהוא קטן יותר, אין הוא מעל לכוחות אנוש.

33. קליטת מהנדסים

חברי-הכנסת ש. תמיד שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

"במעריב" מיום 18 בפברואר 1970 מתפרסמת ידיעה, לפיה אמר אלוף ע. חורב, יושב-ראש הוועדה לבחינת צרכי כוח-האדם במשק, כי המשק זקוק לתוספת מיידית של 1,000 מהנדסים וכי בשנת 1973 יחסרו למשק 3,550 מהנדסים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן, האם נעשית על-ידי המשרד לקליטת העלייה פעולה מיוחדת לקליטה דחופה ומירבית של מהנדסים?
3. אם כן, מה היא הפעולה הנעשית?

השר לקליטת העלייה ש. פרס:

1. לאחר שב-69/1968 עלו כ-1,000 מהנדסים יחסרו השנה, לפי דו"ח ועדת פטנקין, כ-500 מהנדסים; אנו מקווים שעד 1973 יעלו כ-2,500 מהנדסים נוספים, ואם התקווה תתגשם, הדבר יענה על עיקר הצרכים במהנדסים.

2-3. הואיל ויש סיכוי שכל המהנדסים שיעלו ייקלטו בעבודה, מרוכות הדאגה בעיקר להשגת דיוור מתאים, לימוד השפה, קליטה חברתית ותיכנון נאות של קליטתם במקצוע.

3. האם הושיט משרד הקליטה סיוע לבני המקום? אם ניתנה עזרה — מה טיבה?

4. האם קיימת סיבה כלשהי — מבחינת משרד הקליטה — לאבחנה בין בני המקום לבין עולים המת-יישבים באזורים אחרים בארץ? אם קיימות סיבות לאבחנה כנ"ל — מה הן?

5. אם הושיט משרד הקליטה סעד כלשהו לבני המקום — מה שוויו הכספי?

השר לקליטת העלייה ש. פרס:

ועדה מיוחדת, מורכבת מנציגי מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, משרד התקלאות, מינהל מקרקעי ישראל, צה"ל, משרד השיכון והקליטה, קבעה שאין אפשרות לפתח ישוב חקלאי במקום שבו מתגוררת הקבוצה בגלל בעיות מים וקרקע. דבר זה נמסר לעולים אלה והוצע להם להתיישב במרכז הכפרי שיוקם בחצבה. הצעה זו עומדת. על ועדת קבלה מיוחדת תוטל בדיקת המועמדות של המעוניינים למרכז כפרי.

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: מאחר שהמקום אינו נראה כמתאים להתיישבות — כל היתר משתמע ממנו.

לשאלה 3: משרד הקליטה הושיט למתיישבים סיוע בצורת הלואה כספית לקיום ולסידור, ועזרה לציד, כמקובל לגבי כל עולה חדש.

לשאלה 4: לגבי משרד הקליטה אין הבחנה בין מתיישבים אלה לבין עולים אחרים.

לשאלה 5: הסכום שקיבלו עולים אלה מגיע ל-3,000 לירות.

36. שידור רדיו קהיר על העברת פליטים מרצועת עזה

חברי-הכנסת א. אבנרי שאל את השר ש. פרס ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

"מעריב" של יום 10 במארס 1970 מצטט את רדיו קהיר, הטוען כי ישראל מעבירה פליטים ערביים מרצועת עזה לגדה המערבית.

נוכח פירסום האשמות אלו אני מבקש לדעת:

1. האם הגיבה ישראל על האשמות הג"ל? אם הגיבה — מה היתה תגובתה?
2. כמה פליטים עברו מאז תום מלחמת ששת הימים מרצועת עזה לגדה המערבית? האם בכל המקרים עברו הפליטים מרצונם החפשי?
3. כמה פליטים ערביים עברו למדינות אחרות מאז תום מלחמת ששת הימים?

השר ש. פרס:

לשאלה 1: כן. — שאלה הם פירסומים משוללי-יסוד.

לשאלות 2-3: אין בנושאים אלה סטטיסטיקה מלאה ובדוקה.

37. תכנית להכפיל את האוכלוסיה היהודית בירושלים

חברי-הכנסת ש. תמיד שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

"ב'הארץ' מיום 3 במארס 1970 מתפרסמת ידיעה, לפיה קובע תזכיר פנימי של הרשות לתיכנון כלכלי כי

ט. הצעה לסדר-היום

תמריצים להכוונת אוכלוסין אל ערי הפיתוח

ליושבים בודדים, אין בערי הפיתוח חוסר עבודה, אלא להיפך — יש בהן מחסור בעובדים; במיוחד בעלי-מקצוע. כיום פועלים באזורי הפיתוח כ-1,950 מפעלי תעשיה ומלאכה, המעסיקים למעלה מן 60,000 עובדים. 80 מפעלי תעשיה ומלאכה חדשים נמצאים עתה בהקמה באזורים אלה, ומפעלים נוספים נמצאים בתיכנון, והם מבטיחים תעסוקה ל-7-8 אלפי עובדים נוספים. ענפי ייצור חדשים המתווספים ביישובי הפיתוח דורשים תעסוקת נשים, תופעה המגדילה את מספר המפרנסים במשפחה ומסייעת להעלאת רמת החיים במקומות אלה. השלב החדש בתיעוש אזורי הפיתוח מחייב משיכת מפעלים הדורשים רמה מקצועית גבוהה והמסוגלים לקלוט את הנוער וחוזרי הצבא, בעלי-המקצוע. מפעלים אלה יעסיקו צעירים שקיבלו הכשרה מקצועית, אך אינם מוצאים במפעלים הקיימים עניין מקצועי ורמת שכר הולמת ונדרים מסיבה זו לערים גדולות.

אדוני היושב-ראש, ידועים לכולנו המאמצים הכבדים שהשקיעה המדינה כדי לבסס את ערי הפיתוח ולהביאן למצבן הנוכחי; ידועים המאמצים של קומץ אישים במדינה, ובראשם שר האוצר של היום, השר פנחס ספיר, גם כשר המסחר והתעשייה וגם כשר האוצר. וברשות אדוני היושב-ראש וברשות הבית הנכבד אני נוטל את הרשות לשלוח לו מעל במה זו ברכת רפואה שלמה ומהירה ושיבה מהירה לעבודה.

זכורים לי החששות והספקות שליוו כל מפעל ומפעל שהובא לאישור הקמה בערי פיתוח, ואת הנבואות הקדרות שניבאו לו אותם קטני-אמנה שלא האמינו שיבוא יום ואפשר יהיה למספר לא-מבוטל של ערי פיתוח כגון אילת, קריית-גת, אשדוד, קריית-גצרת, מגדל העמק ועוד, לקשור ודי דפנה על מצחן.

אמת, עדיין קיימות ערי פיתוח אחדות הנאבקות על קיומן, כגון שלומי, מעלות ועוד, שהמצב בהן איננו שפיר, התעסוקה אינה מלאה, והן מתחבטות יומם וליל במציאת פתרונות לבעיותיהן הבעורות, ואין הכוונה למח-דלים של פרנסי הערים האלה, אלא לתופעות אובייקטיביות שאין כיום אפשרות להתגבר עליהן.

לא אחת נשאלה השאלה אם היה כדאי להקים ערי פיתוח. דעתי היא שיש להשאיר להיסטוריונים, שיכתבו פעם על צורות ההתיישבות בישראל המתחדשת, את הסוגיה הזו להתגדר בה.

נעשו מחקרים שונים בנושא, והאחרון שנעשה בתחום זה הוא של ד"ר אריה שחר והפרופסור דוד עמירן, שציטטות ממנו הופיעו ב"דבר השבוע" מיום 16 בינואר 1970. אומרים החוקרים המדעים: "האם כדאי להקים עיר פיתוח? השאלה שנשאלה במכון בבאר-שבע היתה, האם גרווית מכך שנעביר את העיירה אופקים שבנגב על כל אוכלוסייה, התעשייה שלה, ומערכת השירותים שלה לסביבות המטרופולין. הסתבר לגודל ההפתעה כי עיר הפיתוח נטבילית. אמנם, יש להשקיע כסף בבנייה של מערכות בסיסיות יש מאין, אבל הפסד זה יוצא בשכר החסכון במחיר הקרקע, ואף נשאר רווח". אדוני היושב-ראש, שיקול זה נכון עוד יותר כשמדובר בעיירות גדולות, המסוגלות לספק לעצמן שירותים

היו"ר מ. ביבי:

הכנסת תעבור לסעיף י"ד בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. נתחיל בהצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת יפרח: תמריצים להכוונת אוכלוסין אל ערי הפיתוח. רשות הדיבור לחברי-הכנסת יפרח.

יהונתן יפרח (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שמח אני על שנפל בחלקי להעלות לפני בית נכבד זה את הנושא הקרוב ללבי: ערי הפיתוח בישראל. המושג ערי הפיתוח השתרש בארץ בצורה שאינה תמיד תואמת את המציאות שלנו. ניסו ומנסים לעטוף אותם באיצטלה של דלות, עוני, חוסר יעש ותושייה. כל המאמץ לעצמו דרך מחשבה זו לשם השגת מטרותיו אינו משרת לא את עצמו, לא את ערי הפיתוח, ולא הרעיון הטמון ביסוד הקמתן. ערי הפיתוח נוצרו בגלל כורח המציאות של אותם הימים בהם הוקמו, הן ענו על צו השעה, התקיימה בהן ובתוכן מצוות פיזור האוכלוסין, כיבוש השממה, יצירת רציפות טריטוריאלית, וקביעת עובדה של נוכחות ישראל במולדתו המתחדשת.

אין רצוני להזכיר מעל במה נכבדה זו את המשגים, התלאות והכבי שליוו אותן בראשית דרכן, כי צללים נוצרים רק כשיש אור, וככל שהאור חזק יותר, כן הצללים מודגשים יותר. יצירה זו, שבה טמנה ישראל את כל רצונה ומאוייה לקליטת העלייה, זוכה היום לחיקוי ברחבי העולם, הן בארצות המתפתחות והן בארצות המפותחות.

יכול מאוד להיות שהרעיון לא צמח במדינת ישראל ושהקדימו אותנו ארצות אחרות בהקמת ערי פיתוח, אבל אי-אפשר להשוות את ערי הפיתוח שלנו לערי הפיתוח שהוקמו או יוקמו בעתיד על-ידי ארצות אחרות. ידועים לי למשל הנסיונות שנעשו בעניין זה באנגליה, אשר הקימה ערי פיתוח לאחר מלחמת-העולם השנייה סביב למטרופולין הגדולה, מכורח הנסיבות להתגבר על המח-סור החמור בדיור שנוצר עקב ההפצצות, אבל אנגליה לא היתה צריכה לתת את הדעת על קליטת עולים משבעים ארצות ותרבויות שונות, היא לא היתה אמורה בראש דאגותיה ללמד עם, השב לארצו, את שפתו, היא לא היתה צריכה להנחיל לו ערכי תרבות חדשים ולהת-גבר על בעיות הגובעות ממיזוג עדות עם כל הכרוך בכך. ישראל עשתה זאת ועמדה במשימותיה.

כנסת נכבדה. יושבים כיום בערי הפיתוח, שהן כעשרים ושבע במנין, כשלושים ריבוא בני ישראל מכל התפוצות; אותן "סינדרלות" של שנות החמישים שעלו לכותרות העיתונים עקב הפגנות, חסימת כבישים, זעקה ללחם, לחיי תרבות ולשאר הצרכים המינימליים שאדם זקוק להם כדי לחיות בצורה נאותה — זועקות הן היום לידיים עובדות.

כראיה לכך רצוני לצטט את כבוד שר המסחר והתעשייה בנאומו על תקציב משרדו מעל במה נכבדה זו ביום 26 במארס 1970. אמר כבוד השר: "אחת התופעות המעודדות בשנתיים האחרונות היא שיפור התעסוקה במפעלים תעשייתיים בערי הפיתוח. פרט

דיוור נאות וחוסר אמצעים לרכוש דיוור ולעמוד בתנאים הכספיים הקשים במרכזי האוכלוסין שבמרכז הארץ.

לו היתה מערכת תמריצים קיימת, אפשר היה למשוך רבבות מהם לבוא להתיישב באזורי הפיתוח ולתרום לפיתוחם, כל אחד במידת יכולתו. אפשר להתנות מעל במה זו קווים לתכנית אשר ביכלתה למשוך לערי פיתוח כרבבת זוגות צעירים, ולדעתני ראשית הפעולה חייבת להיות חלוקת ערי הפיתוח הקיימות לשתיים או שלוש קבוצות בהתאם לגודל האוכלוסיה שלהן כיום, ולפי צרכיהן האובייקטיביים.

לאחר שתיעשה חלוקה כזו יש כמובן לתת העדפה מירבית לערים שעדיין לא עברו את המינימום של 12,000 נפש, ולרכוש את המאמצים כדי להעניק להן את התמריצים הנדרשים.

לאילו מבין הערים, שעברו את המספר של 12,000 נפש והגיעו עד ל-20,000 נפש, יש לקבוע רמת תמריצים אחרת, ולערים המונות מ-20,000 עד 50,000 נפש תוקטן רמת התמריצים משום שהן כשלעצמן יהיו מקור משיכה עקב גדלן והאפשרויות הגלומות לזוגות צעירים להסתדר בערים מסדר-גדול זה.

על סוגי התמריצים אפשר כמובן לדון, אולם אני מניח כי ביסוד הדיון יש להתייחס לסעיפים הבאים: (א) לדאוג לדיוור נאות בשכר מינימלי ושלא יעלה על המקסימום שינוע בין 5%–7.5% מן השכר החודשי; (ב) לפטור ממש הכנסה את הזוג הצעיר העובר לגור או המתגורר בעיר הפיתוח; (ג) לאפשר לו לרכוש ללא מס פריטים חיוניים להתחלת דרכו, והכוונה למקור, כיריים, מכונת כביסה, ואפילו רכב קטן, או לשון אחרת, לתת לו תנאים של עולים חדשים.

אם תתקבל החלטה ברורה בנודון, ואם תימצא ההבנה לנושא, אפשר יהיה לפתח ולקדם ישובים שראשית דרכם לא היתה סוגה בשושים, אבל המשך הדרך צופה לאפקים רחבים יותר ולתקווה של חיים טובים יותר.

ולכן, אדוני היושב-ראש, הנני מציע שיתקיים דיון במליאה בנושא מכובד זה.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני שמח למלא חובה נעימה ולברך את חבר-הכנסת יפרח הגיע לארץ בהיותו הראשונה בכנסת. חבר-הכנסת יפרח הגיע לארץ בהיותו בן עשרים ואחת, ובמשך תשע-עשרה שנות שבתו בארץ היה חבר בקיבוץ ברור-חיל, היה במשך שבע שנים קצין שריון, ואחרי מיבצע קדש עבר לעיירה שדרות. מילא שם תפקיד כמזכיר איגוד מקצועי, עלה ונבחר למזכיר מועצת הפועלים, ולאחר מכן נבחר לראש המועצה בשדרות. מילא תפקיד חשוב בפיתוחה של העיירה שדרות. כל זה, כמובן, כאשר חבר-הכנסת יפרח הוא רק בראשית פריחתו. על כן שמח אני שחבר-הכנסת יפרח הוריד את הגיל הממוצע של חברי הכנסת, וגם בכך תרם תרומה מסוימת, והעלה את הממוצע של אותם חברי כנסת שבצד כשרם האישי הביאו לכנסת נסיון רב-חשיבות במישורי פעולה שונים במדינה.

אני מבדך את חבר-הכנסת יפרח.

זולים. ובכן, כדאי, אך כדי להבריא את מצבן של הערים הקיימות יש צורך במדיניות תמריצים ברורה, שתעודד את הישראלי היצרני להישאר בעיר הפיתוח ולעבוד בה.

תעסוקה, אף כי היא תנאי ראשון, איננה הכל. יש ליצור מערכת תמריצים אינדיבידואליים כמו הנחות במס הכנסה ובמסים אחרים. כך אפשר יהיה להעדיף שכבות אוכלוסיה מסוימות על פני השאר. העידוד לערי הפיתוח לא יהיה פונקציה של מידת האומללות שלהן, אלא של יעדי התיכנון.

מסקנה אחרת ממצבן הביש של עיירות הפיתוח: אין לבנות עיירות פיתוח חדשות בעתיד הנראה לעין. מבין הערים הקיימות יש לחסל את הכושלות ביותר, ואת המתקדמות להגדיל עד ל-50,000 תושבים לערך, כדי לאפשר חיי עיר ממשיים בהן.

אילו היתה בישראל כתובת לתיכנון עירוני אמיתי אפשר היה אולי להפנות את המסקנות אל מישורו. באין כתובת — אין מדיניות.

כנסת נכבדה, לשמחתי נוצרה לאחרונה כתובת אשר בראשה עומד שר העבודה מר אלמוגי, שהוא בעל נטיות חזקות להיחלץ לעזרת החלשים. לפי עניות דעתי, צדקו שני האנשים המלומדים שערכו את הסקר והצביעו על מוקד הבעיה, והוא ציר בעל שני קטבים שעליו היא סובבת: (א) גדול הישוב, מבחינת אוכלוסיה; (ב) שורה של תמריצים למשיכת אוכלוסין לערים אלו.

החוקרים המלומדים קבעו מינימום של 50,000 נפש כדי שכל ההשקעה תהיה כדאית. לכן נראה מגוחך שאנחנו נתקלים היום בערי פיתוח בעלות אוכלוסיה של 6,000–7,000–8,000 ואפילו 5,000 תושבים. כדי למשוך אוכלוסין חייבים לתת תמריצים, וזה מעגל סגור שיש לדעתי לפרוץ אותו, והמפתח — בשינוי הגישה המהותית לנושא.

מגוחך הוא לחשוב שישוּב עירוני על הבעיות האור-באניות הסבוכות שלו יכול להתקיים ולתת שירותים נאותים לאוכלוסיה שהיא פחות ממינימום של 20,000 תושבים. נכון שרצוי מספר של 50,000 תושבים, אבל פחות מ-20,000 לא ייתכן.

אם הבעיה היא גידול המייד של ערי הפיתוח עד לכדי 20,000 נפש לפחות בכל עיר, יש איפוא למצוא את הדרכים הנאותות להבאת אוכלוסין למקום. אינני חושב שלפי המצב של העלייה כיום והמדיניות של "רצונו של אדם הוא כבודו", מחד גיסא; חוסר הרצון הבלוט כפי שהשתקף לאחרונה מצד עולים מארצות הרווחה להתגורר בערי הפיתוח, וחוסר הכדאיות לזוגות צעירים בני הארץ לעקור מעיר גדולה לעיר פיתוח, מאידך גיסא — נוכל להגדיל את ערי הפיתוח; יוצרים איפוא מצב שערי הפיתוח, שעדיין לא עברו את "הקו האדום" של 20,000 נפש, ילכו ויידלדלו ואוכלוסייתן תלך ותמעט, או שיקפאו על שמריהן במצב של ניוון.

כפי שאמרתי בראשית דברי, זועקות היום מרבית ערי הפיתוח לדיים עובדות. הרבה מפעלים שנוטים היום לעבור לאזורים אלה או לקום בהם נרתעים בשל הבעיה של חוסר ידיים עובדות. ידועים גם הלבטים של זוגות צעירים במרכז הארץ, בערים הגדולות ובשכונות העוני, שדוחים את הקמת ביתם, וביניהם חיילים משוה-רים ששיימו זה עתה את שירותם הלאומי, עקב חוסר

— הצעה לסדר-היום (אלמוגי, ביבי); שאלות ותשובות (ביבי, י. תמיר, מאיר, יעקבי, מלמד) —

יחד — גם התנהלות והיחזויות, גם ירושלים וגם עיירות הפיתוח — ייבנו על חשבון מרכז הארץ ולא על חשבון עיירות הפיתוח.

משום כך אני חושב כי כדאי להעלות מחדש את התודעה הזאת, ועל כן מסכים אני שיתקיים בכנסת דיון על נושא זה.

היו"ר מ. ביבי:

לפנינו הצעה אחת — לקיים במליאת הכנסת דיון על נושא ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יפרח: תמריצים להכוונת אוכלוסין לערי פיתוח. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה נתקבלה.

אין בדעתי להשיב ולהרחיב את הדיבור על חשיבותן של ערי הפיתוח ועל בעיותיהן, על הצורך בחיזוקן, על ההכרח בתמריצים ועל הצורך לסווג מחדש את ערי הפיתוח, והסיבה לכך נעוצה בהסכמתי לקיים דיון בכנסת על נושא זה. אני בעד דיון בכנסת על נושא זה משום הצורך להעלות מחדש תודעת החשיבות של ערי הפיתוח. עד לנסיבות החדשות היו כל משרדי הממשלה, כל גורמי הציבור חדורי הכרה בצורך הלאומי, המדיני, הבטיחותי והמשקי בהקמת ערי הפיתוח ופיתוחן. אולם נשתנו הנסיבות ונשתנה במקצת טולם העדיפויות של פעילותן במדינה, ואין אני חושב שהשינוי הזה הוא, חלילה, לרעה. עלתה השאלה של פיתוח ירושלים בקנה-מידה נרחב. קיימת הבעיה של היחזויות והתנהלויות. אני חושב ששינוי זה חלילה לו מלפגוע בפעילותן בעיירות הפיתוח, אלא שיש לעשות הכל כדי ששלושה אלה

י. שאלות ותשובות

היו"ר מ. ביבי:

נעבור לשאלות ותשובות. אני מזמין את כבוד ראש הממשלה לעלות לדוכן ולהשיב על שאלות של חברי הכנסת.

1. מירסום מעשי הוועה של המחבלים

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום ט"ז בכסלו תש"ל (26 בנובמבר 1969):

בשני מקרים ניתן היתר לפירסומים:

א. תצלום מיכלית דלק ולידה אורחים מצריים קטולים שנתקלו ביחידת צה"ל שפשטה בחוף המערבי של תעלת סואץ.

ב. תיאור חיסול מכונית "פלימות" מצרית על נוסעיה על-ידי טנקים, וכן אופן חיסול חיילים מסתתרים (התיאור הזה ניתן בפרטות בשבועון "במחנה", שתיאר את הפשיטה הנ"ל).

לכן אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

מדוע אין מפרסמים מעשי הוועה שנושעים על-ידי המחבלים בוג, למשל: בשוק אגריפס בירושלים או בשוק עפולה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

על שאלה זו רצוני להשיב: נהפוך הוא. נעשה כל מאמץ כדי להחזיר צילומים וידעויות לעתונות העולם על המעשים המפורטים בשאלתה, כמובן במסגרת הטעם הטוב.

2. הוספת שעות שידור בטלוויזיה בערבית

חבר-הכנסת ג. יעקבי שאל את ראש הממשלה ביום ב' בטבת תש"ל (11 בדצמבר 1969):

אודה לראש הממשלה אם תשיבני:

1. מדוע בוטל התרגום הערבי בגוף מסך הטלוויזיה בתכניות המושבתות על חומר מיובא (מה שקרוי היה "השעה המושבתת")?

2. האם יש לבטל את התרגום העברי בתכניות לילדים בערבית?

3. על רקע תפקידיה המיוחדים של תכנית הטלוויזיה בערבית — מה הסיבה להקצאת שעה אחת בלבד לתכניות אלה, לעומת למעלה משלוש שעות לתכניות בעברית?

4. האם אין כבוד ראש הממשלה סבורה שתכניות משותפות חיוניות לישראל מאותם טעמים?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

רשות השידור עונה:

1. התרגום הערבי הופיע בשעתו בצד התרגום העברי במסגרת משרדי הניסוי. מוסדות הרשות דנו בכך לפני כשנה והגיעו למסקנה שניסוי זה לא עלה יפה. לא.

2. לא.

3. הגידול המהיר במספר המקלטים שבידי האוכלוסיה היהודית והמספר הקטן של מקלטים בידי צופים ערביים; כמו-כן הקושי להפיק בשלב זה כמות גדולה יותר של משרדי טלוויזיה מתאימים בערבית. לאחרונה החליט הוועד המנהל של רשות השידור עקרונית לפעול להוספת חצי שעה של שידור ערבי ליום.

4. כן.

3. טיפוח התודעה היהודית בשידורי הטלוויזיה

חבר-הכנסת א. מלמד שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בטבת תש"ל (28 בדצמבר 1969):

תכנית הטלוויזיה לילדים ששודרה ביום שישי, י' בטבת תש"ל — 19 בדצמבר 1969, בשעה 15.30 אחרי הצהריים, הוקדשה ליום הולדתו של ח.ג. ביאליק, תוך התעלמות מפתיעה מקדושתו של יום עשרה בטבת למסורת ישראל ומהקדשתו ליום קדיש כללי לזכר חללי השואה. התכנית נפתחה על-ידי השר ישראל גלילי במלים: יום עשרה בטבת הוא יום הולדתו של המשורר ח.ג. ביאליק.

אודה לראש הממשלה אם תשיבני:

1. הידועות לה העובדות הנ"ל?

2. האם הועמדו האחראים לתכנית הילדים על משמעות ההתעלמות הנ"ל, מבחינת החינוך לתודעה יהודית?

לעתונאים ולאורחים מחוץ-לארץ ואשר עמם דנה ראש הממשלה בסיכויי השלום באזורנו?

ב. האם נכונה קביעתו של מר בנטוב, כי המשפט הנ"ל מהווה פליטת-פה בתום הפולמוס, או שהוא מנחה את ראש הממשלה בהבהרתה והסברתה את עמדת ישראל במגעים עם האוישים הנ"ל?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
הציטוט ב"דיעות אחרונות" מדברי בכנסת ביום 15 בפברואר 1969 לא היה מלא. אמרתי אז: "לפעמים אני מקנאה באנשים האומרים בתום-לב, שאולי באמת אפשר לעשות איזשהו דבר, שיש איזשהו דבר, שיוכל להביא לשלום".

המלים "יש איזשהו דבר" — חסרות בציטוט בעתון.

פירוש הדברים שאמרתי הוא, שאיני יודעת אם יש דבר שאנחנו יכולים לעשות כדי להביא לשלום. מה שאנחנו יכולים לעשות, כל זמן שהערבים אינם מוכנים לשלום, שזהו הדבר היסודי, הוא להגן על עצמנו ולהיות מוכנים לשלום.

הדבר המנחה איפוא את הממשלה הוא רצוננו בשלום ונכונותנו בכל עת למשא-ומתן על שלום.

הי"ר מ. ביבי:
שאלה נוספת לחבר-הכנסת שלום כהן.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):
גברתי ראש הממשלה, מזכיר מפלגת העבודה, חבר-הכנסת אליאב, הצהיר פומבית שלדעתו יש להכיר בישות הפלשתינאית ולעשות צעדים בכיוון זה —

הי"ר מ. ביבי:
זוהי שאלתה נוספת, שאיננה נוגעת לשאלתה הקודמת.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):
עוד לא שמעת את סוף המשפט.

הי"ר מ. ביבי:
מדברי הפתיחה אני מבין שאתה מתייחס להצהרה אחרת, של חבר כנסת אחר.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):
— לאור אותה הצהרה, האם כבוד ראש הממשלה איננה רואה בדרך זו אפשרות לעשות משהו?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
הייתי מבכרת לשמוע את הצהרותיו של חבר-הכנסת אליאב מפיו. כאשר הוא יציע איזה דבר, יהיה לי מה לענות לו, ואענה לו. אינני חושבת כי מה שאתה אומר, זה בדיוק מה שהוא אומר.

6. ביקורת על איכותן ורמתן של תכניות הטלוויזיה
חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את ראש הממשלה ביום ה' באדר א' תש"ל (11 בפברואר 1970):

הוועד המנהל של רשות השידור מתח אתמול ביקורת על האיכות והרמה של תכניות הטלוויזיה.

אודה לכבוד ראש הממשלה אם תשיבני:

1. האם הובאה החלטת הוועד המנהל לידיעתה?

3. מה בדעת ראש הממשלה לעשות כדי למנוע הישנות מקרים כגון אלה בעתיד?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
רשות השידור עונה:
לשאלה 1 — כן.

לשאלה 2 — זכר השואה מועלה ביום השואה והגבורה. הזכרת יום הולדתו של ח. ג. ביאליק אינה סותרת את טיפוח התודעה היהודית.

לשאלה 3 — רשות השידור תשקוד על מתן ביטוי נאות בשידוריה לימי מועד וזכרון.

4. הקמת ישובים בשטחים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום כ"ט בטבת תש"ל (7 בינואר 1970):

ב"הארץ" מיום 5 בינואר 1970 מתפרסמת ידיעה, לפיה אמר אלוף (מיל.) אברהם יפה, כי בימי כהונתה של הגברת גולדה מאיר כראש ממשלה שותקה יצירת העובדות בשטחים, בכלל זה התנחלויות.

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:
האם נכונה הידיעה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
הידיעה אינה נכונה.

מאז נכנסתי לתפקידי עלו על הקרקע ששת הישובים הבאים: נחל דיקלה — פיתחת דפיה, ב" 13 ביולי 1969; עקב (רמות) — רמת-הגולן, ב" 15 ביולי 1969; ראש צורים — גוש עציון, ב" 30 ביולי 1969; מבוא חורון — מודיעין, ב" 21 בדצמבר 1969; נחל משואה — בקעת הירדן, ב" 1 בינואר 1970; נחל גלגל — בקעת הירדן, ב" 15 בינואר 1970.

כמו כן נמצאים כיום בבנייה שני ישובים, והם: אלון-שבות, במרכז גוש-עציון, ורמת-שלום, ברמת-הגולן. בנוסף לכך ישנם עוד ישובים בתיכונן.

5. ציטוט דברי ראש הממשלה

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את ראש הממשלה ביום כ"ז בשבט תש"ל (3 בפברואר 1970):

במאמר שנתפרסם ב"דיעות אחרונות" של יום 23 בינואר 1970 טוען השר לשעבר מרדכי בנטוב, כי ישראל נמנעת מלהצהיר על נכונותה לוותר על השטחים המוחזקים אם יהיה שלום.

מר בנטוב מתייחס לוויכוח שנתקיים בכנסת עם התייצבות הממשלה החדשה ואשר בה הצהירה ראש הממשלה: "לפעמים אני מקנאה באנשים, האומרים בתום-לב, שאולי באמת אפשר לעשות איזשהו דבר — שיוכל להביא לשלום".

מר בנטוב מציין קביעה זו כפליטת-פה בתום הפולמוס, ומציין כי תוכן המשפט הזה בפשטותו הוא, שממשלת ישראל רואה את עצמה חסרת אונים לחלוטין לעשות למען השלום.

הנני מבקש לדעת:

א. האם המשפט הנ"ל, המסומן במרכאות, נכלל בדרך כלל בהצהרות אשר ראש הממשלה מעניקה

ראש־הממשלה ג. מאיר :
התשובה שלילית.

9. **הסיבה למניעת מר דב שפרלינג לנאום בעצרת סטודנטים למען יהדות ברית־המועצות**

חבר־הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ז באדר א' תש"ל (23 בפברואר 1970) :

במאמרו ב"מעריב" מיום 13 בפברואר 1970 טוען מר דב שפרלינג, כי אנשי משרד ראש הממשלה מנעו ממנו לנאום בעצרת הסטודנטים למען יהדות ברית־המועצות, שהתקיימה ב־2 בדצמבר 1969 בכיכר מלכי ישראל, עצרת שקיוימה בשיתוף עם גורמים ממלכתיים. הנני מבקש לדעת :

1. האם נכונה הידיעה ?
2. אם כן, מה היתה הסיבה למנוע ממר שפרלינג לנאום באותה עצרת ?

ראש־הממשלה ג. מאיר :
הסתדרות הסטודנטים פנתה אלי בשעתו בבקשה להופיע בעצרת למען יהודי ברית־המועצות.

על־פי החלטת הממשלה, שקבעה כי עולים מברית־המועצות לא צריכים להופיע בפומבי, הודעתי לסטודנטים, כי לא אוכל להופיע ביחד עם עולים מברית־המועצות, בניגוד להחלטת הממשלה. הדבר היה נתון איפוא לשיקולם של הסטודנטים לקבל את החלטת הממשלה או לוותר על השתתפותי, או של חבר אחד בממשלה, ולאפשר למר שפרלינג לדבר.

10. **ידיעות בעניין הספקת מטוסים מארצות־הברית**
חבר־הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארס 1970) :

1. נוכח ידיעות הסותרות שנתפרסמו עד כה לגבי החלטת ממשלת ארצות־הברית לספק לישראל עוד מטוסי פאנטום וכ־50 מטוסי סקיייהוק, הנני מבקש לדעת אם אמנם הודיעה ממשלת ארצות־הברית לישראל, כי נעתרה בחיוב לבקשת ישראל לאספקת המטוסים הנ"ל ?
2. האם ביקשה ישראל מממשלת ארצות־הברית תנאים נוחים לרכישת הפאנטומים ?

ראש־הממשלה ג. מאיר :
לשאלה 1: תשובת ממשלת ארצות־הברית הת־פרסמה בעיתונות ביום 23 במארס 1970.
לשאלה 2: הממשלה אינה נוהגת לפרסם פרטים על תנאי הרכש.

היו"ר מ. ביבי :
שאלה נוספת לחבר־הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
כבוד ראש הממשלה, מה עושה ממשלת ישראל כדי להביא לשינוי ההחלטה שבטאה על־ידי מזכיר המדינה רוג'רס ?

ראש־הממשלה ג. מאיר :
משוחחים, מנהלים דיאלוג וויכוח, ומשתדלים לשכנע את מזכיר המדינה וחברים אחרים של הממשל הא־מריקאי.

2. לאור ממצאים אלה — האם נשקלה במשרד ראש הממשלה האפשרות לבטל שידורים אלה ?
3. אם לא — האם מוכנה ראש הממשלה להעלות אפשרות זו לדיון במשרדה ?

ראש־הממשלה ג. מאיר :
רשות השידור עונה :

לשאלה 1 — הוועד המנהל לא החליט שום החלטה על האיתות והרמה של משדרי הטלוויזיה. הוא דן בכמה מישיבותיו בהצעת משדרי הטלוויזיה לעונת הקיץ ובתוך הדיון נשמעו גם דברי ביקורת.

לשאלה 2 — לאור התשובה לשאלה 1 לא היה מקום לשקול את האפשרות לביטול השידורים.

לשאלה 3 — עניין שידורי הטלוויזיה הועלה מעל במת הכנסת ביום 25 בפברואר 1970 במספר הצעות לסדר־היום. בתשובתי להצעות לא התנגדתי לכך שה־נושא יובא לדיון במליאת הכנסת.

7. **דברי ראש הממשלה בראיון שפורסם בעתון "ניו־יורק טיימס"**

חבר־הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום י"ג באדר א' תש"ל (19 בפברואר 1970) :

"מעריב" של יום א', 8 בפברואר 1970, מצטט ראיון שנתפרסם ב"ניו־יורק טיימס" של אותו יום, שבו אמרה ראש הממשלה כי "יורדן, שסיפחה את הגדה המערבית, היא מדינתם של הפלשתינים".

הנני מבקש לדעת :

1. האם מסרה ראש הממשלה הצהרה כנ"ל ?
2. בהסתמך על מה (החלטת הממשלה, החלטת הכנסת) ניתנה הצהרת ראש הממשלה ?

ראש־הממשלה ג. מאיר :
לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: בדברים אלה ביטאתי את דעתי האי־שית.

היו"ר מ. ביבי :
שאלה נוספת לחבר־הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
כבוד ראש הממשלה, כיוון שהפסקו הזה כולל בחובו הכרה בקיומו של מה שנקרא פלשתינים — האם כבוד ראש הממשלה אינה סבורה שהדרך הנכונה היא לתת להם עצמם להחליט מהי מדינתם ?

ראש־הממשלה ג. מאיר :
בהחלט, בתנאי שזו לא תהיה מדינתנו.

8. **ידיעה בעניין הקמת משרד הסברה**
חבר־הכנסת ש. כהן שאל את ראש הממשלה ביום י"ג באדר א' תש"ל (19 בפברואר 1970) :

"הארץ" של יום 3 בפברואר 1970 מוסר כי ראש הממשלה החליטה להקים משרד הסברה, אשר לו יוענקו סמכויות גם בענייני הסברה חוץ.

הנני מבקש לדעת :
האם יש אמת בדיעה הנ"ל ?

לשאלה 3: יש חתירה מתמדת לכינוי מאוזן. חברי הצוות במישר הספציפי שחברת הכנסת הנכבדה העירה עליו לא הסתייגו ברובם ממדיניות הממשלה, אלא נחלקו ביניהם בתמיכתם או בהתנגדותם למדיניות זו לפי השאלות שעלו לדיון.

יש לציין כי שבוע לאחר המישרד "יש שאלות" משודרות תגובות מאוזנים במסגרת המישרד "יש תשובות". בחודמנות זו ניתן מקום לקשת רחבה של דעות ולוויכוח עם חברי הצוות.

14. הסיבות לעיכוב הרחבת ההתנחלויות בשטחים חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את ראש הממשלה ביום ד' באדר ב' תש"ל (12 במארכ 1970):

אודה אם תשיביני:

מה הן הסיבות המעכבות הרחבת ההתנחלויות בשטחים המשוחררים?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הסיבות הן: הצורך בתיכנון, אנשים, מים ומקומות מתאימים.

15. אחריותן של ממשלות המדינות הערביות למעשי חבלה בישראל

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את ראש הממשלה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארכ 1970):

בחודשיים האחרונים חלה עלייה גדולה במספר מקרי החבלה שבוצעו על-ידי אנשים שבאו משטחה של לבנון. ממשלת לבנון הועמדה על החומרה הרבה שבה רואה ישראל את ריבוי מעשי החבלה שמקורם בלבנון, והוזהרה כי היא חייבת לשאת באחריות לתוצאות. בקשר לכך הגני מתכבד לשאול:

האם עמדתה של ממשלת ישראל היא, כי דין מעשה החבלה שמקורו במדינה המאשרת ומעודדת מעשה מסוג זה כדין התקפה ישירה של אותה המדינה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

ממשלת ישראל חזרה והביעה את עמדתה מעל במת הכנסת ובהזדמנויות אחרות, כי היא רואה את ממשלות ערב, המעודדות ומרשות פעולות חבלה משטחיהן כנגד ישראל, אחראיות לפעולות אלה.

16. דברי ראש הממשלה בכנס הרבנים הרפורמיים חבר-הכנסת א. חביבי שאל את ראש הממשלה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארכ 1970):

ב"דיעות אחרונות" מ"12 במארכ 1970 התפרסמה ידיעה בה נאמר כי בדיון סגור של כנס הרבנים הרפורמיים אמרה ראש הממשלה, הגברת גולדה מאיר, בין השאר: "היכן שדורכות רגלינו, משם לא נוז".

הגני מבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

2. האם כבוד ראש הממשלה אמרה זאת כאדם פרטי או על דעת הממשלה כולה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: אמרתי שבמקומות שהיינו ומשם גו' רשנו, כמו ירושלים וכפר-עציון, לשם נחזור.

לשאלה 2: הדברים נאמרו על דעת האישית.

11. מינוי שר בריאות

חבר-הכנסת מ. אביוהר שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארכ 1970):

בעקבות ידיעה בעתון "הארץ" מיום 18 בפברואר 1970, כי "הסתדרות הרופאים רואה בדאגה העדר שר בריאות מן הממשלה ואת העובדה שמישרד הבריאות הפך להיות בחוקת משרד נחות המצורף לאחריותו של משרד החקלאות" — אודה לכבוד ראש הממשלה אם תשיביני:

האם החליטה כבר על מינוי שר בריאות או שקבעה מועד לדיון והחלטה בנושא זה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני מקווה שהעניין יבוא על פתרונו בקרוב.

12. מעצר ערבים ישראלים שהצטרפו לאירגוני הטרור חבר-הכנסת י. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארכ 1970):

מר שמואל טולידאנו, יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, אמר בהרצאתו ביום ו', 13 בפברואר 1970, במועדון ההנדסי בחיפה, כי "159 ערבים ישראלים נעצרו על הצטרפות לאירגוני הטרור, וכי בזמן האחרון חלה ירידה בהצטרפות לאירגונים אלה".

בקשר לנ"ל אבקש לדעת:

האם הידיעה נכונה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הידיעה נכונה.

13. הרכבי הצוותים בתכנית הרדיו "יש שאלות"

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלני שאלה את ראש הממשלה ביום כ"ד באדר א' תש"ל (2 במארכ 1970):

בשידורי "קול ישראל" מיום שני, 23 בפברואר 1970, בתכנית "יש שאלות", הופיע צוות בהרכב של פרופ' ליבווביץ, ד"ר אלדד ומר שמואל מיקוניס, אשר השיבו לשאלות שהוצגו להם. רוב השאלות התייחסו לבעיות חוץ ובטחון של המדינה.

חברי הצוות הסתייגו ברובם ממדיניות הממשלה ומעמדת רוב רובן של המפלגות המיוצגות בכנסת והציגו עמדות שהשפעתן שולית בחברה הישראלית.

נוכח העובדה ששידורים אלה מטרתם להסביר, לתת אינפורמציה ולחנך את ציבור האזרחים — רצוני לשאול:

1. לפי אילו קריטריונים נקבעים הרכבי הצוותים המופיעים בשידורי הרדיו בתכנית "יש שאלות"?

2. מי אחראי להרכבת הצוותים?

3. האם קיימת הוראה או נוהג ב"קול ישראל", שיש לשמור על איוון הדעות והגישות בהרכבת הצוותים, או שהעקרון המנחה את המרכיבים הוא העדפת דעות יוצאות-דופן?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: הצוותים מודרכים לפי הקריטריון של ייצוג דעות שונות בצורה שתאפשר עימות ביניהן. הצוותים מתחלפים בכל מישרד.

לשאלה 2: עורך המישרד, בתיאום עם מנהל חטיבת החדשות וענייני היום. יש גם דיווח קבוע לוועד המנהל של הרשות על הרכב הצוותים.

19. יישוב גוש-עציון

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

ב"מעריב" מיום 6 במארס 1970 פורסמה ידיעה, לפיה אמרה ראש הממשלה בטקס סיום קורס קצינים בכירים של המשטרה, כי "מערתה יישבו יהודים לנצח בגוש-עציון".

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן, האם זוהי מדיניותה הרשמית של הממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: כן. זוהי מדיניותה המוסכמת של הממשלה. החלטה על הקמת מרכז עירוני כפרי בגוש-עציון נתקבלה ב-30 בספטמבר 1968.

20. עמדת הממשלה בעניין משא-ומתן לשלום

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

ב"ידיעות אחרונות" מיום 17 בפברואר 1970 פורסמו קטעים מראיון ראש הממשלה בטלוויזיה הבריטית, לפיהם אמרה ראש הממשלה באותו ראיון כי "הכל פתוח למשא-ומתן, אפילו ירושלים".

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן, האם זוהי עמדתה הרשמית של ממשלת ישראל?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: מעולם לא השתמשתי בביטוי "הכל פתוח". אמרתי כי אין תנאים מוקדמים למשא-ומתן. כל צד יוכל להניח על השולחן כל מה שירצה לדיון במשא-ומתן.

לשאלה 2: דברים אלה הם על דעת הממשלה על-פי קווי היסוד.

21. דברי ראש הממשלה בפגישתה עם משלחת של המפלגה הרפובליקנית האיטלקית

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

"מעריב" של יום 11 במארס 1970 מוסר, כי ראש הממשלה השוותה והקבילה (בעת פגישתה עם משלחת של המפלגה הרפובליקנית האיטלקית) את ההאשמות על "נאמנותם הכפולה" של יהודי צרפת, כפי שנשמעו מפיו של שר החוץ הצרפתי, לאנטישמיות בברית-המועצות.

הנני מבקש לדעת:

האם יש אמת בידיעה הנ"ל?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

בעת פגישתי עם חברי המשלחת של המפלגה הרפובליקנית האיטלקית, שביקרה בארץ בתחילת החודש, לא נערך פרוטוקול מהדברים שנאמרו, ולא אוכל

17. תכנית ליישוב פליטים באזור אל-עריש

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

ב"מעריב" מיום 15 במארס 1970 מתפרסמת ידיעה, כי עובדה תכנית על-ידי ד"ר רענן וייץ ליישוב 11,000 פליטים באזור אל-עריש.

הנני מבקש לדעת:

1. האם תכנית זו הובאה לידיעת ראש הממשלה?
2. אם כן, מהי עמדת הממשלה לתכנית האמורה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: הממשלה טרם סיכמה את עמדתה הסופית בעניין.

18. דברי ראש הממשלה בראיון שפורסם בעתון "וויניגטון פוסט"

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"א באדר ב' תש"ל (19 במארס 1970):

ב"מעריב" מיום 27 בפברואר התפרסמו דברים שאמרה ראש הממשלה בראיון לעתון "וויניגטון פוסט", ובין השאר נאמר: "בתשובה לשאלה מדוע אין ישראל מגלה בפומבי מה הם תנאי השלום הנראים בעינינו שבמסגרתו תחזיר ישראל שטחים, השיבה ראש הממשלה כי כל הכרזה כזו על תנאי השלום המתקבלים על דעת ישראל לא תוכל להתקבל על דעת הגורמים הימניים בקשת הפוליטית של ישראל, בעיקר מפלגת גח"ל. ראש הממשלה הסבירה, כי חיוני כיום לישראל שתהיה לה ממשלה מאוחדת ככל האפשר, ואין צורך לוותר על ממשלה כזו כל עוד שאלת השלום היא אקדמאית בלבד. כאשר יאמר נאצר שהוא מוכן לשאת ולתת על שלום, אז תתפרק הממשלה ותבוא לקיצה הממשלה הנוכחית מקיר אל קיר".

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

האם נאמרו הדברים הנ"ל על-ידי ראש הממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הציטוט שהובא ב"מעריב" ב-27 בפברואר 1970 מתוך ראיון שהתפרסם בעתון "וויניגטון פוסט" לא היה נכון.

באותו ראיון, בתשובה על השאלה מדוע אין ישראל מגלה בפומבי מה הם תנאי השלום הנראים בעינינו, שבמסגרתו תחזיר ישראל שטחים, השבתי כי כל הכרזה כזו על תנאי השלום המתקבלים על דעת חלק של הממשלה לא תוכל להתקבל על דעת גורמים אחרים. לממשלה ידיעה, למשל, עמדת גח"ל, אבל לי ידוע, שלאחרים יש דעות אחרות. הסברתי כי חיוני כיום לישראל שתהיה לה ממשלה מאוחדת ככל האפשר, ואין צורך לוותר על ממשלה כזו כל עוד שאלת השלום היא אקדמאית בלבד. כאשר יאמר נאצר שהוא מוכן לשאת ולתת על שלום ותהיה הצעה המתקבלת על דעת חלק מחברי הממשלה, אז אם יהיה הכרח תתפרק הממשלה, ואולי יהיה אפילו צורך בבחירות חדשות. אבל אז כל זה יהיה סביב הצעה קונקרטיה לשלום.

הרבה סימנים לאנטישמיות, גם כן מדברת על נאמנות כפולה. אבל בשום אופן לא השוויתי את ממשלת צרפת לממשלת ברית-המועצות.

לזכור מלה במלה אם הציטוט שפורסם בעתון היה נכון.

הבעתי צער על כך שגם הממשלה הצרפתית מדברת על נאמנות כפולה, ושמשלת ברית-המועצות, המראה

יא. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תש"ל—1969 *

1,800 לירות, אם אין תלויים בו. מאוחר יותר בא תיקון בסעיף 13 האומר: המוסד יראה מבטוח כמי שפרש מכל משלח-יד, אף אם לפי דעת המוסד הוא עובד מזמן לזמן, או התעסקות במשלח-יד צומצמה במידה ניכרת ואינה סותרת את המושג פרישה, ובלבד — כאן בא התיקון — שהכנסתו השנתית מעבודה או מהתעסקות כאמור אינה עולה על הסכום המתאים שבלוח ב'. ומה אומר לוח ב' ? — הכנסת מקסימום שנתית לעניין חוקת פרישה: (1) אם יש תלויים בו — 3,240 לירות לשנה; (2) אם אין תלויים בו — 2,400 לירות לשנה, כלומר 200 לירות לחודש.

אני מערערת היום על לוח זה, מתוך הנחה שאם באחד הימים יידרש הדבר, יציע שר העבודה שינויים גם בסכומים אלה. הצעתי מתייחסת לסעיף (1) בתקנות לפי חוק הביטוח הלאומי משנת תשי"ד—1953, האומר: "משך עבודתו או התעסקותו אינו עולה על מחצית משך עבודה או התעסקות של אדם אחר באותה עבודה או משלח-יד, ולא עלה על ארבע שעות ליממה".

חברי הכנסת, לצערי רבים מסוג הפורשים שמוסי' פים לעבוד, עוסקים בעבודה המכניסה הרבה פחות ממינימום סביר גם אחרי שש שעות עבודה ביום. הם אינם מגיעים לתקרה המותרת, כלומר ל-200 לירות לחודש. הדבר הזה תלוי בכשרו של האיש וגם במפעלים שבהם מקפחים אנשים מסוג זה. הדבר דורש שינוי. אנשים אלה מעוניינים להישאר במקום העבודה, הם אינם מגיבים, אינם שובתים ואף אינם פונים בבקשת הגנה. נשארת איפוא לאדם הברירה: לעבוד ולהפסיד את הגימלה של הביטוח הלאומי, או לעבוד רק ארבע שעות ביממה, דבר המדכא את האיש ביותר.

הצעתי ברורה: הזכאות לגימלה תוגבל אך ורק להכנסתו של האיש ולא תתייחס לשעות עבודתו. נכון הדבר שכונות המוסד לביטוח לאומי שהאדם יפרוש ואם אינו פורש לגמרי יפרוש לפחות למחצית יום עבודה. אולם במציאות המצב שונה לגמרי, ואני מקווה ששר העבודה יראה גם את האיש ועניינו ויאפשר לו, על-ידי תיקון בחוק, למלא את שעות היום שלו, שעות פנויות שנכפו עליו ללא חפץ בהן, וייתן לו לאיש למלא את השעות האלה בהתעסקות הממלאה את זמנו ומספקת אותו.

בקבלת החוק שאני מציעה תהיה לפי דעתי תשובת-מה לאותם מאות או אולי אלפים של פורשים, להתלבטות שלהם, ותאפשר להם המשך עבודתם ללא סיט מיותר. אני מקווה איפוא לקבל תשובה חיובית מכבוד שר העבודה.

הי"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף ט"ו של סדר-היום: הצעות חוק של חברי כנסת, דיון מוקדם. ראשונה, הצעת חוק של חברת-הכנסת סנהדראי: חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תש"ל—1969. רשות הדיבור לחברת-הכנסת סנהדראי.

טובה סנהדראי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני שאתחיל לגופו של הנושא אני רוצה לבקש את רשות היושב-ראש והבית לשנות פיסקה בהצעת החוק שלי, שהונחה על שולחן הכנסת. אני רוצה לשנות את "תיקון סעיף 14א" ולהשאיר את המלים: "סעיף קטן (1) של סעיף 14 לחוק העיקרי יימחק". המלים הגותרות באותו סעיף יימחקו.

ועתה לעצם החוק. חברי הכנסת, חוק הביטוח הלאומי הוא חוק גמיש, ולאור המציאות נוספים לו תיקונים שהזמן והנסיבות מחייבים אותם. עד היום הגענו ל-17 תיקונים שונים, שהם מסכת מגוונת של ביטוח סוציאלי ההולך ומקיף שטחי חיים רבים. תיקונים אלה באים להבטיח טובתו של האזרח וליצור הקלות לקיומו המינימלי. גם התיקונים במסגרת חוק הביטוח הלאומי שנתקבלו היום — עם כל ההסתייגויות שנומקו ושלא נומקו — עתידים לתת תשובה לאזרח הזקוק, בימים קשים ובנסיבות מצדיקות.

ההצעה שלי מתייחסת לחוג מסוים בתוך הציבור. כוונתי לבני גיל הפרישה, וליתר דיוק — לאלה שפרשו מעבודה. תקופת הפרישה מן העבודה היא בדרך כלל מעבר קשה לפורשים ממנה. מהם זקוקים להכנסה נוספת על הגימלאות מן המוסד לביטוח לאומי, לקיומם הצנוע ביותר; מהם — ובמיוחד הבודדים — שהתעסקה בשבילם היא, בנוסף על הצורך הכלכלי, גם תוכן חיים. כי בלעדי התעסקות הם מרגישים עצמם מיותרים, מנוונים, והדבר משפיע על מצב רוחם, בריאותם והרגשתם הכללית. התעסקות בשבילם היא, לדעתי, הכרח המצי-אות וחובתנו לעזור להם להיקלט בה.

המוסד לביטוח לאומי מכיר בעובדה הזאת, וגם יודע שהגימלאות לפרש אינן מספיקות. משום כך מוכה המוסד לביטוח לאומי בגימלאות אדם שפרש ועם זאת יש לו הכנסה ממשלח-יד בשיעור המשתנה בהתאם לתנודות בשכר, בשכר העבודה הכולל, וכו'. למשל: בתקנות בדבר סוגי פרישה הזוכים בגימלאות בחוק ביטוח לאומי, תשי"ד—1953, נאמר: זוכה בגימלה מבטוח, שהכנסתו השנתית מעבודה או מהתעסקות אינה עולה על 2,400 לירות, אם יש תלויים בו, ועל

עכשיו בסוגיה זו, והנה באה הצעתה של חברת-הכנסת סנהדראי: שנוסיף להגביל בעניין רמת ההכנסה, אבל לא נגביל בעניין שעות העבודה.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בתקופה של מחסור בעבודה, ועל-פי השיטה המקובלת בביטוח הלאומי למתן קיצבאות, בצדק עשה המחוקק כאשר הגביל את מתן הקיצבאות בשני סייגים: האחד — רמת ההכנסה; השני — שעות העבודה. אולם הנסיבות משתנות, ובתקופה של תעסוקה מלאה המדינה מעוניינת לעודד אותם אנשים, אשר עברו את גיל הפרישה ויש בכוחם לתרום למשק, להמשיך ולעבוד. הדבר טוב לפרושים לגימלאות; הוא טוב למדינה וטוב למשק. משום כך ביקשתי מן המוסד לביטוח לאומי, עוד לפני שנה בערך, לבדוק את הבעיה שנית ולנסות לתקן את החוק הזה. כאן אנו נתקלים בבעיה אשר כל מומחי הביטוחים בעולם נתקלו בה: קשה מאוד להעריך ולהסתמך רק על רמת ההכנסה של האיש. הדבר קשה מבחינה אובייקטיבית; אין זה רצוי מבחינה סובייקטיבית. כל הביטוחים האחרים בעולם, הביטוחים הממלכתיים, אינם רוצים לחדור יתו' על המידה לתוך הפנקסים של האזרח בשעה שהם צריכים לתת לו קיצבת זיקנה.

הוועדה שהוקמה במוסד לביטוח לאומי מתלבטת

טובה סנהדראי (מפד"ל):
סליחה, אדוני השר, אינני מציעה דווקא להגביל אם מחד תציע להעלות — אני מסכימה לחלוטין.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

סליחה, את צודקת. אינך מתייחסת לסעיף השני; את מתייחסת לסעיף הראשון.

לכן דעתי היא שבשעה שהוועדה הזאת של המוסד לביטוח לאומי פועלת בכיוון זה — אינני מתנגד שהצעתה של חברת-הכנסת סנהדראי תועבר לוועדה, ונפעל בשני הכיוונים, כדי למצוא פתרון נאות לסוגיה. אני מסכים איפוא להצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה.

הי"ר מ. ביבי:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק של חברת-הכנסת סנהדראי לוועדת העבודה.

הצבעה

ההצעה נתקבלה.

2. חוק בית הדין לעבודה (תיקון), תש"ל—1970 *

הי"ר מ. ביבי:

אנו עוברים להצעת חוק של חברת-הכנסת סנה: חוק בית-הדין לעבודה (תיקון), תש"ל—1970. רשות הדיבור לחברת-הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. ביום 18 במארס 1969 קיבלה הכנסת הקודמת בקריאה סופית את חוק בית-הדין לעבודה. בין יתר הסעיפים כלול בחוק סעיף 29, המעניק לבית-הדין סמכות ליתן כל סעד שמוסמכים לתת בתי-המשפט הרגילים. כבר בזמן הדיון על חוק זה בכנסת נתעורר החשד שמא יוכל הסעיף הזה להתפרש כי בית-הדין לעבודה יהיה גם מוסמך להוציא צווי מניעה לגבי שביתות, או צו להפסקת שביתה שכבר החלה.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):

או השבתה. ואין זה חשד. זה היה ודאי.

משה סנה (מק"י):

עוד אזכיר לך את דבריך.

היה איפוא חשש כזה, ולכן הגישו שלושה חברי כנסת הסתייגויות, שנועדו להבטיח שסמכות כזאת אינה ניתנת לבית-הדין לעבודה.

בשם הוועדה המשותפת אשר הכינה את החוק לקריאה שנייה ושלישית בא היושב-ראש שלה, חברי-הכנסת ברעם, ואמר שאין זאת הכוונה, וארשה לעצמי לקרוא את מה שעניית או להסתייגויות ההן. המשפט

שאמרת הוא זה: "אם השביתה או ההשבחה איננה הפרה של הדין המהותי, ולמעשה ברוב המקרים זהו המצב החוקי היום — הרי שממילא הסמכות לתת צו מניעה אינה קיימת". אני יודע שבמחנה חוקית אין משמעות למה שנאמר בעת הדיון, אלא למה שכתוב בחוק. אולם עכשיו הרי אנו מדברים על החוק הזה שנית, ולכן אני אומר: כשהמתווכחים דאו הציעו מה שאני מציע היום, השיב להם יושב-ראש הוועדה: אין צורך בהסתייגויות, כי אין כלל כוונה כזאת.

בינתיים, זמן קצר לאחר שנכנס החוק לתקפו, פרצה שביתה של טכנאי הרנטגן, ובית-הדין האזורי לעבודה בתל-אביב נתן צו-ביניים, המורה על ועד עובדי הרנטגן להפסיק את השביתה ולקרוא לכל העובדים לחזור לעבודה מיד. הצו הזה ניתן על-פי דרישה של כמה מוסדות ציבור חשובים מאוד (אבל אין זה מענייננו) והוא ניתן גם לפי בקשה של פרקליט המחוז, בשם המדינה.

יורם ארידור (גח"ל):

ובשם קופת-החולים.

משה סנה (מק"י):

הרי אמרתי לפני רגע: "מוסדות ציבור". ולמה לך להוסיף על מה שאמרתי? אמרתי גם שאין זה גוגע לכאן.

הי"ר מ. ביבי:

חברת-הכנסת ארידור, חברת-הכנסת סנה איננו זקוק לעזרה.

משה סנה (מק"י):

פרקליט המדינה, בשם המדינה, דרש זאת, ובית הדין לעבודה נענה — בניגוד לכוננת המחוקק, אם יש לראות את יושב-ראש הוועדה כמפרש המוסמך של כוננת המחוקק בטרם נחקק החוק.

אני רוצה להגיד שהעמדה הזאת, כי פרקליט המדינה ובתי-הדין יכולים לפעול בעניין מסוג זה, מנוגדת עד היום הזה — ואני מקווה שגם להבא — לעמדתן של כל הרשויות במדינה.

לפני זמן קצר, במשפט "שביט", פסק בית-המשפט העליון מפי השופט ברנזון כי שביתתם של פועלים איננה מעשה בלתי-חוקי בכלל, והיא ראויה אפילו להגנת החוק, ואין לאחוז נגדה באמצעים משפטיים. אני רוצה גם להזכיר שבתיקון לפקודת הנוזקים, כאשר מדובר על חוזים מופרים הגורמים נזק לצד השני או לצד שלישי, הוכנסה בסימן ט', סעיף 62, פסקה (ב), ובה הסייג הבא: "לעניין זה, היחסים הנוצרים על-ידי נישואין לא ייחשבו כחווה, ושביתה והשבתה לא ייחשבו כהפרת חוזה". וזהו הפירוש המוסמך המחייב.

יתר על כן, כבר בכנסת הזאת, כשהובא חוק דיני החוזים לקריאה ראשונה, אמר שר המשפטים יעקב שמשון שפירא בנומה, בין השאר, את המשפט הבא הנוגע לשאלה הנדונה: "התחייב אדם לעבוד אצל מישהו, או התחייב אדם להעסיק את מישהו — אין לבית-המשפט דרך המחייבת אותו לעבוד או להיות מעביד. הרעיון הזה מקובל גם על המשפט העברי וגם על המשפט האנגלי. אין specific performance on service contract — יאמר המשפט האנגלי; ואין אכיפתו של ביצוע בעין על חוזה שירות — יאמר המשפט העברי. הטעם האמיתי של הדבר לגבי העובד, שאין להכריח אדם לעבוד מפני שזאת התחלת עבודתו, אם גם עבודת זמן קצר. אבל אם אתה מכריח אותו לעבוד — יש בכך משום עבדות". את המשפט הזה כלל שר המשפטים שפירא בזמן שהגיש בכנסת הזאת, בתאריך 24 בנובמבר 1969, את חוק דיני החוזים.

לכן אני מסכם ואומר כך: בזמן הגשת החוק הובטח שאין הכוונה לאיסור שביתות; המשפט בפקודת הנוזקים אמר שאין דיני הפרת חוזה חלים על שביתה והשבתה; כאשר שר המשפטים מדבר על הפרת חוזים, הוא מדגיש שביתתה והשבתה אינן בגדר הפרת חוזה. וכאן כבר היתה דוגמה אחת שבית-דין לעבודה נהג אחרת. איני בא בטענה אליו, כך הוא הבין את החוק, אבל הכנסת שגתה. אם באמת רצתה הכנסת לא לתת סמכות כזאת, צריכה היתה לומר זאת ולקבל או את ההסתייגויות. לא קיבלה את ההסתייגויות, צריך עכשיו לתקן את הדבר, שאם לא כן, קובעת הכנסת שהיא מסמיכה את הרשות המשפטית להתערב בענייני שביתות והשבתות ולפסוק בהם.

הדבר הזה מנוגד, כפי שאמרתי, לכל מערכת הרשויות והמשפטים במדינת ישראל. הוא גם מנוגד לדעה המוצהרת והעקרונית של הרוב המכריע בבית-הנבחרים, שבעניין זה אמר את דברו בבחירות האחרונות, לא בהיסח-הדעת, באשר השאלה עמדה לוויכוח, באשר היו מפלגות שדרשו להכניס בוררות חובה והתערבות המדינה בענייני סיכסוכי עבודה. הרוב, כלומר מפלגות הפועלים שהשיגו רוב בבחירות, התחייב למנוע את הדבר. וכבר אמרתי בהודמנות אחרות: אם זוהי העמדה

— ואני רוצה להאמין ולקוות שזאת העמדה, לא רק מוצהרת אלא גם כנה, של אלה שהתחייבו על כך, — אין להכניס באוזה שביל צדדי את הדבר ששוללים אותו, באיזו דלת אחורית, אלא להיפך, צריך לסתום כל פירצה. בית-הדין לעבודה הבין שלא כהלכה את הסמכות שניתנת לו; לכן צריך להסיר מכשול מפני בית-הדין, וצריך שהחוק יהיה נכון וברור. על כן אני מבקש לתקן את החוק בסעיף 29 על-ידי תוספת פסקה האומרת: "על אף האמור בסעיף זה לא יהיה בית-דין מוסמך לתת צו למניעת שביתה או להפסקתה, ולא כל החלטה אחרת שמשמעותה המעשית היא איסור על שביתה או הוראה להפסיקה". מובן שניסוח זה איננו החלטתי, כי יכולה הוועדה לנסח את התיקון בלשון אחרת, אם יוחלט להעביר את הצעתי לוועדה.

כשאחד מחברי הכנסת הציע לפני שבועות מספר לבטל את כל החוק של בתי-דין לעבודה, בגלל המקרה שקרה לגבי שביתת עובדי הרנטגן, עליתי אז על הבמה וחלקתי עליו, לאמור: אם סעיף אחד טעון תיקון, אין צורך לבטל את כל החוק. ושר העבודה אמר אז: אם תהיה הצעה כזאת, אני אתווכח אתה; אינני זוכר באיזה ביטוי השתמש השר, אבל אמר שיתייחס אליה בכבוד-ראש. אמרתי לו אז: כבר הוגשה הצעה כזאת, היא מחכה בתור. עכשיו הגיע התור.

אני מבקש להעביר הצעה זו לוועדה, כדי שהביורו היסודי יתקיים שם, ולא להסיר את ההצעה מסדר-היום, כי הבעיה עומדת על סדר-היום.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אדוני הושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. אני עומד בדיבורי, חבר-הכנסת סנה, ומתייחס להצעתך בכבוד-ראש. ובכבוד-ראש אני סובר שצריך להסיר אותה מסדר-היום. ואתחיל בסופו של העניין.

דעתי היא שיש להסיר אותה מסדר-היום. אולם בטרם באתי לכנסת, ביקשו ממני כמה חברי כנסת לברר את הסוגיה לפני שהם מצביעים. הסכמתי. לאחר שאסביר את עמדתי, אציע — בהסכמתו של המציע — שההצבעה תהיה בעוד כמה ימים. את הדיון נקיים עכשיו. אני מבצע את דעתי. ואם יקרה, חס וחלילה, ואותם חברי הכנסת יצביעו נגד דעתי, לא אראה בכך הבעת אי-אמון. אולם הסכמתי עם אותם חברי כנסת להציע שלא להצביע היום.

משה סנה (מק"י):

להיפך, זה יגביר את האמון בך.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

יכול להיות.

ובכן, חבר-הכנסת סנה, את בתי-הדין לעבודה מאפיינים שני דברים מרכזיים. האחד הוא שבתי-דין אלה אינם עוסקים בהשגת זכויות, אלא במימושן. מן הנמנע שמעסיק או ציבור עובדים יתבעו זה את זה לדין בבית-דין לעבודה בתקופה שבין הסכם להסכם, על זכויות חדשות. אין זה מעניינם של בתי-הדין לעבודה. ולא רק שעניין זה אינו בסמכותו של בתי-דין לעבודה, אלא כוכור לכס, היה סעיף אחד, סעיף 25 המפורסם,

— הצעות חוק של חברי כנסת (אלמוגי, ברעם, שוסטק, ארדור, ביבי, סנה, הורביץ) —

ששם ניתנה לבתי-הדין הזכות לקבוע עובדות, רק לקבוע עובדות, וסעיף זה לא נתקבל.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):
ורק בשירות הממלכתי.

שרי-העבודה י. א. אלמוגי:
רק בשירות הממלכתי.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
לא הממשלה היתה אשמה בכך שסעיף זה לא נתקבל.

שרי-העבודה י. א. אלמוגי:
ודאי, הוא לא נתקבל, הממשלה הסירה אותו. ויש בדעתו, בהתאם להבטחת שר העבודה דאו ושר המשפטים, לכלול סעיף זה בתיקון לחוק יישוב סיכסוכי עבודה.

ובכן, הדבר המרכזי שמאפיין את בתי-הדין לעבודה הוא שעם סיום החווה, בהעדר הסכם, אין בתי-הדין לעבודה מטפלים בסוגיה זו. ומשום כך בעיית "שביט" אינה שייכת לעניין. בית-המשפט הגבוה לצדק פסק שזכותם של העובדים לשבות, ובצדק, באשר הסוגיה לא היתה על פירוש ההסכם, אלא על השגת זכות. ובכל הקשור להשגת זכות דעתנו היא שזכותם הליטימית של העובדים היא לשבות. ואין הבעיה הזאת דומה כלל לשאלה של בוררות חובה. את עמדתי ביחס לבוררות חובה כבר הבעתי כאן כמה פעמים.

לכן אין לערבב את מה שקרה ב"שביט" עם מה שקרה במכוני הרנטגן, כי עובדי "שביט" שבחו על השגת זכויות, והוגש נגדם בג"ץ. ובצדק פסק בית-המשפט הגבוה לצדק שזכותם לשבות. בתי-דין לעבודה לא היו נכנסים כלל לדיון על כך.

דבר שני שמאפיין את בתי-הדין לעבודה הוא, שריכוזו וליקטנו את כל החוקים הקשורים בענייני עבודה או בביטוח לאומי במוסד אחד, בבתי-הדין לעבודה. וכאשר עובד מדינה הגיש לפני שבועיים—שלושה תביעה לבית-הדין הגבוה לצדק, העביר בית-הדין הגבוה לצדק את התביעה הזאת והוריע שתביעה זו שייכת לבית-הדין לענייני עבודה. כלומר, ריכוז כל הסוגיות הקשורות בענייני עבודה וביטוח לאומי בידי בתי-הדין לעבודה.

אם כך הדבר, הרי אילו הוספנו סמכות לבתי-הדין לעבודה, שלא היתה קודם-לכן לבית-המשפט הרגיל, — היית צודק. אפשר שנחוק הדבר ואפשר שאינו נחוק, זו סוגיה אחרת, נתווכח על כך. אולם לא הוספנו. מה שאתה מציע הוא לבטל סמכות של בית-משפט, שהיתה לבית-המשפט הרגיל במשך כל השנים מקום המדינה, לטפל בסוגיה שבין עובדים למעבידים על פירושים של חוזה ועל קיום הסכם. והמדובר הוא על קיום הסכם ולא על השגת הסכם חדש.

ובכן, הצעתך אומרת שיש לבטל סעיף מסוים לא רק אצלנו, כי אם כך, צריך בית-המשפט לבטל אותו גם בחוקה אחרת. כי מה אתה מציע? נניח לדגוע שאקבל את הצעתך ומחר יפנו העובדים לבית-הדין נגד מעביד שמשבית, — ובית-המשפט, בטרם הועברו כל העניינים לבית-דין לעבודה, היתה לו הסמכות לצוות על מעבידים להחזיר את האנשים לעבודה...

יורם ארדור (גח"ל):
ייתכן שבית-הדין לעבודה טעה בפירוש החוק.

שרי-העבודה י. א. אלמוגי:
אם בית-הדין לעבודה טעה בפירוש החוק, זו סוגיה אחרת. השאלה שאני דן בה עכשיו היא: האם צריך לבטל את הסעיף או לא? אם צריך לפרש כך או אחרת, לא על כך אנו דנים. איננו דנים אם בית-הדין לעבודה פירש את החוק פירוש נכון או לא. לשם כך יש בית-דין לעיוורונים.

מה שמציע חבר-הכנסת סנה — ואתו אני מתווכח — הוא לבטל סמכות שהיתה מקובלת בבית-המשפט. ואילו קיבלנו את הצעתך והיו פונים לבית-הדין, היה בית-הדין אומר שהמחוקק לא נהג כשורה. אינו יכול לומר שהמחוקק לא נהג כשורה, אבל הוא לא היה מבין זאת.

לכן, מה שמציע חבר-הכנסת סנה, לדעתי אי-אפשר לקבלו. ואני חוזר ואומר מה שכבר ידוע ברבים: אני נגד בוררות חובה. אני בעד קיום הסכמים. אני בעד התערבות בית-הדין לענייני עבודה בעניין קיום הסכמים. וצריך לאפשר לבית-הדין לענייני עבודה להחליט בעניין זה. אחרת, לשם מה הקימונו את בתי-הדין לעבודה? הזכות שהיתה מקובלת בבית-משפט רגיל הועברה לבית-הדין לענייני עבודה.

כפי שאמרת, אני נגד הצעה זו. אבל אני מציע להצביע בפעם אחרת.

הי"ר מ. ביבי:
מתי בפעם אחרת?

שרי-העבודה י. א. אלמוגי:
יכול להיות בשבוע הבא.

הי"ר מ. ביבי:
רצוי להגביל בזמן, כי אי-אפשר לדחות לזמן בלתי-מוגבל.

שרי-העבודה י. א. אלמוגי:
אני מציע שההצבעה תהיה בשבוע הבא.

הי"ר מ. ביבי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. קודם כל אני רוצה לתקן דבר אחד בדבריו של שר העבודה. אינני בא לבטל סמכות קודמת שהיתה קיימת. אני בא להבהיר משמעותו של סעיף.

ממה נפשך — אם בסעיף זה יש כוונה שבית-הדין לעבודה רשאי להורות להפסיק שביתה, אני רוצה לבטל אותה. אם לא זאת היתה הכוונה, אני מבקש לפרש, שלא זאת היתה הכוונה. וכאן אין אפשרות להתחמק. מי שאומר שהוא רוצה כי לבית-הדין לעבודה תהיה סמכות להורות לוועדי העובדים: הכריזו על הפסקת השביתה, וקראו לעובדים לחזור לעבודה — הריהו אומר שבית-הדין לעבודה מתערב בסיכסוכי עבודה. ואת זאת יש למנוע.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
זו הכוונה.

משה סנה (מק"י):

כאשר היתה ביקורת על כך, נאמר שזו איננה הכוונה, ונאמר מפי יושב-ראש הוועדה שהכינה את החוק לקריאה שנייה ושלישית. ואני אומר במפורש: אני רוצה לסתום את הפרצה הזאת. כי בעניין זה יש שתי דעות מנוגדות, אדוני שר העבודה. יש דעה אחת שגם אתה מסכים לה להלכה — ואמרתי בדיון אחר, שבועדת העבודה נתת הנמקה יוצאת מגדר הרגיל, מדוע אין בדרך תחיקתית לקבוע יחסי עבודה והון, — ויש דעה בציבור ובכנסת שהיא ההיפך מזה. מה שאני רוצה כאן הוא למנוע שמצד אחד תהיה הכרזה רשמית, פורמלית, להלכה, שמתנגדים להתערבות תחיקתית בסיכסוכי הון ועבודה, אבל למעשה רוצים להשאיר באחד החוקים פתח פתוח להתערבות. איזה טעם יש או להכרזה ולהגמקה המשכנעת של שר העבודה, שבדרך תחיקתית אי אפשר לווסת יחסי הון ועבודה? אחר כך אמר השר: אני רוצה לשמור לי אפשרות תחיקתית צדדית על כל צרה שלא תבוא...

אני חושב שזהו אחד המקרים שאתם צריכים לסתום פרצה בעקרון אשר עליו אתם מגינים עדיין, ואני מקווה שתגנו עליו גם בעתיד. אם זה נכון — תנו יד לסתימת הפרצה.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לשר העבודה.

שר העבודה י. א. אלמוגי:

חברי הכנסת סנה ממשיך בעקיבות, בכשרון ובאלגנטיות רבה לערבב שתי סוגיות. מה הטענה שלו? שהמחוקק אינו צריך להתערב ביחסי הון ועבודה. פירושו של דבר, שאם לעובדים יש היכולת, הצדק והרצון לתבוע חלק נכבד יותר מן העושה הלאומי, לשפר תנאיהם, להשיג זכויות, להעלות את השכר — המחוקק אינו צריך להתערב בעניין זה. על כך אין חילוקי דעות — על כל פנים במפלגה שאני מייצג אותה. ובכן, מדוע אתה חוזר ואומר לי: חקיקה והתערבות, חקיקה והתערבות, בשעה שכבר סיימנו את הוויכוח הזה? רק לפני שבוע עמדתי על במה זו והסברתי את הנקודה, הסברתי גם בוועדה מדוע אני נגד זה.

משה סנה (מק"י):

זה סותר את דבריי.

שר העבודה י. א. אלמוגי:

לא נכון.

דבר שני: גניח שחברי הכנסת סנה עומד בראש ציבור מאורגן ומשיג 200% תוספת שכר, משיג זכויות רבות, משיג חלק ברווחים. וגניח שהוא יושב עם המעביד — מה יציע חברי הכנסת סנה? האם יגיד: — עכשיו גמרנו, ו"בוקרה", מחר, נראה מה יהיה הלאה? הוא לא יציע זאת, אלא יאמר: גמרנו לשנה — אינני רוצה יותר מזה; גמרנו לחודש — אינני רוצה יותר מזה; בוא ונחתום חוזה, בוא ונעשה הסכם.

אולם, מה שמציע חברי הכנסת סנה כאן, לערבב את שני הדברים, פירושו שאין כלל צורך בהסכמים ואין צורך בחוזים.

בקשר עם השגת הזכויות — אני נגד התערבות החוק, ולא אתערב; ומשכבר הגעת, ויש איזה צורך בחיים — הרי לא תסיים משא-ומתן עם המעביד שלך בבוקר, ובלילה תאמר: תת לי 300% במקום 200%. זאת אין אתה מציע, אלא תציע בצדק — מה שיכולתי להשיג, השגתי; כמה שיכולתי להילחם, נלחמתי; יש לי גישה מהפכנית ואני אדם מתקדם — לחצתי, נאבקתי והשגתי, אולם — מה הלאה? נחוץ הסכם או לא נחוץ הסכם?

משה ברעם (המערך, עבודה-מ"ם):

המדובר הוא במימוש זכויות. ולא ב...

משה סנה (מק"י):

קראתי גם מפקודת הנוזיקין וגם מדברי ההסבר של שר המשפטים, כי לגבי חוזה עבודה אין זה תופס. הסתפקתי בציטוט מדברי השר יעקב שמשון שפירא, אשר אמר שראשית עבדות היא אם מכריחים אדם לעבוד כאשר אינו רוצה. הוא אמר גם שאין להכריח להעביד. אבל הצעת החוק שלנו איננה מדברת על השבתה. אני מציע זאת רק לגבי שביתה. לכן החשש של שר העבודה, שאם התקבלה הצעה שלי, אי-אפשר יהיה לתת הוראות גם נגד השבתה, אין לו מקום, כי אינו נובע מן ההצעה שלי. אולי אתה, שר העבודה, תציע זאת לוועדה. אני אינני מציע זאת. אני אינני כורך שני הדברים יחד. אני יודע שבתחיקה קושרים את שני הדברים. אבל אני אינני קושר אותם. אני מציע הצעתי לגבי שביתה ולא לגבי השבתה. שנית, כולנו יודעים למי הכוונה. אנו יודעים מה המצב לאמיתו.

לכן, אם זו באמת דעתכם, שהתחיקה איננה דרך להסדר סיכסוכי הון ועבודה, צריך לסתום גם פרצה זו. אחרת מתקבל כי לצורך הוויכוח, לצורך דעת-הקהל של ציבור העובדים, צריך לנאום נגד בורות חובה ובעד חופש השביתה, אבל אתם רוצים יחד עם זאת לשמור לכם מכשיר, שבמקרה הצורך, או במקרה של רצון, תוכלו לפעול גם להיפך. פירושו של דבר לא רק הלכה ואין מורין כן, אלא גם הלכה והיפוכה. ואת זאת אני רוצה למנוע. האם היתה תוצאה כלשהי לפסק-הדין של בית-הדין לעבודה בעניין עובדי הרנטגן? כלום הועיל הדבר? זהו רק בזיון ותו לא. בזיון של הממשלה, שדרשה זאת על-ידי הפרקליט, ובזיון של בית-הדין; שהרי לא נשמעו לו. לצווי הריתוק נשמעו? לא נשמעו. ואם רוצים לכפות זאת, צריך לאחוז באמצעים שלא ייתכנו — כפי שאמרתי, שר העבודה — במדינה דמוקרטית. ואני מסכים אתך. אני רק הוספתי: אפילו במשטר פאשיסטי נכשל הדבר אחרי שנים. ספרד היא הארץ שיש בה כעת שביתות המוניות וסוערות. איש מכם אינו רוצה להגיע לאמצעים של החוק שהכניס הגנרל פראנקו. וגם זה אינו מועיל. אתם, חברי הכנסת מן המערך,

להיות בודרות. נניח ששני הצדדים מגיעים להסכם — מה יקרה אם אתה תאמר שזה כתוב כך, ואני אומר שזה כתוב אחרת? קודם כל — בודרות. ובינתיים היתה התפתחות במדינה, בינתיים יש לא רק סוגיה זו אלא סוגיות רבות ושונות.

והנה, חברי הכנסת סנה, לפני שבוע ימים הגישו פועלי אשדוד תביעה לבית-הדין לעבודה, לדון על עוול שנועשה להם. בא נציג המעביד ותבע לדחות את התביעה על הסף. בית-הדין לעבודה לא קיבל זאת. על מה מסתמכים פועלי אשדוד? מדוע באו לבית-הדין לעבודה? הם אומרים שזה המשך ההסכם. הם לא באו לבית-הדין לעבודה כדי לתבוע דברים חדשים — אין זה עניינו של בית-הדין לעבודה. דבר זה קרה רק לפני שבוע ימים. לכן מדינת ישראל מעוניינת בהעלאת החשיבות של החוזה, של ההסכם. צריכים להיות בתי-דין אשר יפרשו את ההסכם, והדבר לטובת העובדים.

אם כן, אין לערוב את שתי הסוגיות. החקיקה אינה מתערבת בהשגת זכויות, אולם מצד שני קיים הרעיון הנכון, הרצוני והחשוב, שהחקיקה תתערב בקיום ההסכם ולא בהשגתו.

זה דבר אחד. אחר-כך אומר לי חברי הכנסת סנה: אל תתחמק. איני מציע לבטל את הסעיף בחוקה הכללית, שבית-המשפט אינו יכול להתערב. אני רק אומר, כי ביטול אינו אלא התחמקות, ומדוע זו התחמקות? כי קיבלנו את הדין, שכל דיני העבודה עוברים מן הסמכות הזאת לסמכות האחרת, ואם הם עוברים מסמכות זו לסמכות האחרת, ואז רוצה לבטל, פירוש הוא, שאתה רוצה לבטל דבר שהיה קיים, ואין להתחמק מכך.

האם חושב אתה, חברי הכנסת סנה, כי אלה שהציעו להקים את בית-הדין לעבודה לא ידעו יפה את כל החוקים? ידעו גם ידעו, ואילו רצו להוציא את הסעיף הזה, היו מוציאים אותו, וללא התחמקות. לא רצו באשר הוא נכון, באשר הוא טוב, באשר אין לו קשר עם בודרות חובה ואין לו קשר עם התערבות תחיקתית בעניין השגת זכויות.

אתה אומר לי, כי חברי הכנסת ברעם אמר את אשר אמר, אך חברי הכנסת ברעם צדק. הוא אמר, כי לדעתו — אולי הוא שתמש במלה אחרת — לא יצטרך בית-הדין לענייני עבודה להגיע להוצאת צווים. כבר אמרתי בפעם הקודמת: אני מקווה, שלא נצטרך להגיע להוצאת צווי ריתוק. צווי ריתוק הם תרופה, שהלואי ולא נזדקק לה, אלא אולי אחת ליוכל. אינני מציע לבטלם, אולם איננו מאושר גם מהוצאת צווים של בית-הדין לענייני עבודה, אף-על-פי שאמרת את אשר אמרתי. נכון, זה קרה. אין זה קורה בכל יום. ועל כך דיבר חברי הכנסת ברעם. אם יש בזה כדי לעזור אם לא — סוגיה אחרת היא.

על כן אני חוזר ואומר, אדוני היושב-ראש, אל נא נערב פרשיות. הכנסת חייבת, לדעתי, לתת גושפנקה נוספת, דווקא לאחר שהציע חברי הכנסת סנה את אשר הציע, לעקרון, שיש לכבד הסכמים, שיש לכבד חוזים, וזכותו של בית-הדין לענייני עבודה להתערב כדי לחייב את כיתוב ההסכמים ולא הפרתם.

הי"ר מ. ביבי:

לפי הצעת שר העבודה ובהסכמת חברי הכנסת סנה אנו דוחים את ההצבעה לאחד מימי השבוע הבא.

חברי הכנסת סנה, הסכם — אפילו בלי בולים — הוא חוק; הוא חוק שאיננו כתוב בספר החוקים; כל הסכם הוא חוק. פירוש הדבר — התערבות החוק, לאחר שכבר הגעת להסכם. משהגעת להסכם — הגעת לחוק.

משה סנה (מק"י):

אבל שר המשפטים שלך, עמיתך, אמר כי יש יוצא מן הכלל, וזהו חוזה בין מעביד ועובד.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

זה נכון רק לגבי נויקין.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אני ניסיתי לפרק את העניין האלגנטי הזה של עירבוב התחומים, והנה אתה מביא לי "צו מיין שוואכער הארץ", את שר המשפטים, תנני להתווכח אתך ולא עם שר המשפטים.

משה סנה (מק"י):

הוא אמר שיש יוצא מן הכלל לגבי שמירת חוזים.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אני מדבר עכשיו אתך. ענה לי על שאלה אחת: משתם המאבק — והוא בלתי-פוסק, אבל גם במאבק בלתי-פוסק יש תקופות מסוימות, שהרי אינך מציע שבכל מקומות העבודה ובכל המפעלים יהיה מצב שלא המעביד חייב במשהו, לא העובד חייב במשהו, אלא הכל הפקרות; זאת אינך מציע; אתה מציע שהחוק לא יתערב — בסדר, השגת זאת, ומה הלאה?

לכן, אמרנו שיש הסכם ואנו מעוניינים בקדושתו. הדבר החמור ביותר שיכול לקרות לחברה כלשהי, ולעובד-דים, הוא לומר מראש שמלה אינה מלה, הסכם אינו הסכם, חוזה אינו חוזה — הכל הפקרות.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

ואם ההסכם איננו על דעת העובדים עצמם, אלא על דעת האיגוד המקצועי?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

זה שוב דבר נפרד, זוהי סוגיה נפרדת.

לכן לצערי הרב, חברי הכנסת סנה, אני חושב שבמדינות מתוקנות ערכו של חוזה, כמו ערכה של הבטחה, כמו ערכו של הסכם — הוא ברמה הרבה יותר גבוהה מאשר אצלנו. זהו לדעתי אחד האסונות שלנו, אחד הגורמים הרציניים בעידור יחסי העבודה.

שום פועל אינו מעוניין בכך, שום עובד אינו מעוניין בכך, ומשום כך אגיד לך עוד משהו: משנחתם ההסכם, עדיין לא ראיתם שיהיה כתוב על פירוש ההסכם — לא על דבר חדש, אלא אם יש פירוש, אם יש ויכוח — בודרות.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

בוודאי, בודרות ובל"א.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

זה כתוב בכל חוזה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

ההתנגדות שלי לבודרות היא עד החוזה. אולם, כאשר החוזה קיים — וכאשר יש עניין של פירוש — חייבת

חוברת כ', ישיבה נ"ט
— הצעה לסדר-היום (ביבי, ורטמן, קרגמן) —

יב. הצעה לסדר-היום מניעת הידרדרות בהנהלת מועצת בית-שאן

נכון. לאחר שהם הועמדו על חומרת המצב, החזירו ראש המועצה המקומית מר יעקב מכלוף וגובר המועצה מוריס משעלי 10,000 לירות כל אחד מהם. שאלה: האם זהו הסכום שהם חייבים? תשובה: לא. הם לא החזירו את מלוא הסכום שהם חייבים.

כאן הוסיף הממונה על המחוז, כי "משרד נקט צעדים מינהליים וחוקיים להבטחת החזרת כל הסכומים, שעובדי המועצה המקומית קיבלו, ומפרעות שקיבלו וחזרו על-ידי ניכוי ממשכורתם".

אחרי כל הדברים האלה כבר קשה לדעת מה סכומי הכספים שגלקחו וכאלו דרכים הם הגיעו לאותם "מסכנים" בדמות ראש המועצה וגובר המועצה, וכמה כספים נלקחו אולי במישרים מן הגבייה, מבלי שעברו את הקופה ואת הרישום, כי במצב זה של עניינים כל דבר אפשרי, וכבר ראינו זאת לא אחת.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. מעורבים פה אולי 60 עובדים, אך מה מרגישים תושבי בית-שאן, שבראשם עומד ראש מועצה מקומית כזה שצריך לשמש דוגמה לשוב כולו? כל זה נתגלה לאחר הבדיקה מטעם מבקר המדינה לפני זמן-מה.

לפני חודש ימים היינו עדים לשערוריה אחרת, כאשר כספים שנמסרו על-ידי המדינה למטרת הקמת מקלטים וציודם בחשמל ובמים שימשו לתשלום משכורות. כולנו חשבנו — ומן הסתם חשב גם מבקר המדינה — כי במועצה כה מסכנה, שקופתה כה דלה, לא יקרה אסון אם נוטלים סכום מסויים כגמילות-חסד לשם תשלום משכורות.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
לא זו היתה המסקנה של מבקר המדינה.

משה ורטמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
אני מצטט מן הדין-וחשבון של מבקר המדינה מיום 2 בפברואר 1970: "לגבי החיבור לרשת המים והביוב, היתה השפעת המצב הכספי הדחוק פחות מכרעת, בהתחשב בכך שניתן היה למועצה לבצע עבודות אלה על-ידי עובדיה ותוך שימוש בחמרים, שלפחות בחלקם נמצאו במחסנה. בהשתמשה בחלק מכספי המילואה שקיבלה למימון זמני של הוצאות תקציביות, שלא להן גועזו הכספים, אמנם פעלה המועצה לפי נוהג שכיה למדי ברשויות המקומיות" — וזו היתה הכוונה שלי, חברי-הכנסת קרגמן — "ברם, דווקא מחמת מצבה הכספי הקשה של המועצה ועל אף לחצם של הצרכים האחרים, מן הראוי היה שהמועצה, בהתחשב בחיוביות שבביצוע ללא עיכובים של עבודות שהן בעלות אופי בטחוני, תדאג לכך שהכספים שנתקבלו לביצוע העבודות יישארו ויוצאו רק לצורך זה".

גם בתשובה לשאלתה של חברת-הכנסת ארכלי-אלמוליון השיב סגן שר הפנים, שכאן יש מקרה בודד של העברת כספים באורח זמני.

כיצד יכול היה לקרות, שעובדים בכירים, ובכללם ראש המועצה, נוטלים מתוך הקופה כספים המיועדים לביצוע עבודות בטחוניות או לתשלום לפועלים בעלי משכורות גמוכות, הזקוקים לכספים אלה כדי לפרנס את

הי"ר מ. ביבי:

הכנסת תעבור להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ורטמן: מניעת הידרדרות בהנהלת מועצת בית-שאן. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורטמן.

משה ורטמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אינני צריך להציג את בית-שאן לפני הבית הזה. אנחנו יודעים היכן היא שוכנת. יודעים'אנו שזהו ישוב ספר, שתושביו עומדים בגבורה וממלאים את חובתם הלאומית בשמירה על בטחון ישראל ועל הגבול הקרוב להם, הגבול עם ירדן. ברור לנו, כי כל עוד נמצאים תושבי בית-שאן במקום וכל עוד מתקיימת העיירה ויש בה חיים תוססים, וצרכים להיות בה חיים תוססים, נוכל אנו ותושבי ישראל בכל הערים לשבת בשקט. כל עוד מהווה עיירת בית-שאן את המגן הקדמי, ויכולו תל-אביב, חיפה ומקומות אחרים לחיות בבטחה. אך השאלה היא: מה עושים אנו כדי שתושבי בית-שאן ירגישו כשם שמרגישים אזרחים במקומות אחרים? זוהי השאלה ואיננה מפלגתית כלל ועיקר. מה אנו עושים כדי שיהיה זה ישוב תקין ומסודר, כדי שלתושבי המקום הנמצאים בו יהיו בתי-ספר מסודרים, מועדוני ילדים, מועדוני נוער, מועדונים לצעירים ולחוזרים מצה"ל, שתהיה זו עיירה מסודרת הן מבחינה חברתית והן מבחינה כלכלית? מה עושים אנו כדי שירדו תושבי המקום מדפי העתונות? יום יום מתבשרים אנו על גילויים חדשים. כאשר פורצת שערוריה — אנו מתעוררים, ואנו עדים להר הגועש, וכל יום מביא עמו שערוריות חדשות. ומה שקורה שם במשך תקופה ארוכה, וכבר הגענו לשיאים, הרי זוהי שערוריה שאין לעבור עליה לסדר-היום. ויש להתייחס לעניין בכובד-ראש כדי למצוא פתרון הולם למצב הבלתי-נסבל הזה.

רק בימים אלה התבשרנו על מעילה מחדשת באמון מצד אותה הנהלה וראשה.

הרשוני נא לצטט מעתון "מעריב" שיחה שנתקיימה בין הממונה על מחוז הצפון לבין הכתב. "הממונה על מחוז הצפון נתבקש לענות על שורת שאלות בעניין פרשת המפרעות. אמנם אלו צריכות להיות מקדמות, כי הם קיבלו כסף בעד דברים שלא נעשו, אלא "חולקו על-ידי המועצה המקומית", כלשון ראש המועצה, "לפועלים המסכנים, לצרכי כיסוי הוצאות חתונה, ברית-מילה וכו'". הממונה על המחוז "נאות להבהיר כמה שאלות ביחס לפרשה, שנתגלתה על-ידי חוליות ביקורת של משרד הפנים במחוז הצפון. הממונה על המחוז מר ישראל קניג אישר בתשובה לשאלה, כי גם נבחרו ציבור קיבלו מפרעות בלתי-חוקיות, אולם עם זאת הוא סירב להשיב על השאלה באיזה סכומים המדובר".

רבות, המדובר בסכום קרוב ל-100,000 ל"י, סכום שאיננו קטן לעומת כל תקציבה של בית-שאן. והוא אומר כי "המדובר בסכומים של אלפי לירות, והסכומים שניתנו ביניהם לנבחרי ציבור ולפקידות גבוהה, היו בלתי-סבירים ומתוסרי-הצדקה".

"שאלה: האם נכון שראש המועצה והגובר החזירו לאחר גילוי הפרשה חלק מהסכומים שקיבלו? תשובה:

לבדיקת המצב בבית-שאן. אינני רוצה להיכנס לבעיה, מה צריכה ועדה זו לבדוק, מה סמכויותיה ומה בכוחה לעשות. מה שדרוש, לדעתי, אין זו ועדה ציבורית אלא ועדת חקירה לפי החוק, כדי שתבדוק ותסיק את המסקנה שיש צורך לפזר את המועצה המקומית בית-שאן ולמנות במקומה ועדה קרואה אשר תדאג ליישוב הספר הזה, כדי שנוכל לציין סוף סוף את סיומה של תקופת הסייטים שעברה עלינו.

הנושא הוא רציני וגורלי לכולנו, והוא ראוי לדיון בכנסת.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לסגן שר הפנים, לתשובה.

סגן שר הפנים י. גולדשמידט:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מסכים עם חבר-הכנסת ורטמן, שהנושא של הצעתו לסדרי-היום נושא חשוב הוא, באשר הוא מעסיק את הציבור זה כמה חודשים, על כל פנים מאז נערכו הבחירות. אבל אינני יכול לקבל את הטענה, שמשרד הפנים צריך סוף סוף לעמוד על טעותו, או, כלשונו של חבר-הכנסת ורטמן, שמשרד הפנים נכשל במתן גיבוי למועצה כושלת זו. דעתנו היא שלפני שמפזרים מועצה, אשר נבחרה רק לפני שלושה-ארבעה חודשים, ושהרכבה האישית לא השתנה — על כל פנים מבחינת ראשות המועצה והנהגתה לא חל שינוי בהרכבה מאז הקדנציה הקודמת שנמשכה ארבע שנים, — דעתנו היא שיש למצות את כל האפשרויות ואת כל הדרכים כדי לעמוד על הדברים מקרוב, לדעת את כל התמונה ולא רק תופעות בודדות, גם אם הן מעוררות דאגה חמורה, ואולי יוכח שהן תופעות חמורות. רק לאחר מכן נוכל לגשת לאותו צעד קיצוני של ביטול השלטון הנבחר וניהול הישוב על-ידי ממונים מטעם הממשלה, מטעם שר הפנים. כל מי שעקב אחרי הטיפול, לא רק בשלושת החודשים האחרונים אלא גם בתקופה שקדמה לבחירות, ייווכח בנקל שהדברים נעשו כפי שהאחריות הציבורית מחייבת, וגם בהתפתחות האחרונה של השבוע האחרון הראה משרד הפנים את מה שגורא לנו כאחריות מלאה לטובת שמירת המקום והאינטרסים של הציבור.

הדין-וחשבון על מעשה המפרעות הוגש לנו על-ידי הממונה על המחוז בשבוע שעבר, ב-24 במארס. בו ביום הוחלט על הצעתם שיש לנקוט להגברת הפיקוח על הרשות המקומית ולמניעת האפשרות של מעשים נוספים; בו ביום נמסר הדין-וחשבון של ביקורת משרד הפנים למבקר המדינה; בו ביום דווחתי על כך ליושב-ראש ועדת הפנים של הכנסת, חבר-הכנסת סורקיס, וגם מסרנו הדעות לעתונות. גם אנו רואים בתופעה זו שנתגלתה תופעה חמורה, וגם אנו סבורים שיש להגן על הציבור מפני כל אפשרות של חוספת מעשים מעין אלה, ויש לדאוג שהיהיה דיון מלא ונוקב בעניין זה.

כפי שכבר ידוע, והזכיר את הדבר חבר-הכנסת ורטמן, החלטנו גם שיש להוציא את הציבור ואת הטענות על עובדות מאותו תחום שהוא בעיקרו פעילות של סיעת האופוזיציה במקום מזה, ושל חלקים רבים וגדולים של העתונות מזה, שפותחים את שערי העתון ומפרסמים מה שנמסר להם. לכן מיניתי ועדה לבדיקת המצב במקום.

משפחותיהם? וכל זה נעשה לאחר שפורסמו המסקנות של מבקר המדינה. העברת כספים זו נעשתה בתקופה הקשה ביותר, כאשר לנושא המקלטים בבית-שאן יש חשיבות ראשונה-במעלה, הרבה מעבר לחשיבותו של תיאטרון במקום אחר. באותו זמן משלמים מקדמות בסכומים של רבבות לירות לפרנסי העיר, לאלה שעומדים בראש העיירה. היכן נשמע כדבר הזה? דומני שלא היה מקרה כזה בארץ, ועל אחת כמה וכמה ביישוב ספר שחי לא במעט על תמיכה ממשלתית.

התבשרנו שגובר המועצה התפטר. האחראים במי-שרין לאותה שערוריה לא עמד בהם האומץ להתפטר. לראש המועצה, האחראי לשורה של מחללים במשך שנים רבות, לא היה האומץ להתפטר ולהסיק את המסקנות. זהו אותו ראש מועצה שגם משרד הפנים לא נתן בו אמון, בקבעו שכל הוצאה מעל ל-50 לירות טעונה אישור מיוחד של פקיד מיוחד שנשלח מטעם הממונה על מחוז הצפון לשבת במועצה המקומית בית-שאן ולפקח על פעולותיה הכספיות. זהו אותו ראש מועצה שגם משרד החינוך לא היה מוכן לסמוך עליו; משרד החינוך לא היה מוכן לסמוך את ידו על ישרם וכשרם של חברי הנהלת המועצה. וכיצד אפשר לסמוך על אנשים כאלה, כאשר אותו ראש מועצה דואג קודם כל לעצמו? משרד הציבור ונבחיו חייבים לשמש דוגמה ולשרת את הציבור. אבל אותו ראש מועצה בחר קודם כל לשרת את עצמו, ואם נשאר משהו לאחר מכן, הוא מוכן כנראה לדאוג גם לאחרים.

היהיה אומץ לראש המועצה ולדבים מן האחראים במישרין לניהול הרשות המוניציפלית, לאפשר לאחרים לנהל את ענייני העיירה? אני עצמי ביקרתי בבית-שאן. היא היתה יכולה להיות פנינה במסכת היישובים שלנו. אבל בשיחות עם אנשים ובפגישות שקיימתי שמעתי דברים קשים. שכונות שביקרת שם ראיתי עוובה שלא הייתי עד לה ביישובים אחרים הנתונים במצב קשה יותר מאשר בית-שאן. עוובה כזו אינה קיימת ביישובים שאינם על הגבול, יישובים במרכז הארץ, שאולי אין דואג להם. אינני רוצה לצייר לפני הבית את התמונה שראיתי שם בעת ביקורי. אין פלא שגם הממונה על המחוז אומר באותה כתבה, בתשובה לשאלה, כי בקרב תושבי בית-שאן קיימת דעה שלאור מקרה זה יש לפזר את המועצה המקומית. זאת אומר אדם אשר ממונה במישרין על הפעולות בבית-שאן, האיש הממונה מטעם הממשלה לטיפול ברשויות המקומיות אשר במחוז הצפון, ובכללן בית-שאן.

כמה זמן יוכלו עוד האחראים לנושא המוניציפלי במשרד הפנים להתעלם מן המתרחש בבית-שאן, להתעלם מדעת-הקהל וממעשים כאלה שהם בלתי-נסבלים בכל הכרה דמוקרטית? האם לא הגיעה העת שמשרד הפנים יודה בפה מלא, שהוא נכשל בנסיגותיו במתן גיבוי לאותה הנהלה כושלת ומכשילה אשר בבית-שאן? כמה פעולות, ומחללים ושערוריות עוד דרושים כדי שנשתחרר מסיטו זה ונאפשר ליישוב הספר ותושביו לחיות חיים תקינים?

עלינו לשמור על המורל הציבורי ולהבטיח לבית-שאן הנהגה יציבה, נקיית-כפיים ומושחרת מכל חשבו-נות מפלגתיים וצדדיים, הנהגה שתדאג לבית-שאן. קראתי ושמעתי היום על הקמת ועדה ציבורית

בערך כמספר הזה. מפעל ההזנה, במקרה זה, כולל בודאי גם ילדים בגני ילדים למטה מגיל חובה.

בשנים האחרונות, בארבע חמש השנים האחרונות, הוקם בגני המועצה, הוקמו שלושה בתי-ספר חדשים — בית-ספר אבנר, גולני ורמב"ם — הוקמו 13 גני ילדים, 24 חדרי לימוד נוספים בבתי-ספר שהיו קיימים מקודם; הוקמו 4 אולמות ספורט בבתי-הספר "שאל המלך", "מעיינות", "תומר", ו"תחכמוני". הוקמה מרכזיה פדגוגית, הוקם מעון לאימבצילים. היתה הגדלה רצינית מאוד של האולם לאסיפות. חודשה צנרת המים בעיר, והוקמו מרכז מסחרי ובית-מרחץ עירוני. נמצא בבינה מרכז לנוער, ספורט וחברה, מה שנקרא מרכז קהילתי, וגם בתחומים אחרים של שיקום יש פעילות.

רבותי חברי הכנסת. איני מונה את הדברים האלה כדי לגרוע משהו מחומרת העניין, כפי שתואר כאן. איני רוצה להוציא שום מסקנות. המסקנה האחת היא, שיש בהחלט מקום ועניין ציבורי וענייני בבירור יסודי של הבעיה. לשם כך מיניתי אותה ועדה לבדיקת העניין מקרב אנשים, אשר דומני כל חלקי הבית הזה יכולים לרחוש להם אמון.

שלמה רוזן (המערך, עבודה-מפ"ם):

האם היה צורך בנציג משרד הפנים בתוך הוועדה?

סגן שר הפנים י. גולדשמידט:

איני חושב שהיה הכרח בדבר הזה, אבל היה זה לתועלת העניין. הואיל ויושב-ראש הוועדה והחבר השני בה אינם עובדי המדינה, אלא אנשים שרכשו להם נסיון רב ומבורך באותו תחום העומד לבדיקה, דומני שאין לערער או להרהר אחרי הרכב הוועדה הזאת.

מנחם כהן (המערך, עבודה-מפ"ם):

מה על מסקנות ועדת המפד"ל?

סגן שר הפנים י. גולדשמידט:

איני יכול להתייחס כאן לוועדת המפד"ל. אני דן כאן כפי שחייב לדון שר הפנים ומשרד הפנים. הם חייבים לדון על אותן הנקודות שאני קבעתי בכתב המינוי של חברי הוועדה. אלו הן הנקודות העומדות לדיון. אם יתברר שהדברים אינם מגיחים את הדעת, יש להסיק את המסקנה, וייתכן שהמסקנה אמנם תהיה זו שחבר-הכנסת ורטמן ראה כמסקנה המתבקשת לפי דעתו כבר היום, וייתכן שהמסקנה תהיה אחרת. אני בטוח שהוועדה תסיים את עבודתה תוך זמן מוגבל; איני יודע אם אוכל לומר שהיא תסיים את עבודתה תוך עשרה ימים, או שבוע, אך לכל היותר — שבועיים. הדו"ח הזה לא יהיה סודי, אלא יעמוד לרשות כל מי שצריך לראות אותו.

אני מציע שהדיון המפורט על הנושא הזה יתקיים לא במליאת הכנסת אלא בוועדת הפנים, שהיא כבר מכירה את הנושא, הקדישה לו זמן לא-מבוטל אפילו בחודשים האחרונים, והיא בודאית תדע להתוות את הדרך לפתרון הבעיה הזאת.

היו"ר מ. ביבי:

האם חבר-הכנסת ורטמן מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים?

היטלנו על הוועדה לעסוק בשני תחומים: האחד, פעייתות של המועצה המקומית — האם המועצה ממלאה את התפקידים שמועצה מקומית חייבת למלא בהתאם לחוק ולצווים; האם היא נותנת לאזרחים את השירותים, והאם השירותים שהיא נותנת לאזרחים לקויים למרות האמצעים הכספיים והאירגוניים העומדים לרשותה. שנית, אנחנו מבקשים מן הוועדה לבדוק את דרך ניהולה של המועצה. האם ניהולה של המועצה מניח את הדעת או לא. שני הדברים האלה דרושים לנו כדי שנוכל לבוא לידי מסקנה בדבר עתיד המועצה. דהיינו, אם יש לנקוט אחד האמצעים שפקודת המועצות המקומיות נותנת בידי שר הפנים, ביניהם פיזור המועצה שנבחרה ומיגויה של ועדה קרואה, כאחד האמצעים.

בהתייחסות להערה אחת של חבר-הכנסת ורטמן אני חייב לציין שוועדת חקירה כתנאי לפיזור המועצה אינה נדרשת על-ידי החוק. ועדת חקירה כתנאי לפיזור מועצה, זוהי דרישת החוק לגבי עיריות, והיא נמצאת בפקודת העיריות. ביחס למועצות המקומיות המצב נוח יותר מבחינה זו, ואין צורך בוועדת חקירה כזאת. לכן גם איני קורא את הוועדה הזאת בשם "ועדת חקירה", אלא היא ועדה לבדיקת המצב באותם נושאים שאמרת קודם, שהם בכתב-המינוי. אני רוצה למסור מעל במת הכנסת את שמות חברי הוועדה שקיבלו את המינוי. כיושב-ראש הוועדה נתבקש לכהן מר מרדכי איש-שלום; שני בוועדה הוא מר יעקב ברגמן ששימש עד לפני פרישתו, לפני זמן לא רב, כממונה על מחוז חיפה; השלישי הוא מר ישראל קניג, הממונה על מחוז הצפון, המשמש בתפקיד זה כיום, אשר יודע את דרכי העבודה במועצה, ואשר צריך להמציא לוועדה את הגתונים. מובן שמשרד הפנים גותן לוועדה את כל האפשרויות לגשת לכל חומר שהיא תדרוש, בנוסף על הביקור במקום, שגם לכך גניש את מלוא העזרה.

אני מקווה שהוועדה תוכל להגיש לנו את מסקנותיה בזמן הקרוב. הדברים שנעשו בתקופה הנוגעת להתפתחות האחרונה, דומני שמעידים על כך שבהחלט רחוקים אנו מלתת גיבוי לכל דבר שאינו מניח את הדעת.

יחד עם זה אני רוצה להתייחס להערותיו הראשונות של חבר-הכנסת ורטמן. הוא פתח בשאלה, האם אנחנו הציבור, המדינה, עושים מה שדרוש למען המקום, כדי שאזרחי בית-שאן יוכלו לחיות שם ולמלא בין היתר גם אותו תפקיד הגנתי, שכל ישוב הנמצא במקום מסוג זה ממלא למען המדינה כולה. אם רצוננו להתייחס לשאלות ששאל חבר-הכנסת ורטמן, מה אנחנו עושים כדי שבבית-שאן ימצא האזרח בתי-ספר, בתי-נוער, בתי-חינוך וכו', הרי אין אנו יכולים להסתכל רק במה שנוצר או התרחש בשלושת החודשים האחרונים או בארבעת חמשת החודשים האחרונים מאז הבחירות. אנחנו צריכים לראות מה נוצר במקום הזה במשך ארבע חמש השנים האחרונות, ומה התמונה כפי שהיא מצטיירת במקרה זה.

כאן אני חייב לומר שבבית-שאן יש מפעלי חינוך שמקיפים את כל ילדי המקום, לפי החוק וגם למטה מן ההיל הקבוע בחוק. בבית-שאן קיים גם חינוך על-יסודי. תיכנון, ובעיקר מקצועי. יש כיום בבית-שאן בגיל חובה בלבד 26 גני ילדים, 9 בתי-ספר יסודיים, 2 בתי-ספר על-יסודיים (אחד ממלכתי ואחד ממלכתי-דתי), המקיפים קרוב ל-4,000 ילד. מפעל ההזנה במקום מקיף

— הצעה לסדר-היום (ורטמן, ביבי) ; הודעה אישית של חבר-הכנסת א. אבנרי (ביבי, אבנרי) —

לסדר-היום של חבר-הכנסת ורטמן לוועדת הפנים. אני מעמיד אותה להצבעה.

משה ורטמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
אני מסכים.

הצבעה

היו"ר מ. ביבי:

ההצעה נתקבלה.

לפנינו הצעה אחת — להעביר את נושא ההצעה

יג. הודעה אישית של חבר-הכנסת א. אבנרי

העובדות שנתקבלו הן:

היו"ר מ. ביבי:

בסוף חודש אוגוסט 1967 ערק סרן ג'ורג' פאנאגוליס מן הצבא היווני, בהיותו מתנגד להפיכת הקולונלים שם. הוא הגיע לישראל כפליט מדיני, אך לא קיבל כאן מחסה.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להודעה אישית.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

תחת זאת הגיעו ארצה במטוס מאתונה שני סוכנים של שירותי הבטחון היווניים. פאנאגוליס הועלה על-ידי משטרת ישראל לסיפון האנייה "אנה מריה", שעגנה בחיפה. בדרכה של האנייה בחזרה ליוון חקרו שני הסוכנים את פאנאגוליס, ועיגוהו קשות.

ביום 24 במארס 1970, בתשובה לשאילתה של חבר-הכנסת שלום כהן על פרשת פאנאגוליס, מצא שר המשטרה לנכון לחרוג מן התשובה לשאילתה עצמה ולתקוף בחריפות מאמר שלא הוזכר בשאילתה כלל, אלא שכתבתיו בגליון "העולם הזה" מיום 11 במארס 1970.

פאנאגוליס מת כתוצאה מעינויי, וגופתו הושלכה לים מול חוף יוון.

שר המשטרה הכתיר מאמר זה כ"שיא של חוסר דיוק", וקובע כי "כל הטענות וההשגות שבמאמר הנ"ל מבוססות על הנחה מוגזת למציאות ופשוט בלתי-נכונה", ומסכם כי "אין להנחותיהם של חברי-הכנסת אורי אבנרי ושלום כהן כל בסיס ויסוד". מכאן גובע שכתבתי אי-אמת.

לאור עובדות אלה עלי לציין שכל האשמותיו עומדות במלוא חריפותן, היינו, שפעולת ממשלת ישראל סייעה למותו האכזרי של ג'ורג' פאנאגוליס, ולא חשוב איזה משרד ממשרדי הממשלה נתן את ההוראה.

רצוני לקבוע שלא זו בלבד שהנחותיו העגומות לא הופרכו, אלא נתחזקו השבוע שבעתיים, עם פירסום דבריו של החוקר והפרקליט דניס לנגלואה, שכתב ספר על פרשת פאנאגוליס.

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה תתקיים מחר בשעה 12.30. ישיבה זו נעולה.

הישיבה נעלה בשעה 17.37.